ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS AND BUSINESS

ΕΥΡΩΠΗ 2020

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Διπλωματική Εργασία

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδίκευσης στην
Ευρωπαϊκή Πολιτική Οικονομία
Επιβλέπων: Παγουλάτος Γιώργος

Ποθητού Εμμανουέλα

ΑΘΗΝΑ, 2017

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Περιεχόμενα

Απασχόληση 3
Εκπαίδευση 13
Κοινωνικός αποκλεισμός και φτώχεια 23
Περιβάλλον 28
1ος στόχος 29
2ος στόχος 31
3ος στόχος 32
Έρευνα και καινοτομία 35
Ευρωπαϊκό εξάμηνο και πολιτική συνοχής 42
Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 42
Η χρηστή διακυβέρνηση για την ανάπτυξη και η πολιτική συνοχής 43
Κριτική για την στρατηγική Ευρώπη 2020 45
Προκλήσεις που αντιμετωπίζει η στρατηγική στο σύνολό της 45
Εμπόδια για την κινητικότητα 46
Τα δημοσιονομικά μέτρα ως εμπόδιο για την 'Ευρώπη 2020' 50
Προβλήματα και εμπόδια της ενεργειακής πολιτικής 53
Ο χρηματοπιστωτικός τομέας και η ενεργειακή πολιτική 56
Καινοτομία και εμπόδια 58
Συμπεράσματα 61
Παραπομπές 64

Ευρώπη 2020: η αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η στρατηγική Europe 2020 είναι η δεκαετής αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ, η οποία έχει ως αφετηρία το έτος 2010. Ο κεντρικός σκοπός της είναι η καταπολέμηση της οικονομικής κρίσης και η ενίσχυση της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Για τον σκοπό αυτό η στρατηγική αυτή θέτει πέντε πρωταρχικούς στόχους για την ΕΕ προς εκπλήρωση μέχρι το 2020, που αφορούν την απασχόληση, την έρευνα και ανάπτυξη, την κλιματική αλλαγή και ενεργειακή βιωσιμότητα, την εκπαίδευση και την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι στόχοι αυτοί είναι αλληλένδετοι και ενισχύουν ο ένας τον άλλο. Ουσιαστικά σημειώνουν την πρόοδο που θα πρέπει να πραγματοποιήσει η ΕΕ στους πέντε αυτούς τομείς και συνδυάζουν την εθνική και ευρωπαϊκή δράση. Επιπλέον πλαισιώνονται από επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες για την έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, οι οποίες αναλύονται παρακάτω παράλληλα με τους στόχους. Συγχρόνως με τις εμβληματικές πρωτοβουλίες δρουν προς την επίτευξη των στόχων, η ενιαία αγορά, ο προϋπολογισμός και τα μέσα εξωτερικής πολιτικής.

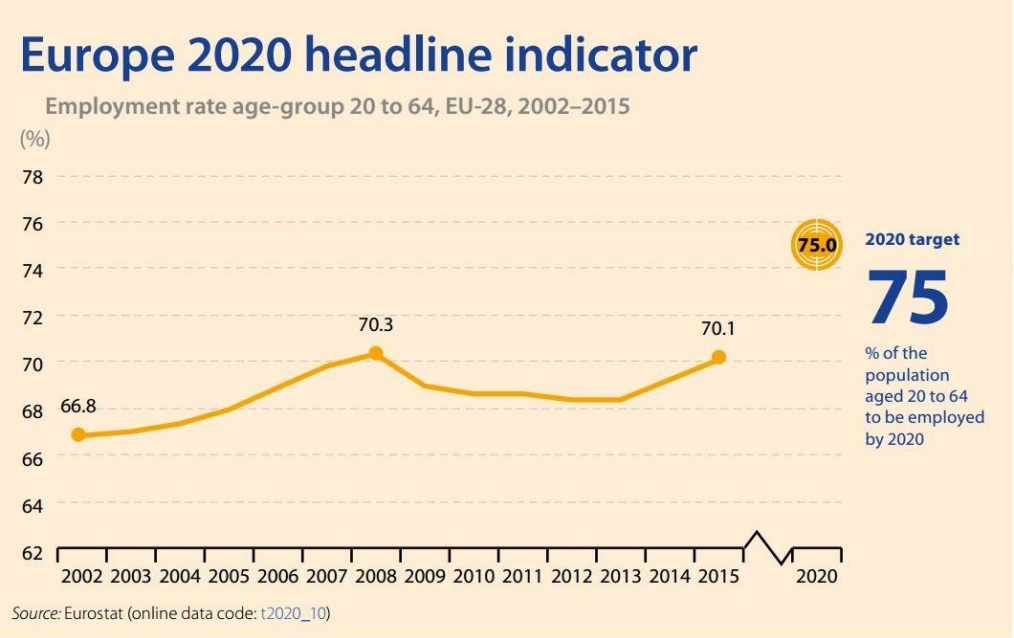
Απασχόληση

Η ανεργία είναι αναμφισβήτητα ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της σημερινής ευρωπαϊκής κοινωνίας. Από τη μία δεν επιτρέπει ένα ελάχιστο επίπεδο ποιότητας ζωής, ή μάλλον καλύτερα επιβίωσης, για εκατοντάδες χιλιάδες ανέργους. Από την άλλη αποτελεί τη βασική πηγή ανασφάλειας, άγχους, μοναξιάς και άλλων ψυχολογικών προβλημάτων, που οδηγούν το άτομο σε αδιέξοδα και αντιδράσεις, με αρνητικές συνέπειες και για το ίδιο και για τον κοινωνικό περίγυρο. Η απασχόληση, επομένως, είναι αναγκαία για την εξασφάλιση ενός βιοτικού επιπέδου και της ευκαιρίας ώστε να πετύχει το άτομο τους στόχους και τις φιλοδοξίες του, ενώ ακόμα συντελεί στην κοινωνική ένταξη και την οικονομική ανεξαρτησία του. Με άλλα λόγια, η απασχόληση συμβάλλει στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και την ευημερία.

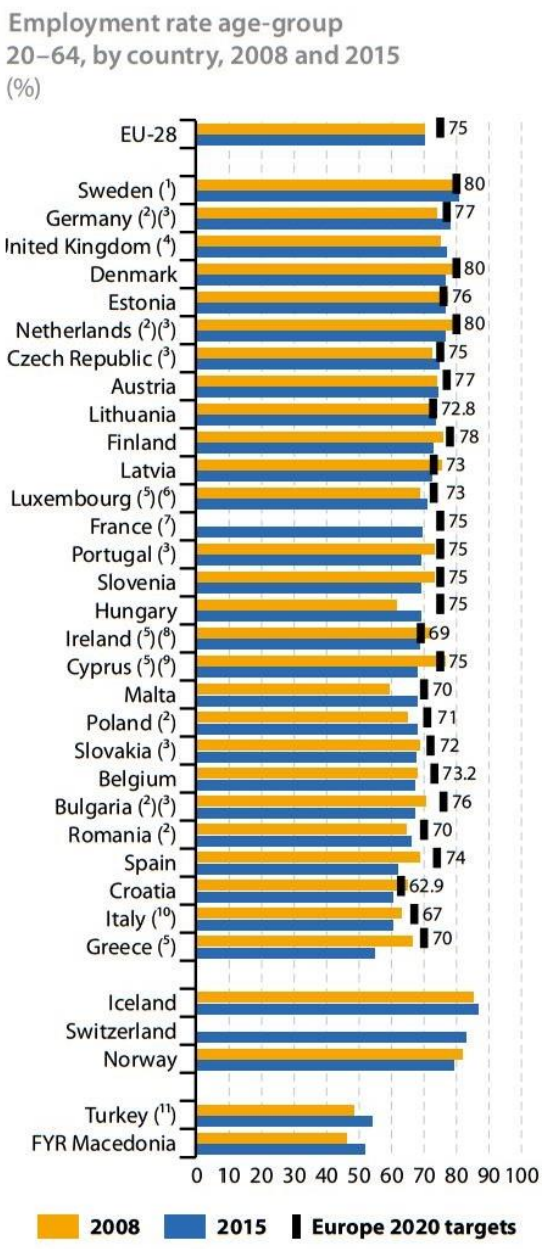
Την τελευταία δεκαετία, λόγω της οικονομικής κρίσης ό,τι είχε επιτευχθεί σε επίπεδο οικονομικής προόδου και δημιουργίας θέσεων εργασίας κλονίστηκε, θέτοντας σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα και την ευημερία της Ευρώπης. Παράλληλα, οι δημογραφικές αλλαγές και ιδιαίτερα η γήρανση του πληθυσμού αυξάνουν το ποσοστό των οικονομικά εξαρτημένων ανθρώπων, ενώ οι εργαζόμενοι που τους στηρίζουν γίνονται - αναλογικά – λιγότεροι.

Η στρατηγική 'Europe 2020' μέσω της προτεραιότητας της '*ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς*' θέτει ως έναν από τους στόχους της τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, ο βασικός στόχος αναφέρεται στην αύξηση του δείκτη απασχόλησης για ηλικίες από 20 μέχρι 64 τουλάχιστον στο 75% του πληθυσμού αυτού μέχρι το 2020. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο στόχος αυτός συνδέεται και με άλλους στόχους της στρατηγικής. Αναλυτικότερα, η αύξηση της απασχόλησης οδηγεί στη μείωση της φτώχειας, ενώ η αύξηση της εκπαίδευσης σε μείωση της ανεργίας. Ακόμα η ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης συντελεί στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και συνεπώς δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας.

Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, ο δείκτης απασχόλησης στην ΕΕ τα χρόνια πριν την κρίση έχει μια συνεχή αύξηση, φτάνοντας το 2008 το επίπεδο του

70.3% . Το 2009, όμως, αρχίζει η σταδιακή του πτώση φτάνοντας στο 68.6% το 2013, η απασχόληση, δηλαδή, έφτασε στα επίπεδα που βρισκόταν το 2006. Έπειτα, το 2014 και το 2015 ο δείκτης αρχίζει και πάλι να έχει ανοδική πορεία προσεγγίζοντας αρκετά το επίπεδο που βρισκόταν πριν την οικονομική κρίση (70.1%). Για την επίτευξη του στόχου της στρατηγικής θα πρέπει ο δείκτης απασχόλησης να αυξηθεί κατά περίπου 5%.

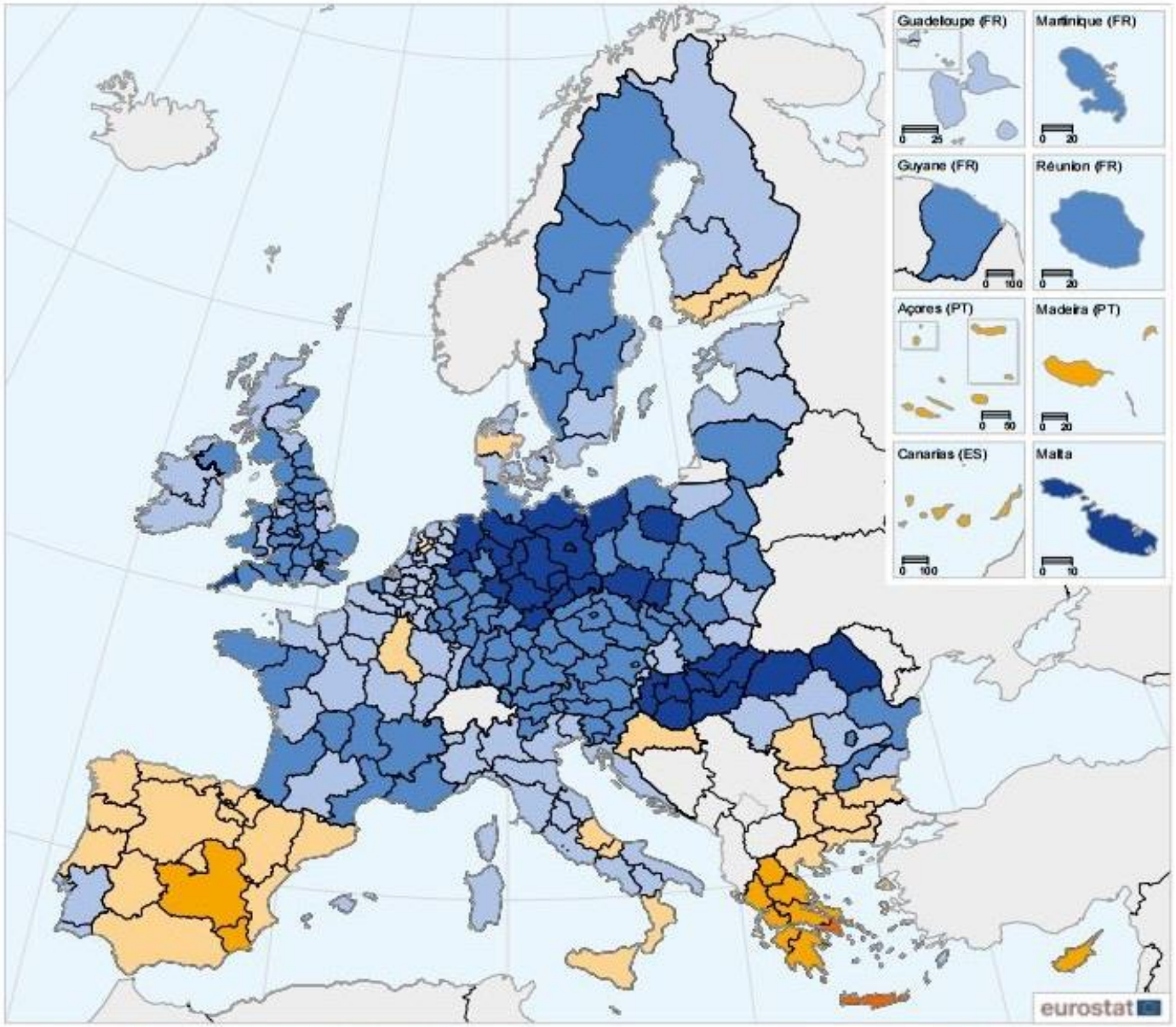
(1) Target: more than 80 %.
(2) Break in time series in 2010.
(3) Break in time series in 2011.
(4) No target in National Reform Programme.
(5) Break in time series in 2009.
(6) Break in time series in 2015.
(7) No data for 2008.
(8) Target: 69–71 %.
(9) Target: 75–77 %.
(10) Target: 67–69 %.
(11) Break in time series in 2014.

Source: Eurostat (online data code: t2020_10)

Ο δείκτης απασχόλησης ανάμεσα στα κράτη μέλη διακυμαίνεται από το 54.9% ως το 80.5% το 2015. Οι χώρες της βόρειας και κεντρικής Ευρώπης εμφανίζουν τα υψηλότερα επίπεδα του δείκτη, ξεπερνώντας το 75%, ενώ οι χώρες που βρίσκονται στα χαμηλότερα επίπεδα και κάτω από το 65% είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Κροατία και η Ελλάδα. Στην πλειοψηφία των χωρών η απασχόληση έχει μειωθεί τα τελευταία οκτώ χρόνια, ενώ οι πιο έντονες πτώσεις πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα(- 11.4%) και την Κύπρο (-8.5%).

Λόγω των διαφορετικών εθνικών συνθηκών, ο κοινός ευρωπαϊκός στόχος έχει μετατραπεί σε διαφορετικούς εθνικούς στόχους. Για παράδειγμα, για την Ιταλία ο στόχος είναι 67%, ενώ για τη Σουηδία 80%. Όπως διακρίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα, κάποιες χώρες μεταξύ των οποίων βρίσκονται η Γερμανία και η Σουηδία, έχουν επιτύχει τους στόχους τους. Αντίθετα η Ισπανία και η Ελλάδα απέχουν κατά πολύ από τους στόχους τους.

Change in employment rate age-group 20 to 64, by NUTS 2 regions, 2008–2015 (1)
(percentage points difference between 2014 and 2008, population aged 20 to 64)

(percentage points difference between 2015 and 2008, population aged 20-64)

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO
Cartography: Eurostat — GISCO, 06/2016

EU-28 = -0.2

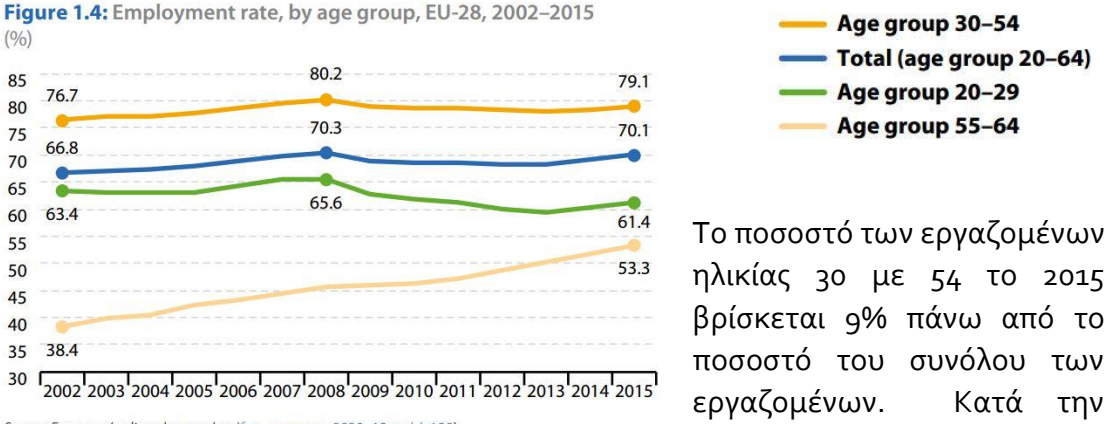
- < -12
- -12 – < -8
- -8 – < -4
- -4 – < 0
- 0 – < 4
- ≥ 4
- Data not available

0 200 400 600 800 km

(1) Breaks in time series in 2010 and 2011 for several regions (too numerous to list); change 2010–2014 for several regions in Greece and France.

Source: Eurostat (online data code: lfst_r_lfe2emprt)

Figure 1.4: Employment rate, by age group, EU-28, 2002–2015
(%)

Source: Eurostat (online data codes: lfsa_pganws, t2020_10, tsdde100)

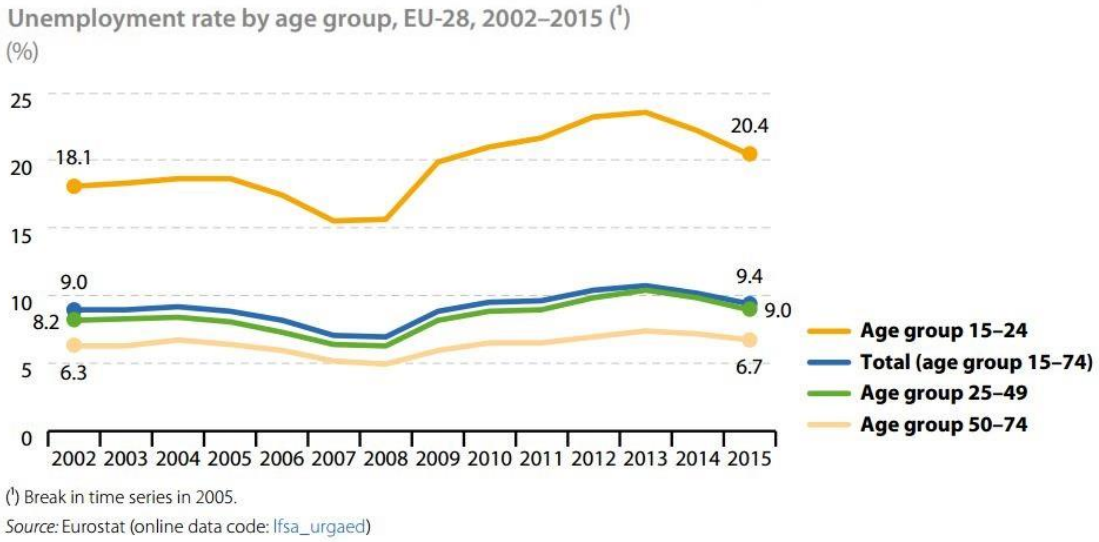
Το ποσοστό των εργαζομένων ηλικίας 30 με 54 το 2015 βρίσκεται 9% πάνω από το ποσοστό του συνόλου των εργαζομένων. Κατά την περίοδο της κρίσης η ηλικιακή ομάδα που έχει πληγεί περισσότερο είναι οι νέοι (20-29), στους οποίους η ανεργία έχει αυξηθεί κατά 4.2% . Αυτό οφείλεται σε μία γενική αδύναμη θέση μέσα στην αγορά εργασίας, καθώς είναι πιο πιθανό να υπογράφουν μη μόνιμες συμβάσεις εργασίας ή να επηρεάζονται από τις μειώσεις προσωπικού με τη λογική της απόλυσης του πιο πρόσφατα προσληφθέντος[1]. Το μόνο ηλικιακό γκρουπ που γνώρισε αύξηση στο ποσοστό απασχόλησής του είναι οι εργαζόμενοι μεταξύ 55 και 64. Αν και το ποσοστό τους εξακολουθεί να είναι το χαμηλότερο όλων, την περίοδο της κρίσης έχει αυξηθεί κατά 7.8%. Το γεγονός αυτό επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις πρόσφατες συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις, όπως η αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης ή πρόωρης συνταξιοδότησης και η αύξηση των απαιτούμενων εισφορών[2]. Η διάρκεια της εργασιακής ζωής έχει ακόμα επηρεαστεί από τα πιο ευέλικτα ωράρια εργασίας, την δυνατότητα για περαιτέρω κατάρτιση των παλαιότερων εργαζομένων και από τις παροχές παιδικής φροντίδας. Οι τάσεις αυτές βοηθούν, λοιπόν, στην ενίσχυση του στόχου για αύξηση του ποσοστού απασχόλησης στις ηλικίες 55-64, που σύμφωνα με την στρατηγική Europe 2020 έχει δύο θετικά αντίκτυπα. Από τη μία υποστηρίζει τη βιωσιμότητα και την επάρκεια των συντάξεων, ενώ συγχρόνως επιφέρει ανάπτυξη και κέρδος στην ευημερία μίας οικονομίας. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι σε ορισμένες χώρες (Ιταλία, Ισπανία, Ολλανδία, Ιρλανδία) η αύξηση αυτή συνοδεύεται με αύξηση της ανεργίας των νέων (20-29), όμως με την προϋπόθεση ότι η δεύτερη δεν είναι μεγαλύτερη, η αύξηση του δείκτη απασχόλησης της πιο μεγάλης-ηλικιακά- ομάδας μπορεί να συντελέσει στην επίτευξη του βασικού στόχου για την απασχόληση της Europe 2020.

Εξετάζοντας ένα πιο ευρύ φάσμα ηλικιών, από 15 ως 74 η συνολική ανεργία το 2015 βρίσκεται σε ποσοστό 9.4%. Οι άνθρωποι οι οποίοι πλέον έχουν απογοητευτεί και έχουν σταματήσει την αναζήτηση εργασίας δεν εντάσσονται στους ανέργους, αλλά θεωρούνται ένα συμπληρωματικό εργατικό δυναμικό σε περίπτωση βελτίωσης της οικονομικής κατάστασης. Στην Ε.Ε. το ποσοστό των ανθρώπων αυτών έχει αυξηθεί κατά 0.5% από το 2008 και είναι πλέον 2.5%[3].

[1] European Commission (Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion), Employment and social developments in Europe 2011, Publications Office of the European Union, 2012

[2] European Commission (Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion), Employment and social developments in Europe 2015, Publications Office of the European Union, 2016

[3] Eurostat (Online data code: lfsi_sup_a)

(1) Break in time series in 2005.

Source: Eurostat (online data code: lfsa_urgaed)

Οι νέοι άνθρωποι (15-24) και ιδιαίτερα εκείνοι με την χαμηλότερη εκπαίδευση είναι εκείνοι που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο ανεργίας. Η πρωτοβουλία 'Youth on the move' της στρατηγικής Europe 2020 τονίζει ότι η ανεργία στους νέους είναι πολύ υψηλή και θεωρεί το γεγονός αυτό μη αποδεκτό. Για να επιτευχθεί, λοιπόν, ο στόχος του 75% για την απασχόληση είναι απαραίτητο να βελτιωθεί η θέση των νέων ανθρώπων στην αγορά εργασίας. Η πρωτοβουλία αυτή, η οποία επιτεύχθηκε το 2015[4], περιλαμβάνει τέσσερις βασικούς άξονες, όπως καθορίζονται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2010[5] :

1. Δια βίου μάθηση, η οποία εξασφαλίζει βασικές ικανότητες και γνώσεις, σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Αυτό παράλληλα καταπολεμά την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.
2. Αύξηση ποσοστού των νέων που αποκτούν υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης ή που συμμετέχουν στην έρευνα και καινοτομία
3. Βελτίωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών κινητικότητας, ώστε κάθε νέος στην Ευρώπη να έχει τη δυνατότητα, αν θελήσει, να πραγματοποιήσει ένα μέρος των σπουδών του σε μια άλλη χώρα.
4. Άμεση βελτίωση της επαγγελματικής θέσης των νέων, μέσω πολιτικών προτεραιοτήτων για τη μείωση της νεανικής ανεργίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, διευκολύνοντας την μετάβαση τους από την εκπαίδευση στην εργασία.

Μία ακόμα εμβληματική πρωτοβουλία που αφορά την απασχόληση είναι η 'Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας'[6], η οποία έχει επίσης 4 στόχους:

1. Την καλύτερη λειτουργία των αγορών εργασίας, μέσω πολιτικών οι οποίες την εκσυγχρονίζουν και κάνουν εφικτή την προσαρμογή και τη μετάβαση στα νέα δεδομένα που δημιουργεί η κρίση.

[4] http://ec.europa.eu/youthonthemove/

[5] European Commission, Regulation Youth on the move: An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union, COM(2010) 477 final, Brussels, 2010

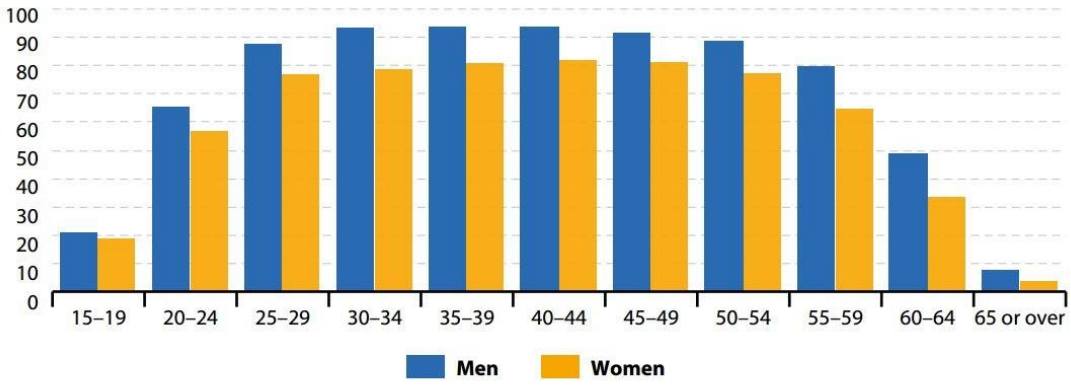
[6] European Commission, An agenda for new skills and jobs: A European contribution towards full employment, COM(2010) 682 final, 2010

2. Το πιο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, το οποίο θα μπορεί να ακολουθήσει το συνεχώς εξελισσόμενο τεχνολογικό περιβάλλον και θα αποκτά τις αναγκαίες δεξιότητες για την αγορά εργασίας. Ο στόχος αυτός για να επιτευχθεί προϋποθέτει επενδύσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο έχει την ευθύνη να εφοδιάζει το εργατικό δυναμικό με τις απαιτούμενες δεξιότητες.
3. Την βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της ποιότητας των θέσεων εργασίας, δηλαδή η σωματική και ψυχική υγεία των εργαζομένων, η οποία θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα καθ' όλη τη διαδικασία μετάβασης σε μία ξανά οργανωμένη αγορά εργασίας σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και τις εξελίξεις της εποχής. Σε καμία περίπτωση η ποιότητα των θέσεων δε συνδέεται με τη μείωση της ποσότητας τους.
4. Την αύξηση της ζήτησης εργατικού δυναμικού και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η οποία συνδέεται άμεσα με την έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και με την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της αυτοαπασχόλησης.

Σε κάθε ηλικιακό επίπεδο, το χάσμα των δεικτών απασχόλησης μεταξύ των δύο φύλων έχει μειωθεί, αν και εξακολουθεί να υπάρχει. Η μείωση αυτή μπορεί να αποδοθεί σε αλλαγές στις κοινωνικές αξίες και συμπεριφορές και σε πολιτικές που επιτρέπουν σε μια γυναίκα να μπορεί να συνδυάσει την φροντίδα του σπιτιού με την εργασία. Η μία από τις προτεραιότητες της εμβληματικής πρωτοβουλίας της Ε.Ε., 'Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας'[7], είναι η δημιουργία πολιτικών ευελιξίας και ασφάλειας σε μία περίοδο οικονομικής ύφεσης. Η έννοια της ευελιξίας εμπεριέχει την δυνατότητα συνδυασμού των επαγγελματικών υποχρεώσεων με την φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών-για άντρες και γυναίκες-, ενώ η έννοια της ασφάλειας αφορά την ομαλή και ασφαλή μετάβαση από την μητρότητα στο εργασιακό περιβάλλον (ενσωμάτωση γυναικών στην αγορά εργασίας, παροχές παιδικής φροντίδας, ίσες αποδοχές, απουσία διακρίσεων)[8]. Παρόλα αυτά το χάσμα εξακολουθεί να υπάρχει ως απόρροια της απουσίας των γυναικών από την αγορά εργασίας σε νεαρή ηλικία (δυσκολία εύρεσης εργασίας χωρίς εμπειρία ή έπειτα από μεγάλη διάρκεια ανεργίας) ή της ύπαρξης κάποιου εξαρτημένου μέλους στην οικογένεια. Οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να μειώσουν ή και να παρατήσουν την δουλειά τους για να αναλάβουν την φροντίδα ενός μικρού παιδιού ή ενός γονιού που χρήζει βοηθείας. Πιο συγκεκριμένα, για το 2015 για τις ηλικίες 25 με 49 τα χαμηλά ποσοστά εργασίας για τις γυναίκες οφείλονται στην φροντίδα των παιδιών ή ανήμπορων ενηλίκων (38.8%) και σε προσωπικές περιστάσεις, όπως γάμος, εγκυμοσύνη η διακοπές διαρκείας (14.8%). Αντίθετα, οι λόγοι, που ένας άντρας μεταξύ 24 και 49 ετών δεν κάνει έρευνα αγοράς εργασίας, είναι κυρίως κάποια ασθένεια ή αναπηρία (36.5%) και η συμμετοχή σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης(20.5%)[9].

[7]European Commission, An agenda for new skills and jobs: A European contribution towards full employment, COM(2010) 682 final, 2010
[8] European Commission, Towards a job-rich recovery, COM(2012) 173 final, 2012
[9] Eurostat (online data code: lfsa_igar)

Activity rates, by five-year age group, EU-28, 2015
(%)

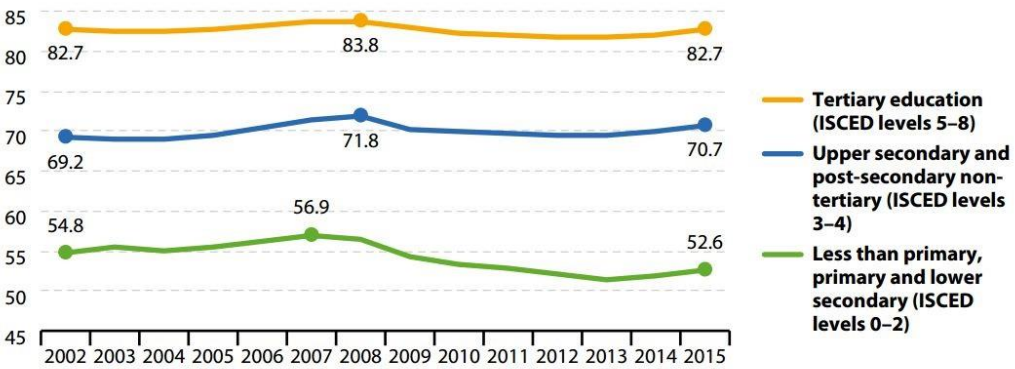

Source: Eurostat (online data code: lfsa_pganws)

Ουσιαστικά οι δείκτες απασχόλησης επηρεάζονται από την αλληλεπίδραση της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας. Η προσφορά εργασίας απαρτίζεται από τον πληθυσμό που βρίσκεται σε ηλικία να εργασθεί και από τις δεξιότητες που διαθέτει. Συνεπώς, η δημογραφική δομή του πληθυσμού που συμμετέχει στην οικονομική δραστηριότητα και η εκπαιδευτική του κατάρτιση επηρεάζουν την απασχόληση, αλλά αποτελούν και παράγοντες που βραχυπρόθεσμα είναι δύσκολο να επηρεαστούν.

Ως αποτέλεσμα της γήρανσης του πληθυσμού και της υπογεννητικότητας, το εργατικό δυναμικό της Ευρώπης μειώνεται σταδιακά, ενώ με το πέρασμα των χρόνων αναμένεται αύξηση του ποσοστού των εργαζομένων από 65 ετών και πάνω, ενώ ισχύει το αντίθετο για τις νεότερες ομάδες. Πιο συγκεκριμένα, έπειτα από προβλέψεις αναμένεται το ποσοστό των εργαζομένων του γκρουπ 65 ετών και πάνω από 18.8%, που είναι το 2015, να φτάσει στο 23.9% ως το 2030, ενώ το γκρουπ από 20 μέχρι 64 να μειωθεί κατά 4.3% (από 60.2% σε 55.9%)[10].

Employment rate age group 20 to 64, by educational attainment level, 2002–2015 (1)
(%)

(1) Breaks in time series in 2005 and 2014 (switch from ISCED 1997 to ISCED 2011).
Source: Eurostat (online data code: tsdec430)

[10] EUROPOP2013 (European Population Projections, base year 2013) main scenario, site; http://ec.europa.eu/Eurostat/web/

Οι διαφορές στην εκπαιδευτική κατάρτιση αποτελεί έναν ακόμα τρόπο διαχωρισμού σε ομάδες του εργατικού δυναμικού, όπου οι δείκτες απασχόλησης διαφέρουν και πάλι. Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, οι δείκτες απασχόλησης είναι υψηλότεροι για εκείνους που έχουν λάβει την υψηλότερη εκπαίδευση.

Το 2015, το ποσοστό απασχόλησης των απόφοιτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 82.7%, βρισκόταν αρκετά πάνω από τον μέσο όρο, 70.1%, σε αντίθεση με εκείνους της πρωτοβάθμιας ή της κατώτερης βαθμίδας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που κυμαίνονταν στο 52.6%. Επιπλέον, η ομάδα με τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης δεν έχει μόνο τα χαμηλότερα επίπεδα απασχόλησης, αλλά είναι και εκείνη που επηρεάστηκε περισσότερο από την οικονομική κρίση. Όπως βλέπουμε, ο δείκτης απασχόλησης της μειώθηκε σημαντικά τα τελευταία 8 χρόνια κατά 4.3%[11].

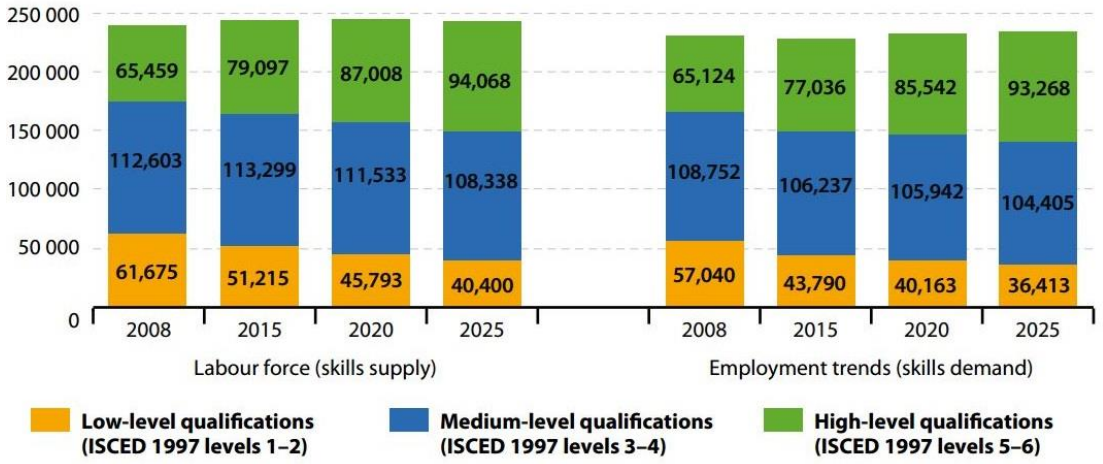
Συμπεραίνουμε, επομένως, την άμεση σύνδεση της εκπαίδευσης με τη δυνατότητα απασχόλησης. Η στρατηγική Europe 2020 έχοντας θέσει στόχους και για την απασχόληση και για την εκπαίδευση εστιάζει σε πολιτικές απασχόλησης που προσφέρουν εκπαίδευση και εφοδιάζουν το άτομο με γνώσεις και δεξιότητες
.

Η καλή λειτουργία της αγοράς εργασίας εξαρτάται από το κατά πόσο υπάρχει αντιστοιχία στις δυνατότητες και τα προσόντα του εργατικού δυναμικού και στις απαιτήσεις των εργοδοτών. Η μη αντιστοιχία επιφέρει κόστος κοινωνικής ευημερίας, έχοντας αρνητική επιρροή και στην πλευρά της προσφοράς και στην πλευρά της ζήτησης. Για τον λόγο αυτό, ένα από τα κύρια μελήματα της Europe 2020 είναι ο συνδυασμός της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η κρίση και η συνεχής ανεργία κάνουν ακόμα βαθύτερη αυτή την ανάγκη. Αυτός είναι και ο ένας από τους ρόλους της ατζέντας για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας (Agenda for new skills and jobs). Προτείνει ένα σύνολο μέτρων με στόχο την ενδυνάμωση της ικανότητας της Ε.Ε. να προβλέπει τις μελλοντικές τάσεις και ανάγκες της αγοράς εργασίας και να εξοπλίζει το εργατικό δυναμικό με τα κατάλληλα προσόντα. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν μια συνεχή παρακολούθηση της αγοράς, η οποία θα συντονίζει τους οικονομικούς δρώντες με τους παρόχους κατάρτισης και την απαραίτητη εκπαίδευση βάσει των αναγκών, μέτρα ενίσχυσης της γεωγραφικής κινητικότητας στην Ε.Ε., καθώς επίσης δράσεις για την καλύτερη ένταξη των μεταναστών και την αναγνώριση των δεξιοτήτων και των προσόντων τους[12].

Το Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training) κάνει προβλέψεις σχετικά με τις τάσεις στην προσφορά και την ζήτηση προσόντων, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

[11] Eurostat (online data code: tsdec430)
[12] European Commission, Towards a job-rich recovery, COM(2012) 173 final, 2012

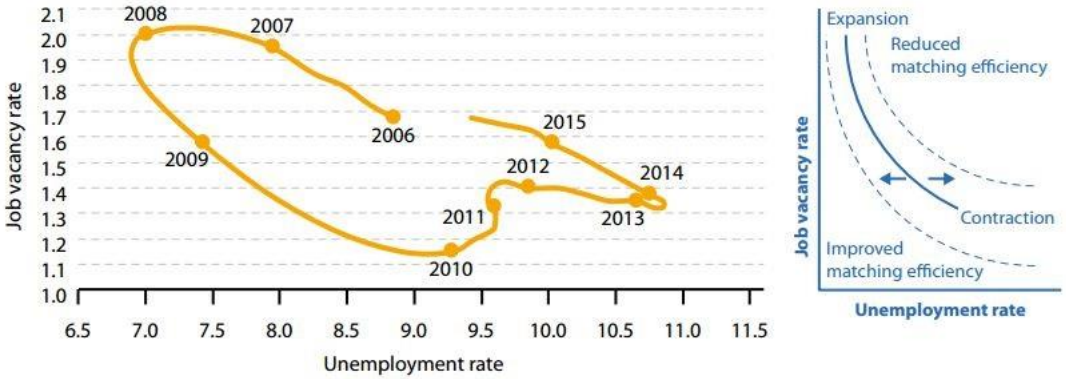
Labour force and employment trends by qualification, EU-28, 2008, 2015, 2020 and 2025
(1 000 persons)

Source: Cedefop 2015 skills forecast

Η καμπύλη Beveridge αντικατοπτρίζει την αρνητική σχέση ανάμεσα στις κενές θέσεις εργασίας και στην ανεργία.

Beveridge curve, EU-28, 2006–2015 (1)
(%)

(1) Data for 2006–2010 refer to EU-27; data points with years (as caption) refer to the first quarter of the year; data have been smoothed (i.e. calculated as four quarters cumulated sums); all job vacancy data are provisional.

Source: Eurostat (online data codes: jvs_q_nace2, une_rt_q)

Ως κενή θέση εργασίας θεωρείται μία θέση επί πληρωμή, η οποία έχει δημιουργηθεί πρόσφατα και δεν έχει καλυφθεί ακόμα ή μία θέση που πρόκειται να μείνει ελεύθερη. Κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής ύφεσης υπάρχουν λίγες θέσεις εργασίας και υψηλή ανεργία, ενώ κατά τη διάρκεια οικονομικής ανάπτυξης υπάρχουν περισσότερες θέσεις εργασίας και το ποσοστό ανεργίας είναι χαμηλό. Μια αλλαγή στην καμπύλη αυτή μπορεί να προκληθεί από δομικές αλλαγές στην οικονομία. Σε περιόδους όπου η προσφορά και η ζήτηση δεν ικανοποιούν η μία την άλλη μπορεί να έχουμε ταυτόχρονη αύξηση θέσεων και ανεργίας, όπως μπορεί να συνέβη το 2010. Αντίθετα στην περίπτωση αποτελεσματικής αντιστοίχισης ζήτησης και προσφοράς εμφανίζεται η ταυτόχρονη μείωση των δύο μεγεθών. Αυτό μπορεί να αποδοθεί σε καλύτερη ενημέρωση μέσω του ίντερνετ για τις προσφερόμενες θέσεις εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα τέλη του 2013 και στις αρχές του 2014 ,η ανεργία παραμένει σταθερή, ενώ οι θέσεις εργασίας αυξάνονται. Αυτή η αδυναμία αντιστοίχισης αντανακλά τις ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών. Οι πιο πολλές θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν σε κράτη όπου η ανεργία βρισκόταν σε χαμηλά επίπεδα. Την περίοδο από το 2014 ως το 2015 πρόκειται για

μία επεκτατική φάση με την ανεργία να μειώνεται και να δημιουργούνται περισσότερες θέσεις εργασίας. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές στοχεύουν στη δημιουργία θέσεων για την καλύτερη αντιστοίχιση ζήτησης και προσφοράς.

Εκπαίδευση

Η οικονομική κρίση, έχοντας επιπτώσεις στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία δημιουργεί την ανάγκη για αναπροσαρμογή του πλαισίου που λειτουργούν τα εκπαιδευτικά συστήματα. Έτσι η εκπαίδευση και η κατάρτιση βρίσκονται στον πυρήνα της στρατηγικής Europe 2020, αφού οδηγούν στην ανάπτυξη και στις θέσεις εργασίας. Ενώ ταυτόχρονα προωθούν την παραγωγικότητα και την καινοτομία και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα.

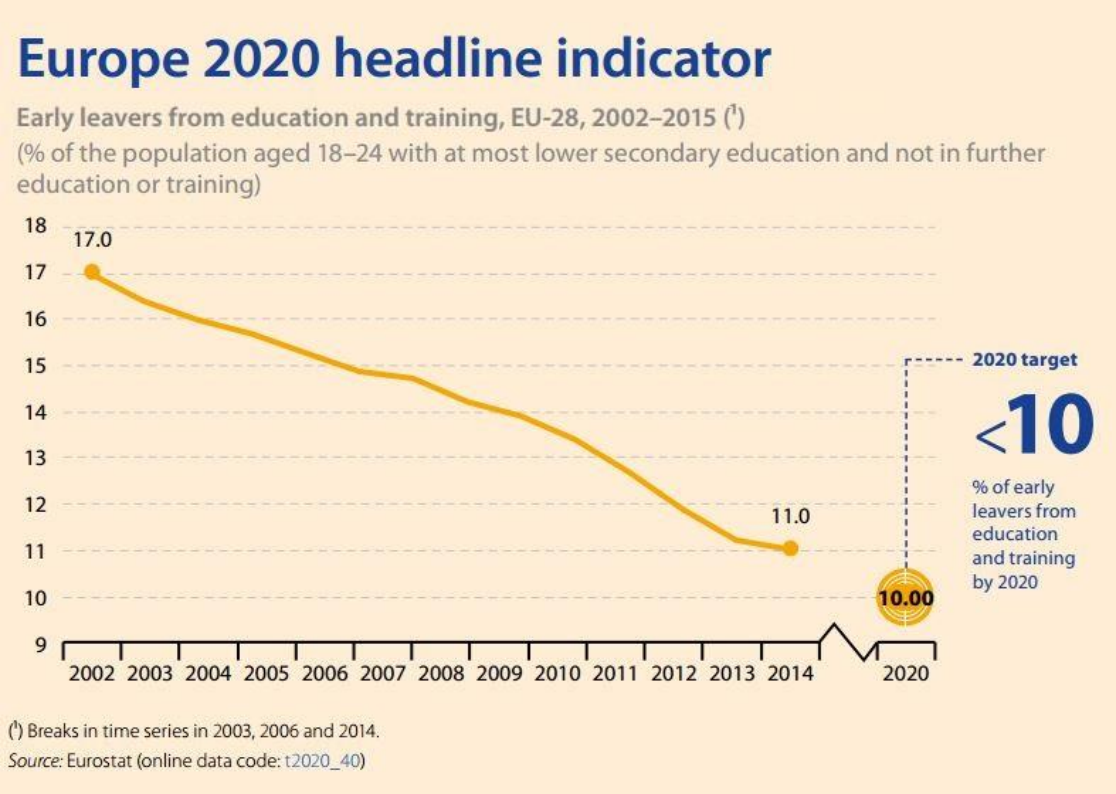
Ο βασικός στόχος για την στρατηγική είναι να μειώσει το ποσοστό, εκείνων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και επομένως τη διαδικασία της εκπαίδευσης και κατάρτισης, σε λιγότερο από 10%, ενώ παράλληλα στοχεύει στην αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού ηλικίας 30 με 34, που ολοκληρώνει τριτοβάθμια ή ισάξια εκπαίδευση, τουλάχιστον στο 40% μέχρι το 2020.

Education and Training 2020: αποτελεί ένα στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ, το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση της συνεργασίας για την εκπαίδευση και κατάρτιση εντός της ένωσης, θέτοντας κοινούς στόχους για την ΕΕ και τα κράτη μέλη. Οι θεματικές που καλύπτει το σχέδιο αφορούν τη δια βίου μάθηση και την κινητικότητα, την ποιότητα και την επάρκεια της εκπαίδευσης και κατάρτισης, την ισότητα, την κοινωνική συνοχή και την ενεργητικότητα των πολιτών, και τέλος τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Πρόσθετα με τους δύο βασικούς στόχους, που αναφέρονται παραπάνω, το πλαίσιο ΕΤ2020 το 2009 θέτει αριθμητικούς στόχους για μεγαλύτερη ακρίβεια και επιτυχία[13]:

1. Τουλάχιστον το 15% των ενηλίκων να συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση
2. Το ποσοστό των δεκαπεντάχρονων με χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τη φυσική να είναι μικρότερο από 15%
3. Τουλάχιστον το 95% των παιδιών μεταξύ της ηλικίας των τεσσάρων και της έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να συμμετέχουν στη νηπιακή εκπαίδευση
4. Τουλάχιστον το 20% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το 6% ανθρώπων ηλικίας 18 με 34 με επαγγελματική ειδίκευση σε αρχικό στάδιο να έχουν την εμπειρία εκπαίδευσης στο εξωτερικό
5. Οι εργαζόμενοι απόφοιτοι (ηλικίας 20-34) που έχουν σταματήσει τη διαδικασία εκπαίδευσης και κατάρτισης το πολύ τρία χρόνια πριν από το έτος αναφοράς να είναι τουλάχιστον το 82%

[13] European Council, Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European Cooperation in Education and Training (ET2020), Official Journal of the European Union, 28.5.2009

Το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο έχει μειωθεί σημαντικά από 17% το 2002 σε 11% το 2015. Οι νέοι άντρες, οι αλλοδαποί και οι εθνικές μειονότητες είναι πιο πιθανό να περιλαμβάνονται στο ποσοστό αυτό[14].

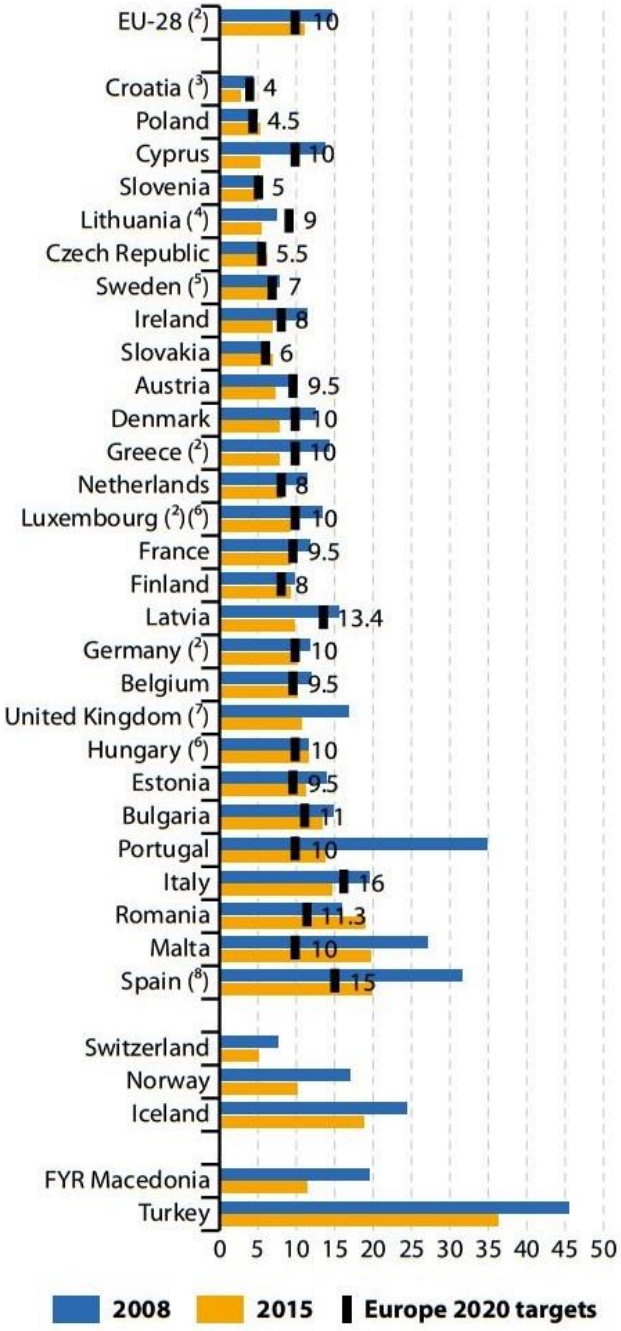

Ανάμεσα στα δύο φύλα το χάσμα έχει αρχίσει να στενεύει από το 2010, με το 2015 να έχει φτάσει στο επίπεδο του 2.9%, όπου ήταν και η πρώτη φορά που έπεσε κάτω από το 3%[15].

Οι νέοι αλλοδαποί (18-24) τείνουν να παρατήσουν την βασική εκπαίδευση πρόωρα. Το ποσοστό τους συγκριτικά με αυτό των ντόπιων είναι διπλάσιο (10.1% - 19% το 2015)[16]. Αυτό είναι πιθανό να αποδίδεται σε γλωσσικές δυσκολίες ή στον κοινωνικό αποκλεισμό λόγω χαμηλής κοινωνικό-οικονομικής θέσης τα εκπαιδευτικά συστήματα αν δεν ανταποκρίνονται στις ειδικές ανάγκες αυτής της ομάδας και δεν επιδιώκουν την κοινωνική τους ενσωμάτωση, εντείνουν αυτές τις συνθήκες.

[14] Eurostat (online data code: t2020_40)
[15] Eurostat (EU-LFS, 2015)
[16] European Commission (Directorate-General for Education and Culture), Education and Training Monitor 2016, Publications Office of the European Union, 2016

Early leavers from education and training, by country, 2008 and 2015 (1)
(% of the population aged 18–24 with at most lower secondary education and not in further education or training)

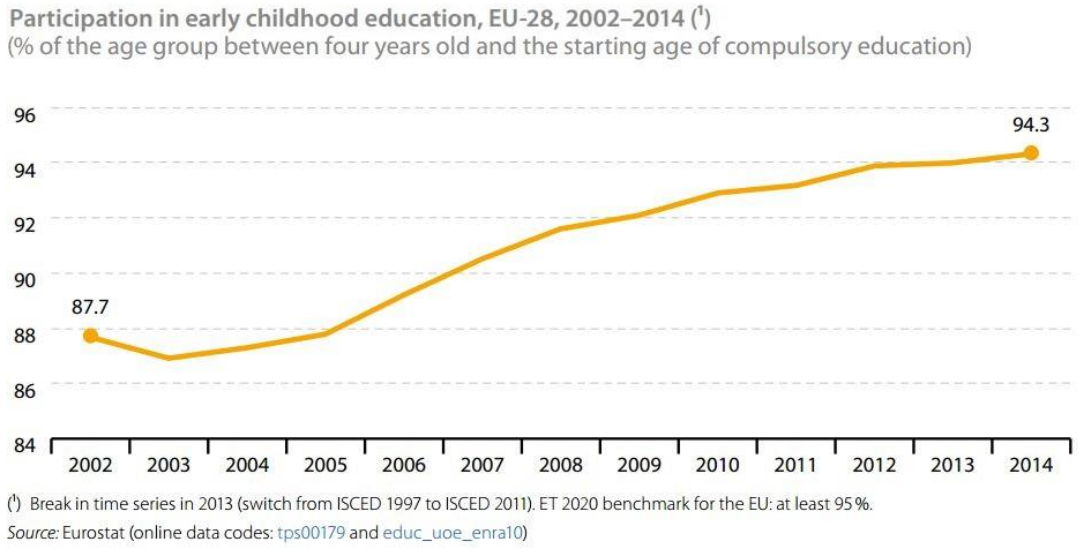
(1) All countries: break in time series in 2014 (switch from ISCED 1997 to ISCED 2011).
(2) Target: less than 10 %.
(3) 2015 data with low reliability.
(4) Target: less than 9 %.
(5) Target: less than 7 %.
(6) Break in time series in 2015.
(7) No target in National Reform Programme.
(8) Target defined for school drop-out rate.

Source: Eurostat (online data code: t2020_40)

Οι βόρειες χώρες στην πάροδο του χρόνου κατάφεραν μεγαλύτερες μειώσεις στην πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Οι εθνικοί στόχοι διαφέρουν μεταξύ τους ανάλογα τις συνθήκες του κράτους μέλους. Δεκατρείς χώρες έχουν επιτύχει τους στόχους τους, μέσα σ' αυτές και η Ελλάδα.[17] Περισσότερη προσπάθεια χρειάζεται από πλευράς Ισπανίας, Μάλτας, Πορτογαλίας και Ρουμανίας.

[17] Eurostat (online data code: t2020_40)

Η βελτίωση της νηπιακής εκπαίδευσης και φροντίδας (ΝΕΦ) μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα στην κοινωνία συνολικά, αλλά και στο άτομο. Ως βελτίωση της ΝΕΦ θεωρείται η εξασφάλιση της πρόσβασης των μικρών παιδιών σε μια ποιοτική ΝΕΦ[18]. Μία ποιοτική ΝΕΦ θέτει γερά θεμέλια για δια βίου μάθηση και μελλοντικά εκπαιδευτικά επιτεύγματα, ενώ βοηθά στην κοινωνική ενσωμάτωση του παιδιού. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για παιδιά με μειονεκτικό περιβάλλον (πχ εθνικές μειονότητες). Όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα, η συμμετοχή των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση αυξάνεται σταδιακά από το 2002 και πλησιάζει τον στόχο του 95% που έχει θέσει το στρατηγικό πλαίσιο ΕΤ2020. Η Γαλλία έχει ήδη πετύχει το 100% των παιδιών να συμμετέχουν στην προσχολική εκπαίδευση, ενώ το Βέλγιο και η Δανία βρίσκονται στο 98%. Σε πολύ χαμηλά επίπεδα, σε σχέση με τα ζητούμενα, βρίσκονται η Κροατία και η Σλοβακία με ποσοστά 72.4% και 77.4% αντίστοιχα[19].

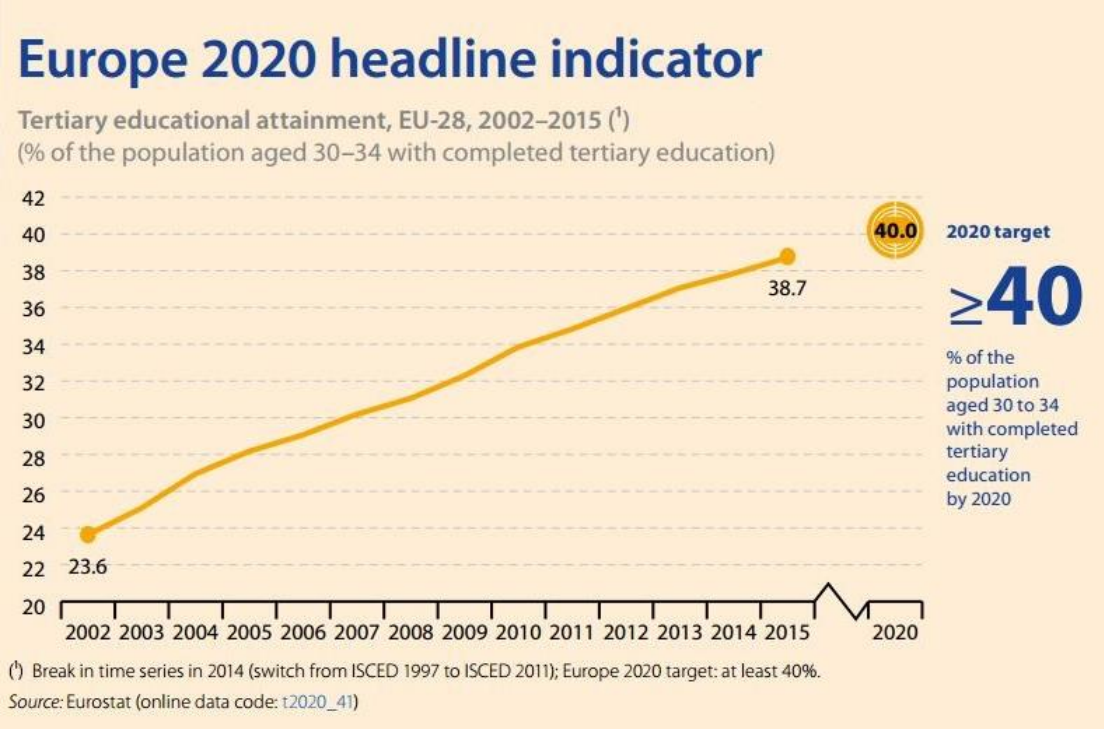

Το βασικό αντικείμενο της εκπαίδευσης είναι ο εφοδιασμός των ανθρώπων με δεξιότητες και ικανότητες, βασικές (ανάγνωση, αριθμητική) και πολύπλοκες (επιχειρηματικότητα, τηλεπικοινωνίες). Ο δεύτερος στόχος που θέτει τα ΕΤ2020 αφορά τις βασικές ικανότητες, διότι αυτές παρέχουν τις βάσεις της μάθησης, της απόκτησης προσωπικών δεξιοτήτων και γενικότερα της προσωπικής ανάπτυξης και είναι απαραίτητες αν αναλογιστούμε ότι ζούμε σε μια κοινωνία, η οποία στηρίζεται στη γνώση. Από μία μελέτη PISA[20] των OECD χωρών το 2012 προέκυψε ότι τα ποσοστά των μαθητών με χαμηλή απόδοση σε φυσική, ανάγνωση και μαθηματικά ήταν 16.5%, 17.8% και 22% αντίστοιχα. Στην Βουλγαρία και τη Ρουμανία τα ποσοστά ξεπερνούν το 36%, ενώ σε χώρες όπως η Πολωνία και η Φιλανδία βρίσκονται κάτω από 15%.

[18] European Commission, Key data on Early Childhood Education and Care in Europe, Eurydice and Eurostat Report, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2014
[19] Eurostat (online data codes: tps00179 and educ_uoe_enra10)
[20] http://www.oecd.org/pisa/

Διαφορές στα κράτη μέλη εντοπίζονται ακόμα στην εκμάθηση ξένων γλωσσών. Για το ΕΤ2020 η ικανότητα επικοινωνίας σε δύο τουλάχιστον ξένες γλώσσες αποτελεί προτεραιότητα[21]. Η πρόταση της Επιτροπής περιλαμβάνει επίπεδο proficiency στην πρώτη ξένη γλώσσα και χαμηλότερο επίπεδο στη δεύτερη. Οι ξένες γλώσσες θεωρούνται ως αναγκαίο εφόδιο για τους νέους για τη ζήτηση στην αγορά εργασίας και γι' αυτό τον λόγο η εκμάθησή τους θα πρέπει να περιλαμβάνει την δυνατότητα για την πρακτική εφαρμογή τους.

Το ΕΤ2020 εντάσσει μέσα στους στόχους του την δια βίου μάθηση και την τριτοβάθμια εκπαίδευση[22]. Από το 2002 ως το 2015 η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε σημαντικά και σχετικά γρήγορα, από 23.6% σε 38.7% (ποσοστό συμμετεχόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση)[23].

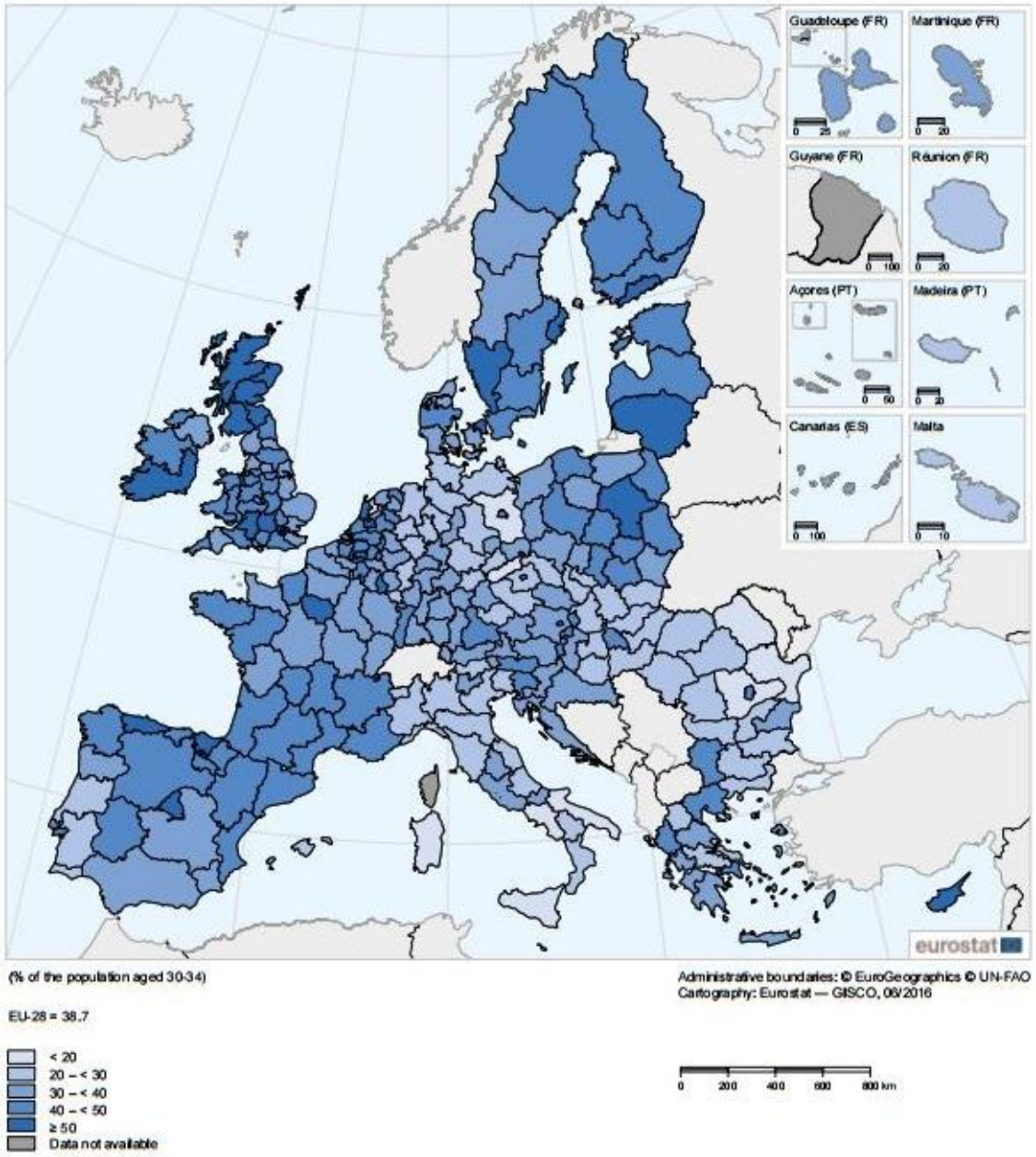
Υπάρχουν ωστόσο διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα, με την αύξηση των γυναικών να υπερισχύει και να φτάνει στο 43.4%, ποσοστό που ξεπερνά ακόμα και τον στόχο του ΕΤ2020. Αντίθετα το ποσοστό των αντρών βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα, στο 34%[24].

Τα ποσοστά ανάμεσα στα κράτη μέλη διαφέρουν, όπως και οι στόχοι. Διαφορές εμφανίζονται ακόμα και σε επίπεδο περιφερειών όπως φαίνεται στον χάρτη παρακάτω. Το 2015 , πολλές περιφέρειες του Βελγίου, την Φιλανδίας, της Γαλλίας, της Σουηδίας και της Ολλανδίας βρίσκονταν πάνω από τον μέσο όρο. Αντίθετα στην Ιταλία, την Ουγγαρία, την Τσεχία, την Ρουμανία και την Τσεχία έδειξαν πολύ χαμηλά ποσοστά. Σχετικά με την Ελλάδα, η οποία το 2008 βρισκόταν στο 25%

[21] European Council, Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European Cooperation in Education and Training (ET2020), Official Journal of the European Union, 28.5.2009
[22] European Council, Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European Cooperation in Education and Training (ET2020), Official Journal of the European Union, 28.5.2009
[23] European Commission (Directorate-General for Education and Culture), Education and Training Monitor 2016, Publications Office of the European Union, 2016
[24] European Commission (Directorate-General for Education and Culture), Education and Training Monitor 2016, Publications Office of the European Union, 2016

περίπου, σημείωσε μεγάλη αύξηση μέχρι το 2015, φτάνοντας το 40% και ξεπερνώντας τον εθνικό στόχο της, το 32%. Οι περιφέρειες της Πελοποννήσου και του Νότιου Αιγαίου είναι μέσα σ αυτές που σημείωσαν τις μεγαλύτερες αυξήσεις στην ΕΕ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση[25].

Tertiary educational attainment, by NUTS 2 regions, 2015 (1)
(% of the population aged 30–34 with completed tertiary education)

(1) 2013 data for Região Autónoma da Madeira (PT); low data reliability for several regions (too numerous to list).
Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_12)

Το 2013, μόνο το 7.5% των φοιτητών στην ΕΕ σπούδαζαν σε μία άλλη χώρα από αυτή που είχαν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευσή τους και κυρίως ήταν εκείνοι που βρίσκοντας σε επίπεδο διδακτορικού. Η ανατολική και κεντρική Ευρώπη φιλοξενούν σχετικά λίγους φοιτητές από άλλες χώρες, ενώ η κινητικότητα

[25] Eurostat (online data code: t2020_41)

προς τη Γαλλία, την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι κοντά στο 40%, την στιγμή που στην Κροατία, την Πολωνία και τη Λιθουανία δεν ξεπερνά το 3%[26]. Η κινητικότητα προς μία χώρα επηρεάζεται κυρίως από την ποιότητα της εκπαίδευσης που προσφέρει, αλλά και από την ικανότητα της, οικονομικά και θεσμικά, να ενσωματώσει φοιτητές από άλλες χώρες.

Η κινητικότητα όμως είναι πολύ σημαντική, επειδή εκτός του ότι παρέχει ακαδημαϊκά και πολιτιστικά προνόμια, συνεισφέρει στην μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση των νέων και την είσοδό τους στην αγορά εργασίας. Η ΕΕ παίρνει πρωτοβουλίες προκειμένου να προωθήσει την δια βίου μάθηση και την κινητικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η εμβληματική πρωτοβουλία 'Youth on the Move' αποτελεί μέρος της στρατηγικής Europe 2020 και στοχεύει στη επέκταση των ευκαιριών για μαθησιακή κινητικότητα για όλους τους νέους της Ευρώπης, προσφέροντας οικονομική στήριξη και πληροφόρηση[27]. Το πρόγραμμα αυτό έληξε τον Δεκέμβρη του 2014. Ακόμα για την περίοδο 2014-2020, οι δράσεις για την ενίσχυση της δια βίου μάθησης υποστηρίζονται από το πρόγραμμα Erasmus+, στο οποίο ενσωματώνονται προηγούμενα προγράμματα στους τομείς της εκπαίδευσης, νεότητας και πολιτισμού (όπως το youth on the move). Το Erasmus+[28] έλαβε 40% περισσότερη χρηματοδότηση σε σύγκριση με προηγούμενα προγράμματα. Το Erasmus ήταν κομμάτι του ευρωπαϊκού προγράμματος για δια βίου μάθηση και αποτελεί κεντρικό εργαλείο της στρατηγικής της Επιτροπής για την αντιμετώπιση της νεανικής ανεργίας. Από τότε που ξεκίνησε το πρόγραμμα (1987-88) έχει δώσει την ευκαιρία σε περισσότερους από 3 εκατομμύρια Ευρωπαίους φοιτητές να σπουδάσουν σε έναν υψηλό εκπαιδευτικό θεσμό ή να κάνουν πρακτική σε μία επιχείρηση εκτός της χώρας τους.

Έπειτα από την αρχική φάση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, εν συνεχεία η δια βίου μάθηση αναλαμβάνει τον ρόλο να εξελίσσει τις δεξιότητες και ικανότητες του ανθρώπου και να τις προσαρμόζει στις τεχνολογικές εξελίξεις, προωθώντας την καριέρα του ή την επιστροφή του στην αγορά εργασίας. Σχετικά με την πορεία του στόχου για δια βίου μάθηση, οι εξελίξεις δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές, αφού το ποσοστό των ενηλίκων που συμμετέχουν το 2015 απέχουν αρκετά από τον στόχο του πλαισίου ΕΤ2020 (10.7% με στόχο το 15%)[29]. Μάλιστα ενώ το 2014 ήταν στο ύψος του 10.8%, το 2015 σημειώθηκε μία μικρή πτώση ύψους 0.1%[30].

[26] Eurostat (online data code: educ_uoe_mobs03)

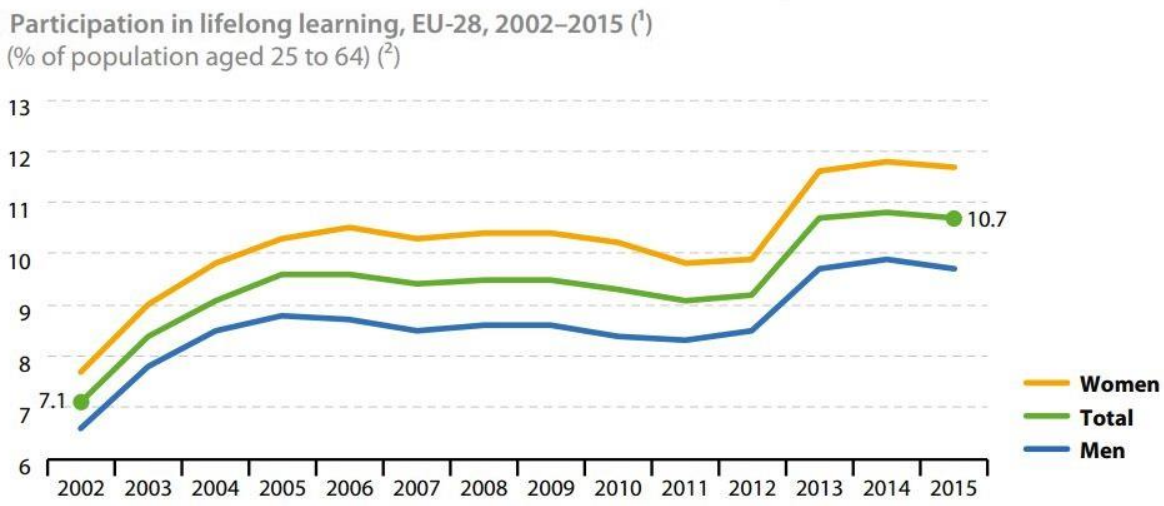
[27] European Commission, Regulation Youth on the move: An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union, COM(2010) 477 final, Brussels, 2010

[28] http://ec.europa.eu/programmes/erasmus_plus/

[29] European Commission (Directorate-General for Education and Culture), Education and Training Monitor 2016, Publications Office of the European Union, 2016

[30] European Commission (Directorate-General for Education and Culture), Education and Training Monitor 2015, Publications Office of the European Union, 2015

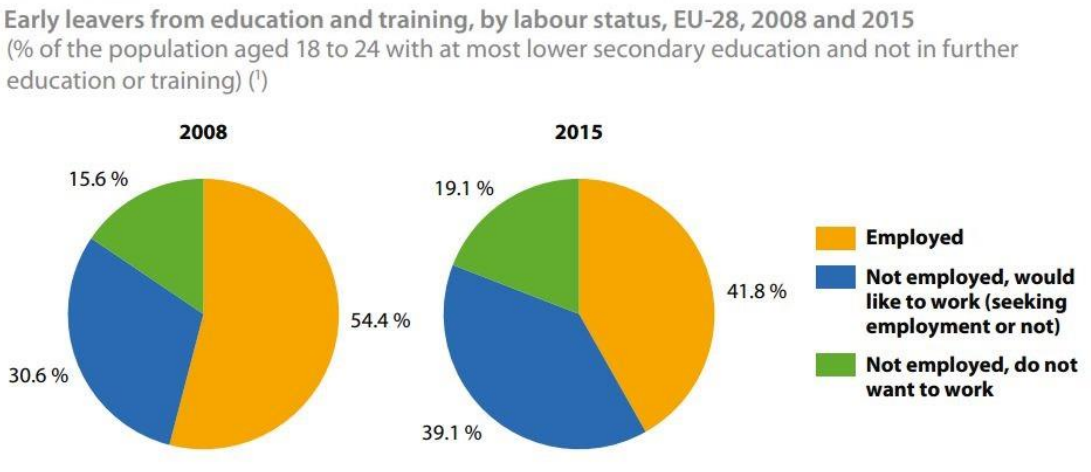
ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

(1) Breaks in time series in 2003 and 2013. ET 2020 benchmark for the EU: at least 15 %.
(2) Lifelong learning refers to persons aged 25 to 64 who stated that they received education or training in the four weeks preceding the survey (numerator). The denominator consists of the total population of the same age group, excluding those who did not answer to the question 'participation in education and training'.

Source: Eurostat (online data code: tsdsc440)

Τα εκπαιδευτικά επιτεύγματα επηρεάζουν σημαντικά την επιτυχημένη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Το 2015, το 58.2% των πολιτών μεταξύ 18 με 24 χρονών που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο, είναι είτε άνεργοι είτε άεργοι. Επιπλέον το 19.1 % της ηλικιακής αυτής ομάδας ούτε σπουδάζουν ούτε δουλεύουν και βρίσκονται σε κίνδυνο να αποκλεισθούν από την αγορά εργασίας[31]. Όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχήμα, με το πέρασμα του χρόνου γίνεται πιο δύσκολη η εύρεση εργασίας για την ομάδα αυτή με το ποσοστό των ανέργων να πλησιάζει στο 40%.

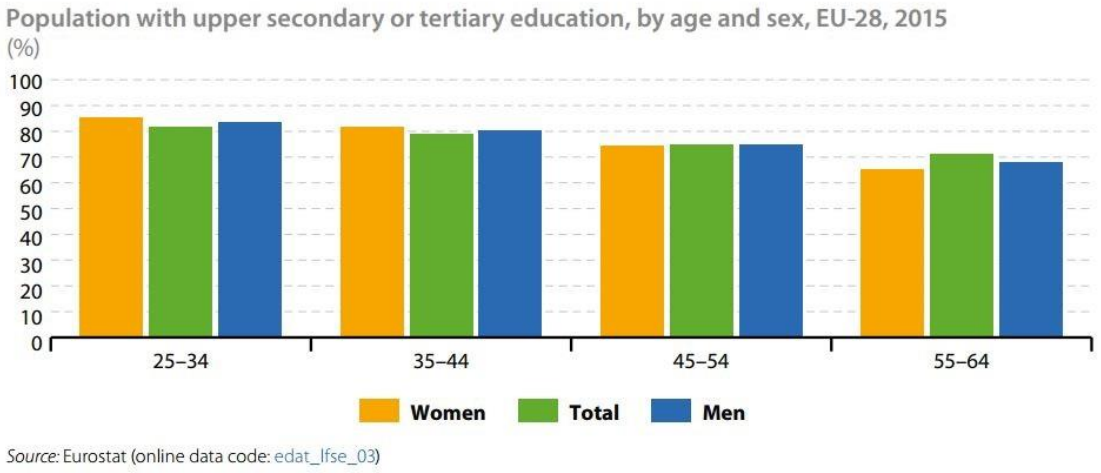
(1) For 2008, the percentages do not add up to 100% due to rounding of numbers.

Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_14)

Το 2015, το ποσοστό της ηλικιακής ομάδας των 25 με 34 ετών που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι 83.4%, ενώ εκείνο των 55-64 είναι 68%[32]. Αυτή η διαφορά οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού τις τελευταίες δεκαετίες. Η πορεία του ποσοστού αυτού αναμένεται να είναι ανοδική καθώς περνούν τα χρόνια με την

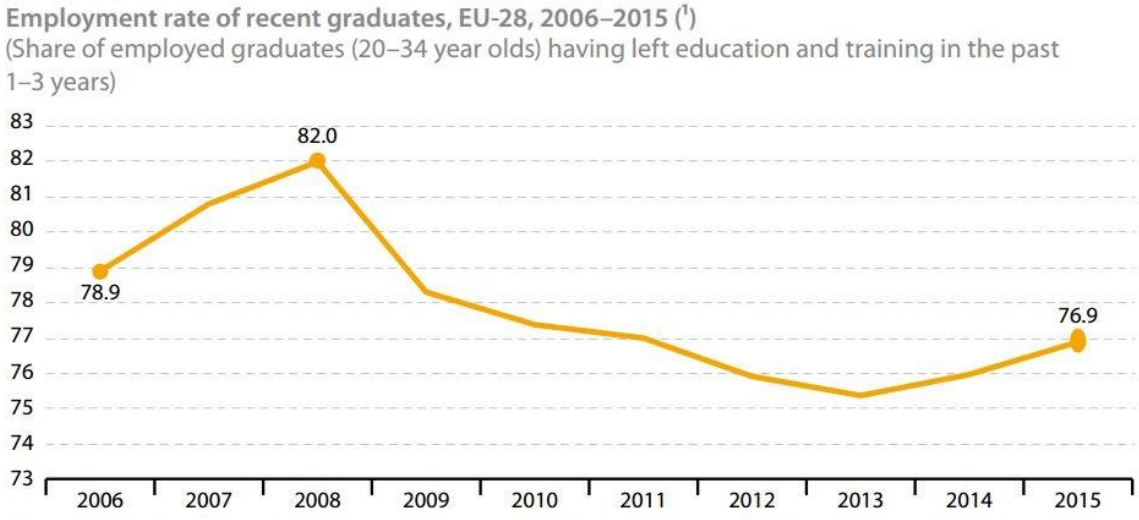
[31] Eurostat (online data code: edat_lfse_14)
[32] Eurostat (online data code: edat_lfse_03)

αποχώρηση των μεγαλύτερων από την εργασία και με την ένταξη νέων με υψηλότερη εκπαίδευση.

Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_03)

Ο βαθμός απασχόλησης των πρόσφατα αποφοίτων (λιγότερο από 3 χρόνια) αποτελεί έναν από τους πέντε στόχους του ΕΤ2020[33] και έχει γνωρίσει και αυτός πτώση τα τελευταία χρόνια λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης, όπως φαίνεται στο διάγραμμα.

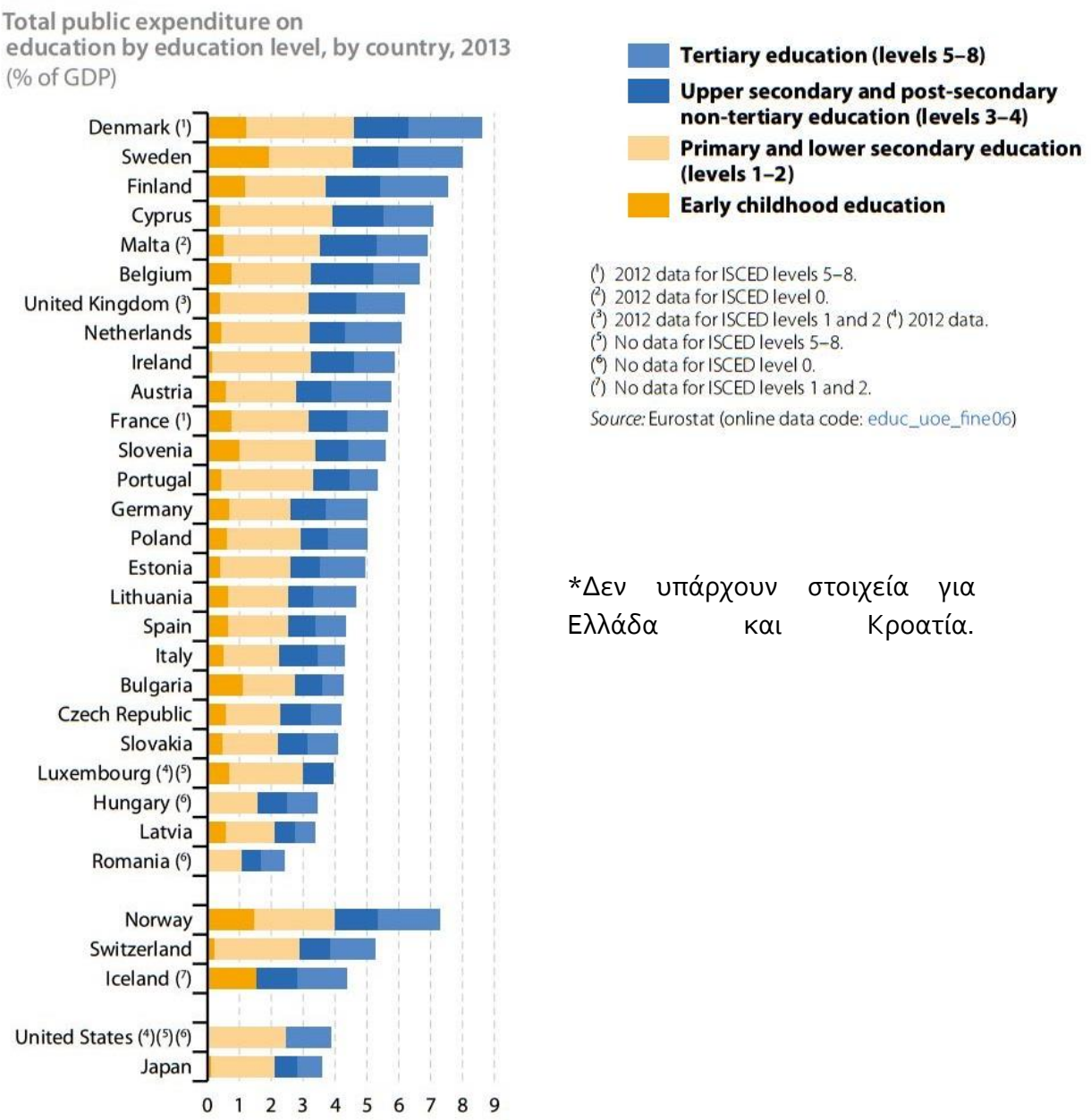
(1) Data refer to graduates having left education and training with at least upper secondary qualifications (ISCED 3–8); break in time series in 2014 (switch from ISCED 1997 to ISCED 2011). ET 2020 benchmark for the EU: at least 82 %.

Source: Eurostat (online data code: edat_lsfe_24)

Για τη βελτίωση της κατάστασης αυτής είναι σημαντική η επένδυση στις μελλοντικές γενιές, που περιλαμβάνουν δημόσιες δαπάνες στην εκπαίδευση. Σε όλα τα κράτη μέλη οι υψηλότερες δαπάνες προορίζονται για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ στις περισσότερες χώρες οι χαμηλότερες δαπάνες καταβάλλονται στην προσχολική εκπαίδευση[34].

[33] European Council, Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European Cooperation in Education and Training (ET2020), Official Journal of the European Union, 28.5.2009

[34] Eurostat (online data code: educ_uoe_fineo6)

*Δεν υπάρχουν στοιχεία για Ελλάδα και Κροατία.

Κοινωνικός αποκλεισμός και φτώχεια

Ο βασικός στόχος είναι να σταματήσουν να κινδυνεύουν τουλάχιστον 20 εκατομμύρια άνθρωποι από την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό ως το 2020 συγκριτικά με τα επίπεδα του 2008, δηλαδή να είναι το πλήθος τους το πολύ 96.2 εκατομμύρια.

Το άτομο, το οποίο απομονώνεται, βιώνει τη μοναξιά ή έχει προβληματικές διαπροσωπικές σχέσεις, ενώ παράλληλα βιώνει έντονα ψυχολογικά προβλήματα και βαθμιαία κλονίζεται η σωματική και η ψυχολογική του υγεία. Κατά συνέπεια ωθείται στο περιθώριο της κοινωνίας και παύει να έχει ενεργή συμμετοχή. Αδιαφορεί για την πνευματική του καλλιέργεια και ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες για αξιοπρεπή διαβίωση, αυξάνοντας τον κίνδυνο της φτώχειας. Ο κοινωνικός αποκλεισμός απομακρύνει το άτομο από δουλειά, εισόδημα, εκπαίδευση και ευκαιρίες κατάρτισης. Χωρίς αποτελεσματικά συστήματα εκπαίδευσης, υγείας, απασχόλησης, κοινωνική μέριμνα και φορολογικά προνόμια ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας περνά από γενιά σε γενιά, δηλαδή στην εξακολουθητική φτώχεια και την ανισότητα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μακροχρόνια απώλεια οικονομικής παραγωγικότητας από ολόκληρες κοινωνικές ομάδες και επομένως εμποδίζει τον στόχο της Europe 2020 για βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμό ανάπτυξη. Για τον στόχο αυτό έχει λάβει τις παρακάτω εμβληματικές πρωτοβουλίες:

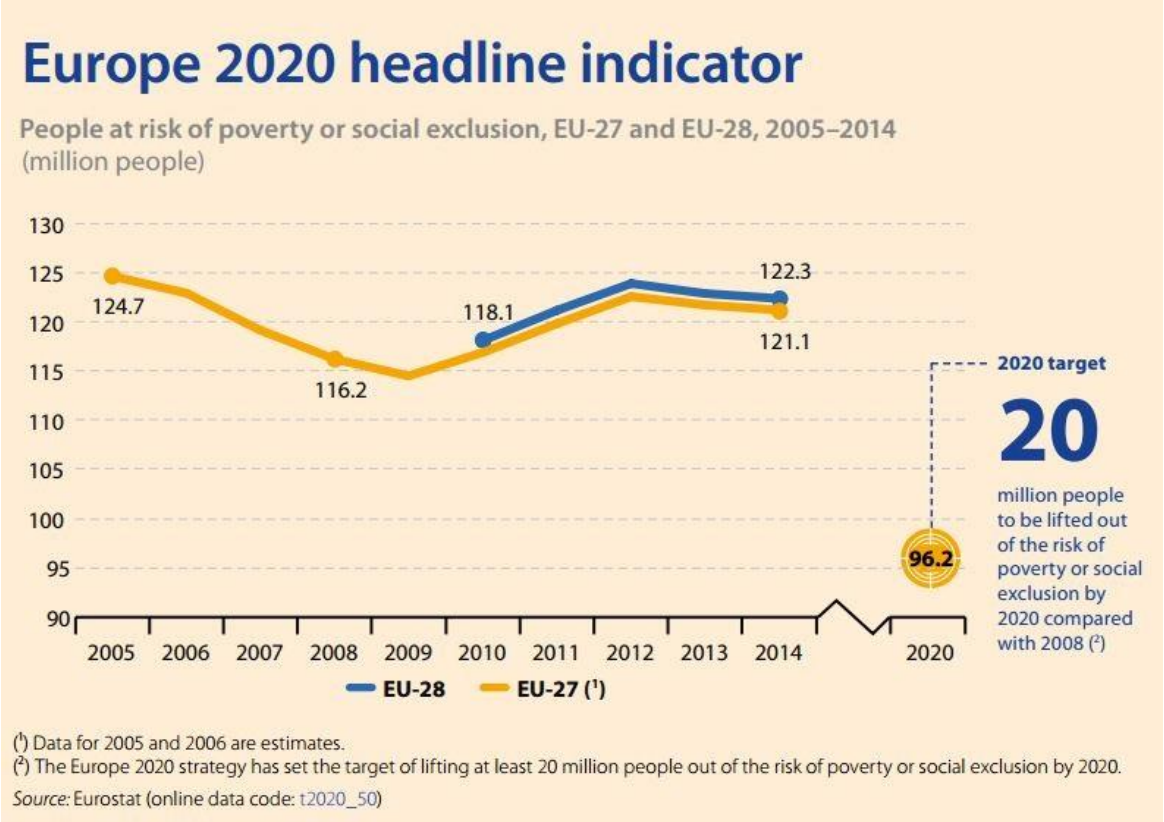
- Agenda for new skills and jobs (αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο)
- European platform against poverty and social exclusion

Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας επικεντρώνεται σε πέντε θεματικές[35].

I. Δράσεις σε όλο το φάσμα της πολιτικής, όπως είναι η αγορά εργασίας, το ελάχιστο εισόδημα στήριξης, η υγειονομική περίθαλψη, η εκπαίδευση, η στέγαση.
II. Η καλύτερη διαχείριση του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού για τη στήριξη της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Η Επιτροπή έχει προτείνει το 20% του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου να διατίθεται για την καταπολέμηση των κινδύνων αυτών.
III. Ο έλεγχος των καινοτομιών στην κοινωνική πολιτική πριν την ευρεία εφαρμογή τους, ώστε να εξακριβώνεται τι λειτουργεί και τι όχι .
IV. Σε συνεργασία με την Κοινωνία των πολιτών να εφαρμόζονται πιο αποτελεσματικά οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, ενώ είναι ιδιαίτερα σημαντική η συμμετοχή ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τους κινδύνους αυτούς, ώστε να αναπτύσσονται και να βελτιώνονται οι στρατηγικές ένταξης.
V. Ο συντονισμός των πολιτικών μεταξύ των χωρών της ΕΕ με τη χρήση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη (κοινωνική ΑΜΣ) και της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας.

[35] European Commission, The European Platform against poverty and social exclusion: A European Framework for social and territorial cohesion, COM(2010) 758 final, Brussels, 2010

Ο κύριος δείκτης, ο οποίος μετρά τους ανθρώπους που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, εμπεριέχει τρεις μορφές φτώχειας, τη νομισματική φτώχεια, την υλική στέρηση και την εργασία χαμηλής έντασης. Η ύπαρξη μίας διάστασης της φτώχειας δεν αποκλείει τις άλλες δύο. Το 2014 ένας στους τέσσερις ανθρώπους στην ΕΕ βρίσκονταν σε κίνδυνο (24.1% του πληθυσμού)[36].

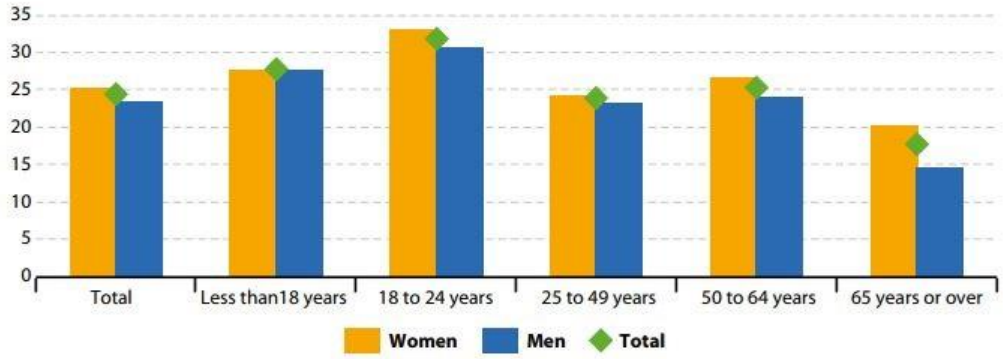
Κατά την ετήσια έκθεση της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας[37] δίνεται έμφαση στην ανάγκη για μετακίνηση από τα βραχυπρόθεσμα μέτρα σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ώστε να ενισχυθεί η οικονομική ανάπτυξη, η αύξηση της απασχόλησης και η μείωσης της φτώχειας.

Ο αριθμός των ανθρώπων σε κίνδυνο έχει αυξηθεί στα περισσότερα κράτη μέλη. Για την επίτευξη του στόχου τα κράτη μέλη έχουν θέσει τους εθνικούς τους στόχους στα εθνικά ρυθμιστικά τους προγράμματα. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 17.06.2010[38] 'τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να θέσουν στους στόχους τους βασισμένοι στους πιο κατάλληλους δείκτες για τις συνθήκες και τις προτεραιότητές τους'. Στις πιο πολλές χώρες ο στόχος εκφράζεται ως ένας απόλυτος αριθμός των ατόμων που πρόκειται να φύγουν από τον κίνδυνο συγκριτικά με το 2008. Σε δεκαεπτά κράτη οι άνθρωποι που κινδυνεύουν έχουν γίνει περισσότεροι με αποτέλεσμα να απέχουν πιο πολύ από το επιθυμητό επίπεδο[39].

[36] Eurostat (online data code: t2020_50)
[37] European Commission, Social Europe: Aiming for inclusive growth. Annual report of the Social Protection Committee on the social situation in the European Union (2014), Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015
[38] European Council, Conclusion from 17 June 2010, 2010
[39] Eurostat (t2020_50)

Από τις εξεταζόμενες ομάδες οι πιο επηρεασμένες είναι οι νέοι, οι γυναίκες, οι άνεργοι, οι μονογονεϊκές οικογένειες και εκείνοι που ζουν μόνοι τους. Ακόμα κινδυνεύουν περισσότερο άνθρωποι με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και οι μετανάστες. Όλα τα παραπάνω μπορούν να διαπιστωθούν στα παρακάτω διαγράμματα.

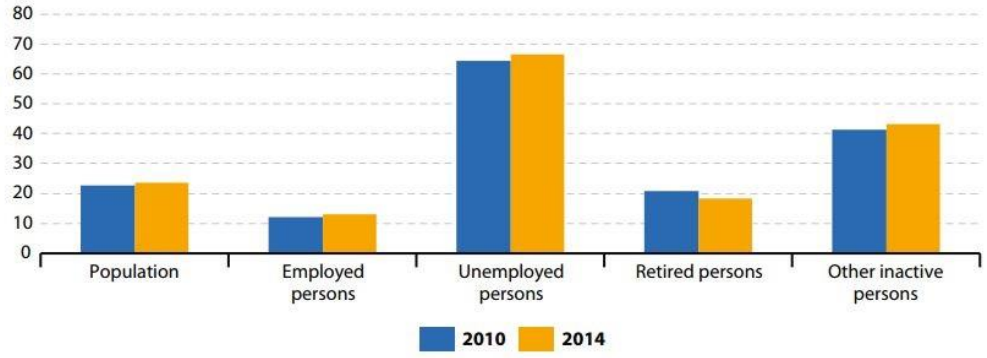
People at risk of poverty or social exclusion, by sex and age group, EU-28, 2014
(% of population)

Source: Eurostat (online data code: ilc_peps01)

Το 2014 ήταν σε κίνδυνο πάνω από το 30% των νέων (18-24) και το 27.8% των ανηλίκων.

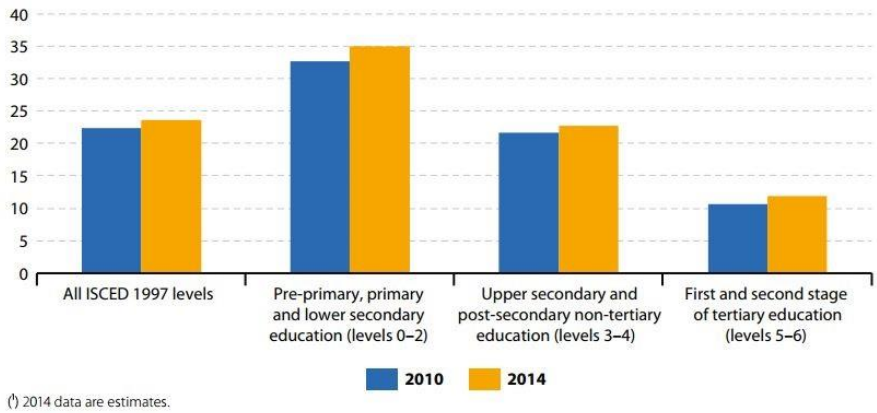
People at risk of poverty or social exclusion, by activity status, EU-28, 2010 and 2014
(% of population aged 18 and over)

Source: Eurostat (online data code: ilc_peps02)

Το ποσοστό των ανέργων που βρίσκονται σε κίνδυνο είναι 66.7% , ενώ το ποσοστό των εργαζομένων είναι πολύ μικρότερο.

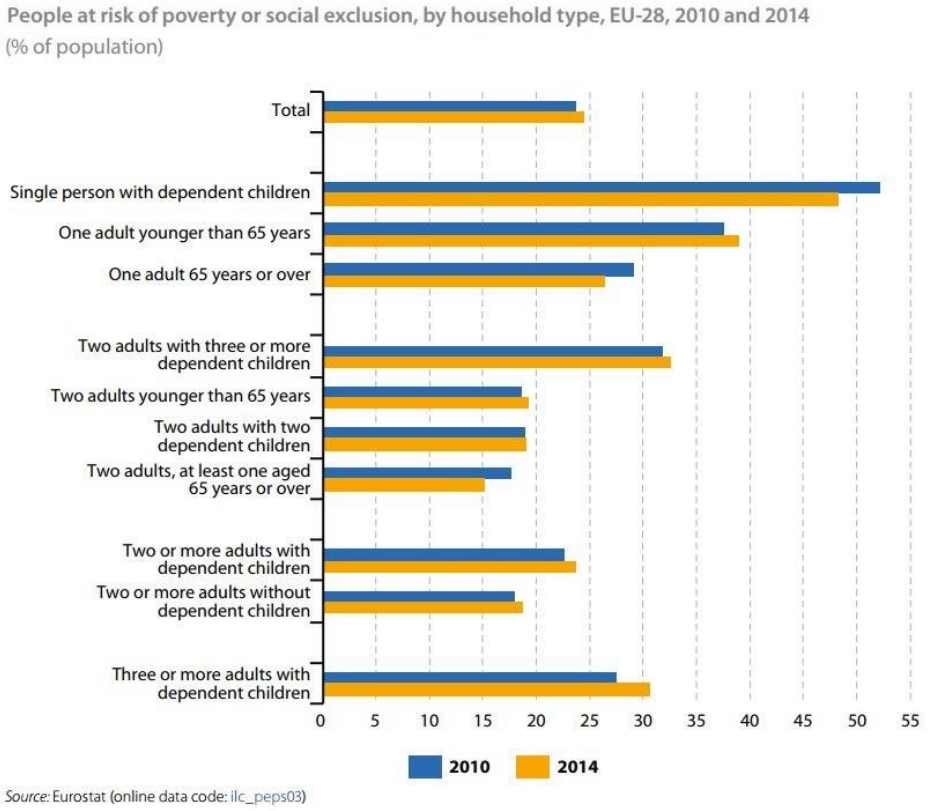
People at risk of poverty or social exclusion, by educational attainment level, EU-28, 2010 and 2014 (1)
(% of population aged 18 and over)

(1) 2014 data are estimates.

Source: Eurostat (online data code: ilc_peps04)

Το 35% των ενηλίκων με πρωτοβάθμια ή κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ζουν σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ τα παιδία με γονείς αντίστοιχης εκπαίδευσης, τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο φτάνουν το ύψος του 63.8%.

Τέλος, σχεδόν το 50% των μονογονεϊκών οικογενειών βρίσκεται σε κίνδυνο το 2014, ενώ το ποσοστό αυτό είναι διπλάσιο από τον μέσο όρο, και ξεπερνά το ποσοστό κάθε άλλου τύπου νοικοκυριού.

Η φτώχεια, όπως είδαμε και παραπάνω, έχει τρεις διαστάσεις, οι οποίες μπορούν να συνυπάρξουν[40].

1. Η νομισματική φτώχεια συνδέεται με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Ο δείκτης που υπολογίζει αυτή την πτυχή της φτώχειας είναι το ποσοστό των ανθρώπων που το διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα τους βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας. Το όριο αυτό τίθεται στο 60% του μέσου εθνικού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος μετά από τις κοινωνικές νομισματικές μεταβιβάσεις. Οι μεταβιβάσεις αυτές αφορούν προνόμια που παρέχονται από εθνικές ή τοπικές αρχές και σχετίζονται με την εκπαίδευση, την υγεία, τη στέγαση, κοκ. Το 60%, όμως, είναι ένας αριθμός που χρησιμοποιείται συμβατικά. Η αλλαγή του ορίου αυτού θα επέφερε και αλλαγή στον δείκτη.
2. Η υλική στέρηση συνδέεται με την οικονομική τάση. Στον δείκτη περιλαμβάνονται οι άνθρωποι που θεωρούνται σοβαρά υλικά στερημένοι, δηλαδή εκείνοι που ζουν υπό συνθήκες έλλειψης φυσικών πόρων, ενώ αδυνατούν να πληρώσουν τουλάχιστον τέσσερα από τα παρακάτω: ενοίκιο, λογαριασμούς κοινής ωφέλειας, δόσεις μίσθωσης-αγοράς ή άλλες

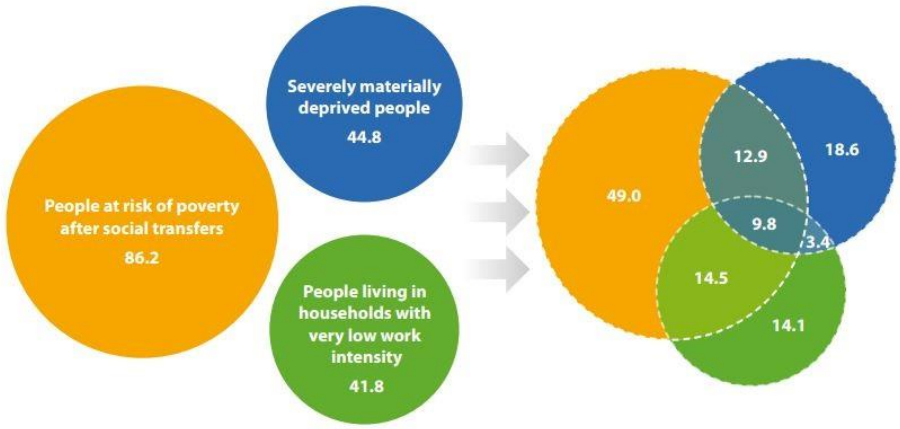
[40] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/europe_2020_indicators_-_poverty_and_social_exclusion

δανειακές δόσεις, απρόσμενα έξοδα, πρωτεϊνική διατροφή (κρέας, ψάρι) κάθε δεύτερη μέρα, διακοπές μιας εβδομάδας, απόκτηση αυτοκινήτου, τηλεόρασης, πλυντηρίου, τηλεφώνου. Και εδώ, η αλλαγή του πλήθους των προϊόντων θα επιφέρει αλλαγή στο ποσοστό.

3. Χαμηλής έντασης εργασία θεωρείται εκείνη, όπου ο εργαζόμενος είναι δραστήριος το πολύ κατά το 20% της δυνατής διάρκειας κατά τον περασμένο χρόνο.

Η δυσκολία στο κομμάτι του υπολογισμού εναπόκειται στο ότι ένας άνθρωπος μπορεί να μην πλήττεται μόνο από τη μία διάσταση, επομένως η άθροιση των ποσοστών θα είχε λανθασμένο αποτέλεσμα.

Aggregation of sub-indicators of 'People at risk of poverty or social exclusion', EU-28, 2014 (1)
(million people)

(1) Estimated data
Source: Eurostat (online data code: ilc_pees01)

Η νομισματική φτώχεια είναι η πιο διευρυμένη. Οι κοινωνικές δαπάνες βοηθούν στη μείωσή της, αυξάνοντας το διαθέσιμο εισόδημα, έχοντας διαφορετική απήχηση κάθε φορά. Το ύψος της φτώχειας και της ανισότητας πριν πραγματοποιηθούν οι μεταβιβάσεις, αλλά και η διαφορά του μεγέθους και του σχεδιασμού των ίδιων των μεταβιβάσεων διαφοροποιούν την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια τους κάθε φορά.

Περιβάλλον

Το οικολογικό πρόβλημα είναι πλέον οικουμενικό, γιατί η περιβαλλοντική υποβάθμιση δε γνωρίζει σύνορα. Η ανθρωπότητα οφείλει να συνειδητοποιήσει τον κίνδυνο που την απειλεί. Για την αντιμετώπιση των επικίνδυνων επιπέδων υψηλής θερμοκρασία η διεθνής κοινότητα συμπεριλαμβανομένης και της ΕΕ, αποφασίζει να περιορίσει την αύξηση της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από 2˚C πάνω από τα επίπεδα της προβιομηχανικής εποχής, ενώ συνεχίζει τις προσπάθειες η αύξηση αυτή να περιοριστεί σε 1.5˚C, όπως υπογράφηκε στη συμφωνία της 21ης συνδιάσκεψης του UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) το 2015 στο Παρίσι[41].

Η ΕΕ ξεχωριστά με τη στρατηγική της Europe 2020 θέτει τους εξής βασικούς στόχους για το 2020, που είναι γνωστοί και ως '20-20-20' [42]:

- Η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% συγκριτικά με τα επίπεδα του 1990
- Η αύξηση του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην συνολική ενεργειακή κατανάλωση στο 20%
- Η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20%

Οι στόχοι αυτοί συνδέονται μεταξύ τους και ενισχύουν ο ένας τον άλλο. Για να μειώσει, δηλαδή η ΕΕ την πιο σημαντική εκπομπή αερίου, τον άνθρακα, και να μετατραπεί σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, βασίζεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή αποδοτικότητα (ο άνθρακας το 2013 αποτελούσε το 82% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου)[43].

Η μείωση της κλιματικής αλλαγής θα επιφέρει πλεονεκτήματα στη δημόσια υγεία και γενικότερα στην ευημερία, κυρίως στις πόλεις. Ενώ ακόμα, μέσω της αύξηση των ανανεώσιμων πηγών και την δράση για ενίσχυση της αποδοτικότητας , συνδέεται με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την καινοτομία. Η καινοτομία πρέπει να εστιάσει στην πράσινη ανάπτυξη και στη δημιουργία νέων τεχνολογιών, όπως τεχνολογίες για αποθήκευση ενέργειας και έξυπνα δίκτυα ηλεκτροδότησης.

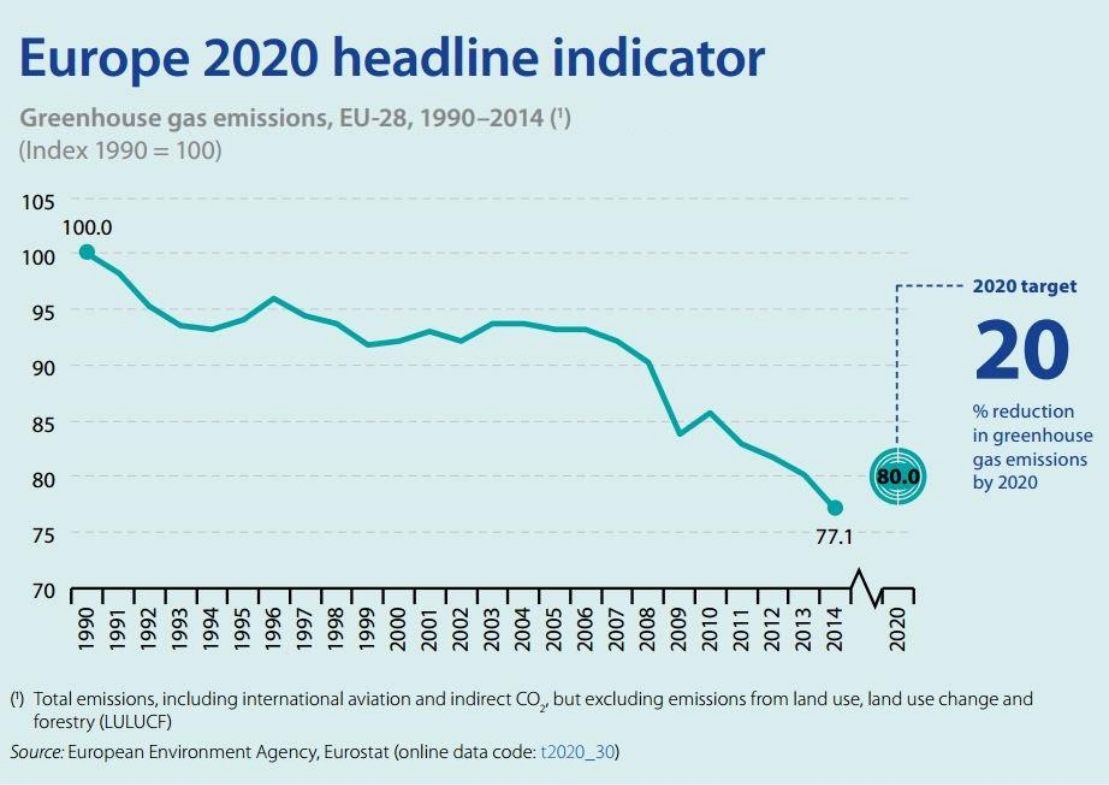
Η ΕΕ είναι εξαρτημένη από τις ενεργειακές εισαγωγές. Για τον λόγο αυτό η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών και της αποδοτικότητας αποτελούν σημαντική πηγή εξοικονόμησης πολλών χρημάτων μελλοντικά. Η Ένωση Καινοτομίας θα πρέπει να επικεντρωθεί στο κομμάτι αυτό.

Το 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισάγει μία Στρατηγική-πλαίσιο για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση με μακρόπνοη πολιτική για την κλιματική αλλαγή, η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά της ήδη υπάρχουσας διακυβέρνησης ως το 2020 και

[41] United Nations Framework Convention on Climate Change, Paris Agreement, Paris, United Nations, 2015
[42] European Commission, Taking stock of the Europe 2020 strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2014) 130 final, Brussels, 2014
[43] EEA, Annual European Union greenhouse gas inventory 1990-2013 and inventory report 2015, Technical report No 19/2015, Copenhagen, 2015

καθοδηγεί την ανάπτυξη ως το 2030[44]. Εστιάζει σε πέντε αλληλοϋποστηρικτικές παραμέτρους· τον ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό, την εσωτερική ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, την έρευνα και την καινοτομία.

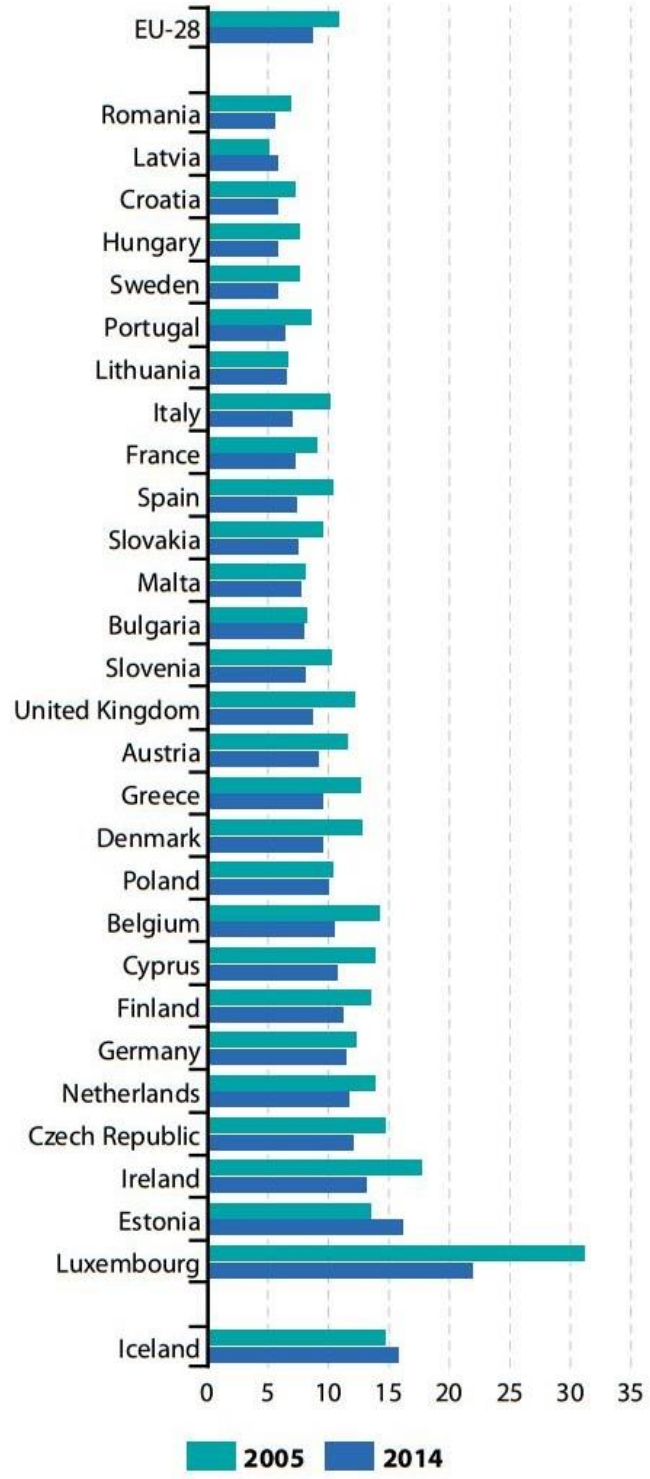
1ος στόχος

Τα βασικά όργανα για την επίτευξη το πρώτου στόχου από τους '20-20-20' είναι το EU ETS (EU Emissions Trading System) και το ESD (Effort Sharing Decision). Συνολικά υπάρχουν 11000 σταθμοί ηλεκτρικής ενέργειας και βιομηχανικές εγκαταστάσεις, οι οποίοι λειτουργούν με άδειες που χορηγούνται από το EU ETS. Κάθε χρόνο το EU ETS μειώνει σταδιακά τις χορηγούμενες άδειες, ώστε να μειωθούν οι εκπομπές άνθρακα. Το ESD αναλαμβάνει τους τομείς που δεν εμπλέκεται το ETS, όπως η γεωργία, οι μεταφορές, τα απόβλητα και τα κτίρια. Θέτει λοιπόν για τους τομείς αυτούς ετήσιους δεσμευτικούς στόχους για τις εκπομπές, οι οποίοι μπορεί να διαφέρουν από χώρα σε χώρα ανάλογα τα σημεία εκκίνησης και τον πλούτο της ώρας. Είναι πιθανό, δηλαδή, σε μία χώρα να επιτρέπεται η αύξηση των εκπομπών αν πρόκειται για το συμφέρον της οικονομικής ανάπτυξης. Το 2014, ο στόχος αυτός είχε επιτευχθεί έχοντας μειώσει τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά 22.9% συγκριτικά με το 1990, με το κάθε κράτος μέλος να έχει συμβάλει διαφορετικά, ενώ υπάρχουν διαφοροποιήσεις και στους τομείς[45].

[44] European Commission, A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy, COM(2015) 80 final, Brussels, 2015
[45] European Environment Agency, Eurostat (online data code: t2020_30)

Greenhouse gas emissions per capita, by country, 2005 and 2014 (1)
(Tonnes of CO_2 equivalent)

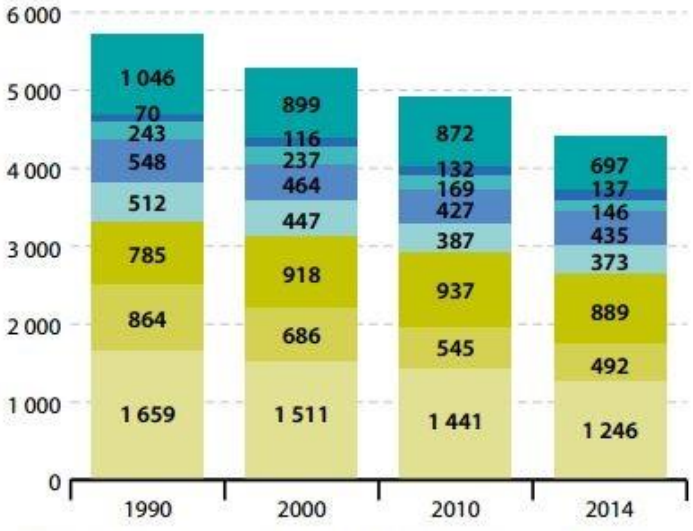

(1) Total emissions, including international aviation and indirect CO_2, but excluding emissions from land use, land use change and forestry (LULUCF)

Source: European Environment Agency, Eurostat (online data code: t2020_rd300)

Πιο δραστικά για τον άνθρακα έχει δημιουργηθεί πλαίσιο για τη δέσμευση και την αποθήκευσή του[46].

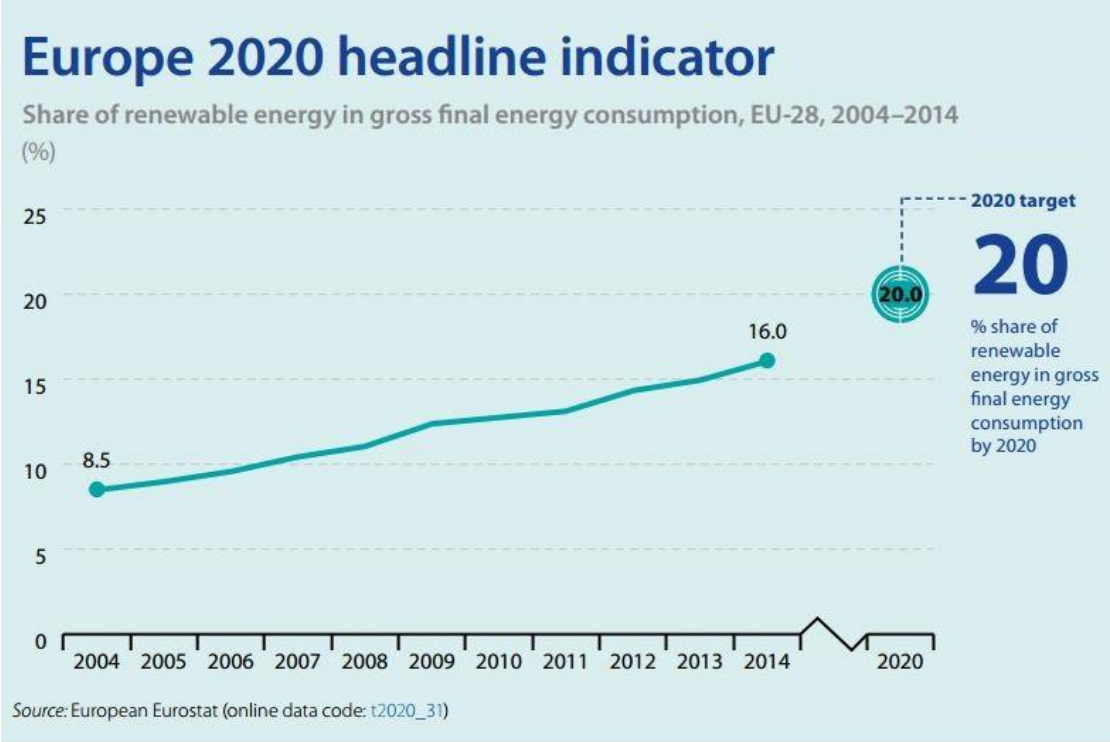
Greenhouse gas emissions by sector, EU-28, 1990, 2000, 2010 and 2014
(Million tonnes of CO_2 equivalent)

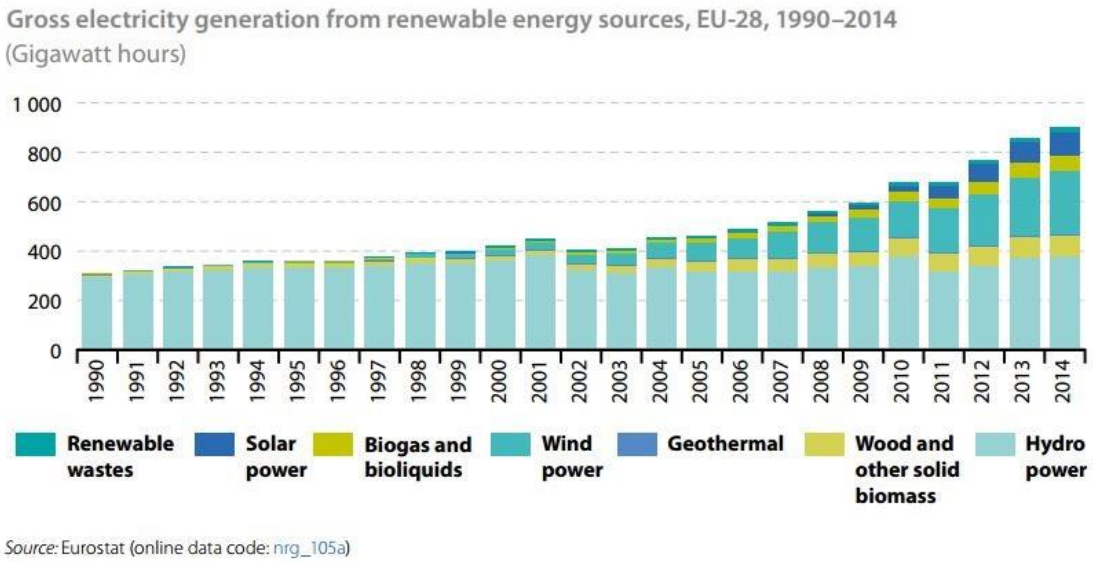
Source: European Environment Agency, Eurostat (online data code: tsdcc210)

[46] European Commission, Life and Climate Change mitigation, Life Environment, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015

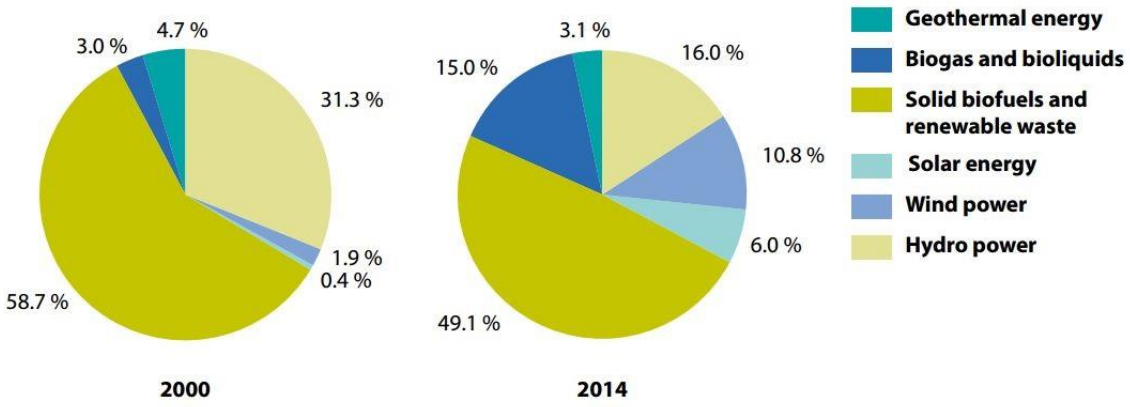
Σχετικά με τον δεύτερο στόχο η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι σε άνοδο, με το 2014 να καλύπτουν το 16% της ακαθάριστης συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης της ΕΕ. Ακόμα, συνεισφέρουν το 27.8% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας το 2014, όταν το 2004 ήταν 14.4%[47].

Η ανανεώσιμη ενέργεια προέρχεται από ένα πλήθος πηγών με την βιομάζα να είναι η πιο σημαντική, γιατί συνεισφέρει σε όλους τους τομείς που χρησιμοποιούν ενέργεια. Το 2014, τα στερεά βιο-καύσιμα, οι ανανεώσιμες πηγές αποβλήτων, το βιο-αέριο και τα βιο-ρευστά παρέχουν το 64,1% της συνολικής ακαθάριστης ευρωπαϊκής κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές[48].

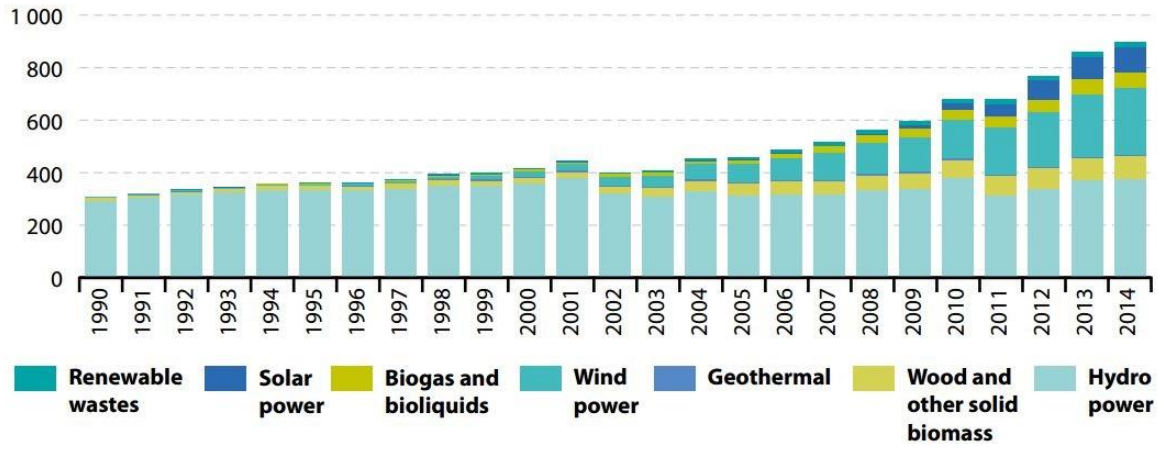
[47] Eurostat (online data code: tsdcc330)
[48] Eurostat (online data code: nrg_107a)

Gross inland consumption of renewable energy, by source, EU-28, 2000 and 2014
(%)

Source: Eurostat (online data code: nrg_107a)

Gross electricity generation from renewable energy sources, EU-28, 1990–2014
(Gigawatt hours)

Source: Eurostat (online data code: nrg_105a)

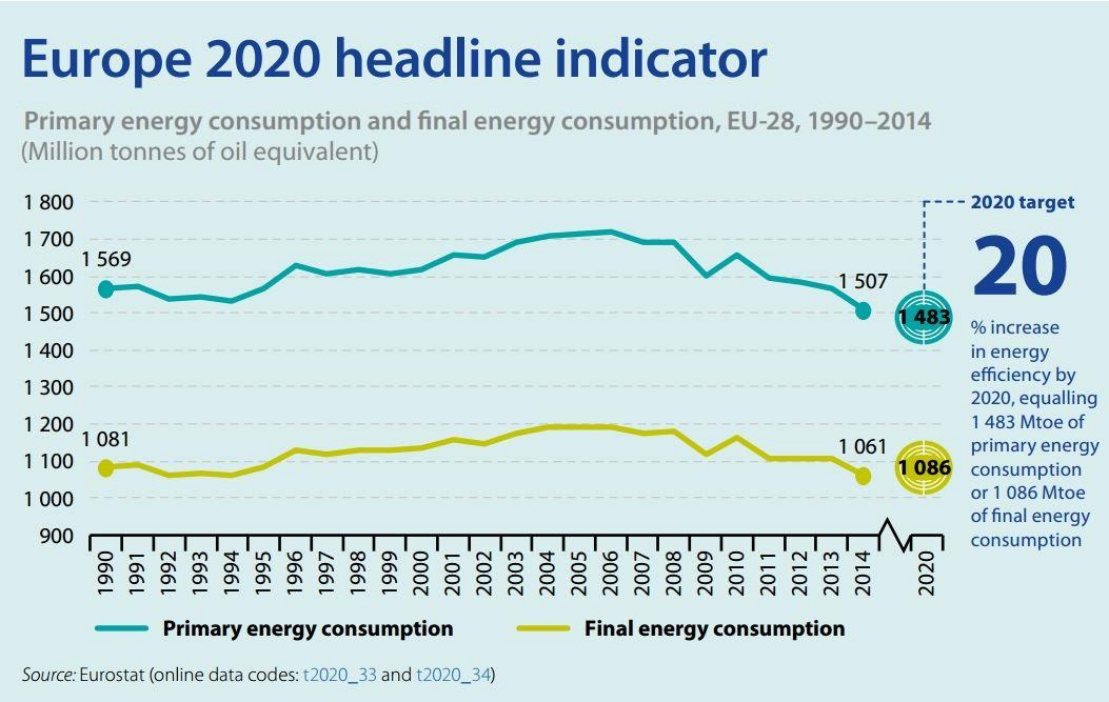
Τα κράτη μέλη δεσμεύονται ότι θα αυξήσουν τα ποσοστά ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην ενεργειακή κατανάλωση ως το 2020 και θέτουν στόχους, οι οποίοι κυμαίνονται από 10% (Μάλτα) ως 49% (Σουηδία)[49]. Οι στόχοι αντικατοπτρίζουν τα διαφορετικά σημεία εκκίνησης και τις διαφορετικές προσδοκίες των κρατών.

3ος στόχος

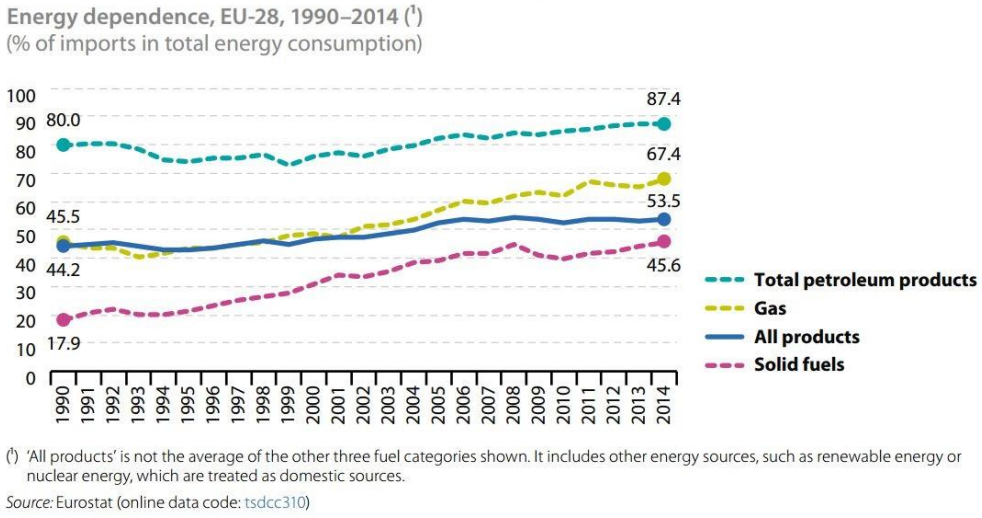
Η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας περιλαμβάνει όλη την ακαθάριστη ενεργειακή κατανάλωση εκτός από εκείνη που γίνεται από φορείς με μη ενεργειακούς σκοπούς, πχ πετρέλαιο ή βενζίνη για την παραγωγή πλαστικού και όχι για καύση. Η κατανάλωση τελικής ενέργειας περιλαμβάνει μόνο την ενέργεια που παρέχεται στον τελικό καταναλωτή για κάθε χρήση. Η διαφορά τους είναι η απώλεια ενέργειας λόγω της μεταφοράς, της μετατροπής και της διανομής της. Το 2014 η κατανάλωση της πρωτογενούς ενέργειας έχει μειωθεί κατά 12% σε σύγκριση με το 2005. Αν και οι πολιτικές για την απόδοση της ενέργειας βοήθησαν στη μείωση αυτή, παρόλ' αυτά μπορεί να αποδοθεί στη χαμηλότερη οικονομική

[49] Eurostat (online data code: t2020_31)

παραγωγή και στην αύξηση της θερμοκρασίας τα προηγούμενα χρόνια.

Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης μπορεί να περιορίσει την εξάρτηση της ΕΕ από ενεργειακές εισαγωγές και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της. Το μερίδιο των ενεργειακών εισαγωγών έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, καθώς το 2014 βρίσκεται στο επίπεδο του 53.5%[50]. Η αύξηση αυτή όπως φαίνεται και στο διάγραμμα οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εισαγωγών ενέργειας από ορυκτές πηγές (φυσικό αέριο, πετρέλαιο, άνθρακας). Η εξάρτηση αυτή δημιουργεί στην ΕΕ σημαντικά κόστη αλλά και κίνδυνο έλλειψης προσφοράς. Ο μεγαλύτερος προμηθευτής για την ΕΕ το 2014 ήταν η Ρωσία, προμηθεύοντας το 29.9% των συνολικών εισαγωγών φυσικού αερίου, το 25.6% των πετρελαϊκών εισαγωγών και το 25.9% των εισαγωγών στερεών καυσίμων[51].

[50] Eurostat (online data code: tsdcc310)
[51] Eurostat (online data code: nrg_122a, nrg_123a, nrg_124a)

Για να είναι αποτελεσματικά τα πλάνα και οι στρατηγικές που σχεδιάζονται σε εθνικό επίπεδο, θα πρέπει να προσαρμόζονται επιτυχώς σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Υπάρχει ένα πλήθος ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών που πλαισιώνουν τη δράση των τοπικών και περιφερειακών αρχών για την κλιματική αλλαγή (πχ το Σύμφωνο των Δημάρχων, The European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities). Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές έχουν ευθύνη πολιτικής σε περιοχές, οι οποίες έχουν άμεση επίδραση στην εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου και ο ρόλος τους απαιτεί να βρίσκουν μέτρα που ανταποκρίνονται στην κλιματική αλλαγή. Είναι σημαντικό ότι μπορούν να δουν τα πράγματα και ως καταναλωτές και ως πάροχοι υπηρεσιών και να προβούν σε μέτρα ενεργειακής εξοικονόμησης και απόδοσης (πχ σωστή χρήση γης, οργάνωση των ΜΜΜ), ενώ οφείλουν να ενημερώνουν, να συμβουλεύουν και να υποστηρίζουν ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα. Η δυσκολία του ρόλου τους εδώ και η πιθανή αποτυχία τους βρίσκεται στην πολυπλοκότητα αυτών των προγραμμάτων, τα οποία αρχικά απαιτούν την εγκαθίδρυση μίας βάσης δεδομένων για τις εκπομπές και στη συνέχεια τον προσδιορισμό των στόχων. Η εκτέλεση και ο συντονισμός γίνονται υπό την επίβλεψη των αρχών αυτών, καθώς και ο τελικός έλεγχος και η έκθεση των συμπερασμάτων. Κάθε στάδιο ξεχωριστά περιέχει δυσκολίες εφαρμογής και κίνδυνο αποτυχίας[52].

Οι δημιουργοί πολιτικής δρουν ως καταλύτες στην ενεργειακή μετάβαση μέσω διάφορων εργαλείων. Μπορούν για παράδειγμα να θέσουν μια ξεκάθαρη οπτική (μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη)πάνω σε θέματα όπως η μείωση της κλιματικής αλλαγής, η ενεργειακή μετάβαση και μια ευρωπαϊκή βιομηχανική στρατηγική. Ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο μπορεί να έχουν συγκαλετικό ρόλο, συγκεντρώνοντας τους κατάλληλους ανθρώπους για δοκιμές και δημιουργία[53].

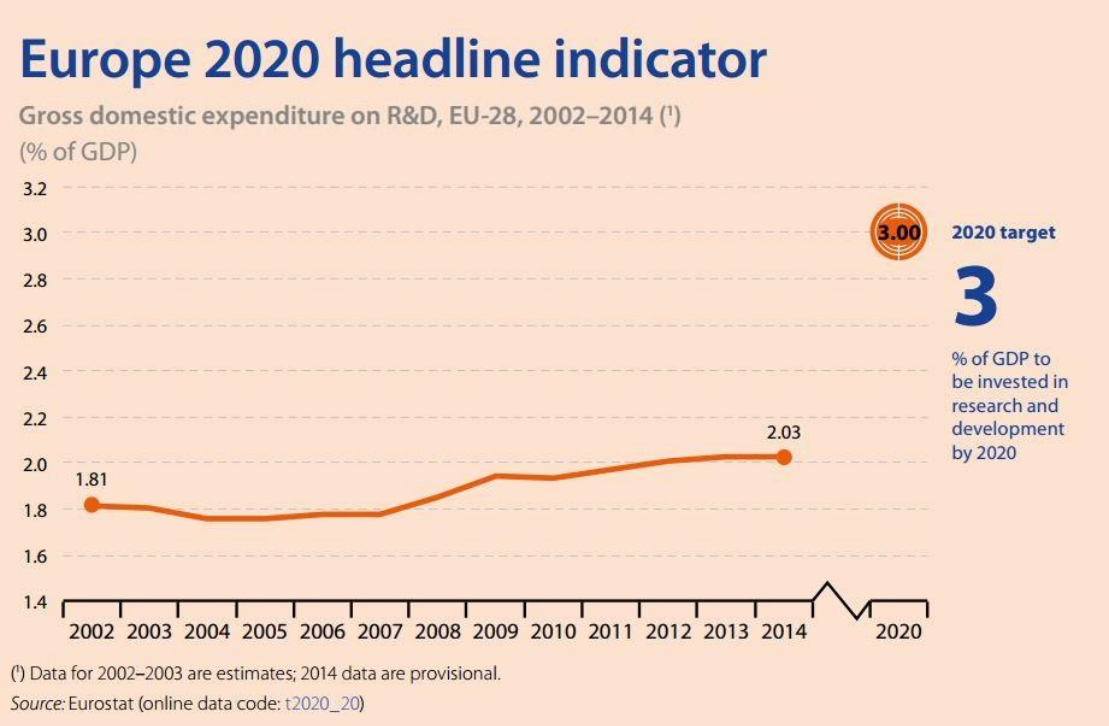
[52] European Commission, Life and Climate Change mitigation, Life Environment, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015

[53] Thomas Pellerin-Carlin, Innovation at the heart of the Energy Union, Notre Europe Jacques Delors Institute, 8 June 2016

Έρευνα και καινοτομία

Ο βασικός στόχος για την καινοτομία που θέτει η Europe 2020 είναι να αυξηθεί το σύνολο των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στο 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2020[54]. Για να χτιστεί μια μελλοντικά βιώσιμη κοινωνία δεν αρκεί η σταδιακή καινοτομία, αλλά είναι απαραίτητη η ριζική, ώστε να δημιουργηθούν νέες αγορές , ιδέες, επιχειρηματικά μοντέλα και τεχνολογίες. Ο στόχος μιας καινοτομίας δεν είναι άλλος από το να εξυπηρετεί τις ανάγκες του ανθρώπου και της κοινωνίας, και έτσι τίθεται σε μία βάση επίλυσης πιθανών ζητημάτων. Για να πραγματοποιηθεί, λοιπόν, όλο αυτό και να έχουμε φιλόδοξες έρευνες και πρωτοβουλίες είναι απαραίτητο η δράση να ξεφύγει από το εθνικό και να εξαπλωθεί σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η Ένωση Καινοτομίας προωθεί και τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, όπου οι ερευνητές θα συνεργάζονται και θα μοιράζονται τα ευρήματά τους, ώστε να μη γίνεται σπατάλη πόρων για διπλές έρευνες.

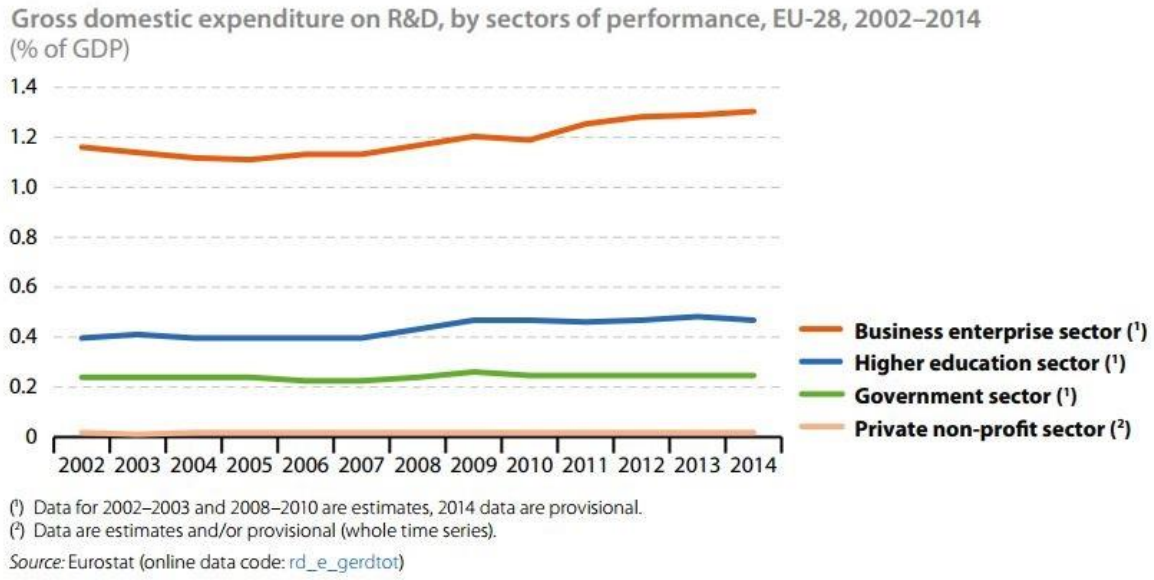
Για τον σκοπό αυτό, η στρατηγική Europe 2020 δημιουργεί, ως μία από τις εμβληματικές τις πρωτοβουλίες, την Ένωση Καινοτομίας[55]. Σημείο εκκίνησης της Ένωσης είναι η δημιουργία ενός εκσυγχρονισμένου εκπαιδευτικού συστήματος σε όλα τα κράτη μέλη, προσπαθώντας να εξελίξει τα σημεία αδυναμίας του υπάρχοντος συστήματος. Ένα από τα βασικά μελήματα είναι η ενίσχυση του επιστημονικού τομέα, ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των ερευνητών και να οδηγηθούμε γρηγορότερα στον στόχο του 3%. Γενικότερα, η ταχεία ανάπτυξη των άλλων οικονομιών(ΗΠΑ, Ιαπωνία, Κίνα) ασκεί πίεση στην ευρωπαϊκή, η οποία μέσω της καινοτομίας επιδιώκει να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της Europe 2020 (ενέργεια, εκπαίδευση, αγορά εργασίας).

[54] European Commission, Taking stock of the Europe 2020 strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2014) 130 final, Brussels, 2014

[55] European Commission (Directorate-General for Research and Innovation), Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union, SEC(2010) 1161, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ενίσχυση της στρατηγικής προωθεί Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Καινοτομίας (European Innovation Partnerships) ως μέρος της Ένωσης Καινοτομίας[56]. Οι συμπράξεις αυτές δοκιμάζουν νέα προσέγγιση για την ευρωπαϊκή έρευνα και καινοτομία, η οποία καθοδηγείται από τις προκλήσεις του σήμερα και τους γρήγορους ρυθμούς εξέλιξης της αγοράς και της τεχνολογίας. Στοχεύουν να συντονίσουν όλους τους σχετικούς φορείς της ΕΕ που ασχολούνται με την έρευνα και να βοηθήσουν στην απλοποίηση και τη συνεργασία των οργάνων και των πρωτοβουλιών κάτω από ένα κοινό πολιτικό πλαίσιο, ώστε να ευνοηθεί η αποτελεσματικότητά τους. Παράλληλα, όμως, για τη επιτυχία της έρευνας οι συμπράξεις αυτές υποστηρίζουν την ενασχόληση με μία κοινωνική πρόκληση κάθε φορά και επιδιώκουν τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων σε ένα καλά ορισμένο στόχο. Μεριμνούν ακόμα για την αποτελεσματική χρήση των χρηματοδοτήσεων αποφεύγοντας περιττά ή διπλά κόστη και πάντα με γνώμονα την επίτευξη του στόχου.

(1) Data for 2002–2003 and 2008–2010 are estimates, 2014 data are provisional.
(2) Data are estimates and/or provisional (whole time series).

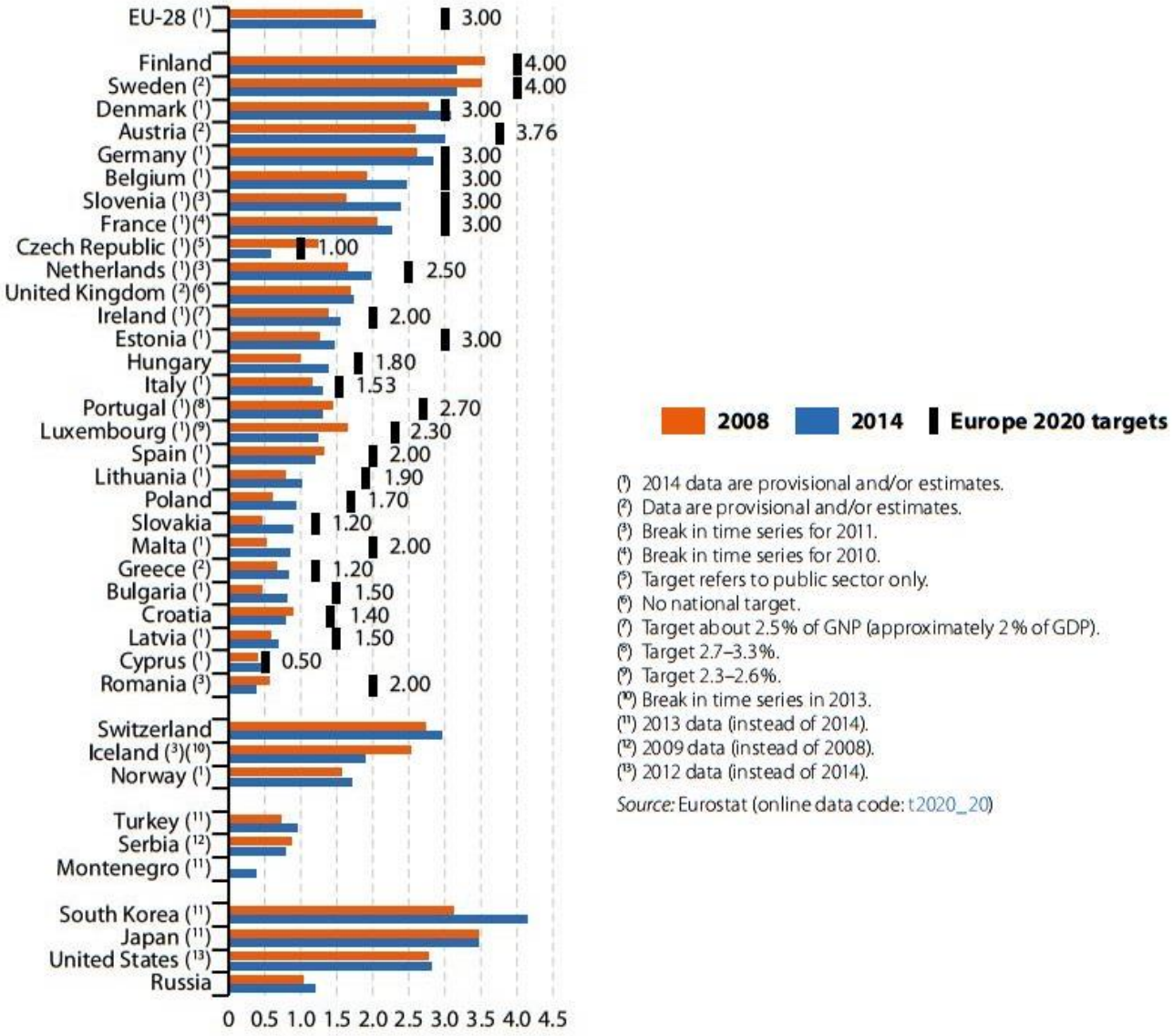
Source: Eurostat (online data code: rd_e_gerdtot)

Από το 2002 ως το 2014 πραγματοποιήθηκε –αν και μικρή- αύξηση στις επενδύσεις σε όλους τους τομείς, εκτός από τον μη κερδοσκοπικό. Το ξέσπασμα της κρίσης το 2008 έφερε αύξηση στις δημόσιες δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στα περισσότερα κράτη μέλη, προκειμένου να τονώσουν την οικονομική ανάπτυξη και να ενθαρρύνουν τις ιδιωτικές επενδύσεις[57].

[56] European Commission (Directorate-General for Research and Innovation), Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union, SEC(2010) 1161, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011, ANEX III

[57] European Commission, Innovation Union Competitiveness Report 2013, Brussels, 2013

Gross domestic expenditure on R&D, by country, 2008 and 2014
(% of GDP)

Το HORIZON 2020 είναι το τρέχον πρόγραμμα της ΕΕ πάνω στην έρευνα και την καινοτομία[58]. Εστιάζει σε τρεις προτεραιότητες :

- Την καλύτερη επιστήμη, δηλαδή επιδιώκει να ενδυναμώσει τη θέση της ΕΕ ως παγκόσμιο παίκτη στην επιστήμη και στην προσέλκυση των καλύτερων ταλέντων
- Την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, δηλαδή την προώθηση των βιομηχανιών (κάθε μεγέθους) για συμμετοχή στην καινοτομία, ώστε να οδηγηθούμε στην ανάπτυξη και την δημιουργία θέσεων εργασίας
- Την αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων, όπως η γήρανση του πληθυσμού, η κλιματική αλλαγή, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η ασφάλεια σίτισης

[58] http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/

Ο στόχος είναι, επομένως, να ενισχύσει τη φιλοδοξία της στρατηγικής Europe 2020 για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Το μεγαλύτερο μερίδιο του προϋπολογισμού του προγράμματος διατίθεται για τις κοινωνικές προκλήσεις. Στο παρακάτω σχήμα φαίνεται ο καταμερισμός του προϋπολογισμού στους διάφορους τομείς[59].

Figure: Horizon 2020 budget breakdown, EU, 2014–2020
(%)

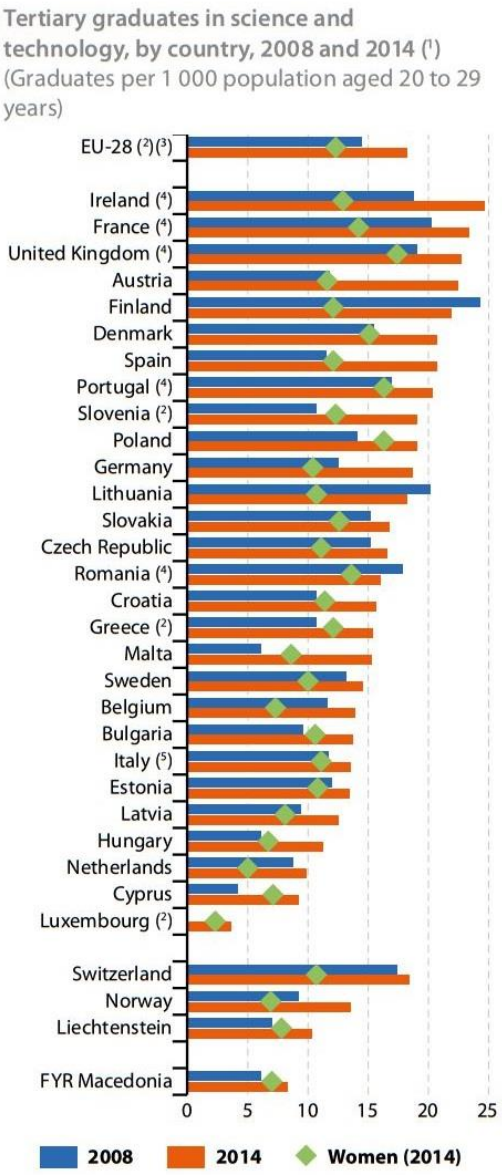

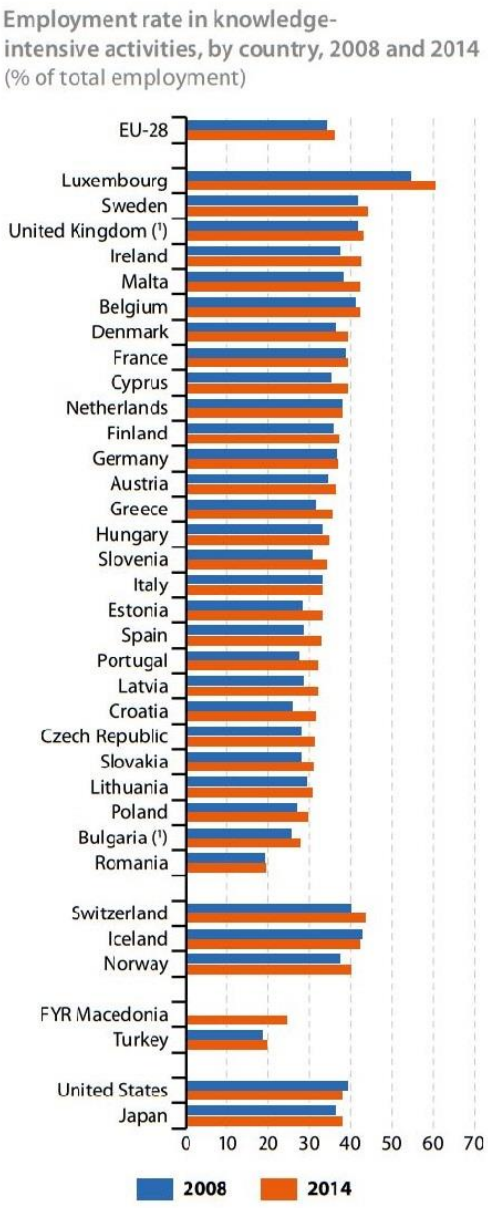
Source: Regulation of the European Parliament and of the Council of 25 June 2015.

Η σημασία, λοιπόν, της έρευνας και ανάπτυξης συνδέεται και με τους άλλους στόχους της Europe 2020, γι' αυτό και είναι απαραίτητη μια ενιαία αγορά καινοτομίας.

Αρχικά, παίζει σπουδαίο ρόλο στην 'Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας', αφού φέρνει νέες οικονομικές ευκαιρίες, αναζητά πηγές ανάπτυξης και εργασίας και αυξάνει την ανταγωνιστικότητα, αφού μέσω της έρευνας και των καινοτομιών βελτιώνει την αποδοτικότητα[60]. Παράλληλα, δημιουργούνται θέσεις εργασίας στην έρευνα, κατά την προσπάθεια επίτευξης του στόχου του 3%, ενώ την ίδια στιγμή ενισχύεται και ο στόχος για την αύξηση του ποσοστού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με το 'τρίγωνο της γνώσης'[61] -καινοτομία, έρευνα, εκπαίδευση- η εκπαίδευση διευκολύνει την έρευνα και την καινοτομία, ώστε να προωθηθούν νέα μοντέλα διακυβέρνησης και οικονομίας και οι μεγαλύτερες προκλήσεις της εποχής να αντιμετωπιστούν συνεργατικά από τους φορείς των τριών πτυχών του 'τριγώνου'. Στους δύο παρακάτω πίνακες μπορούμε να διαπιστώσουμε την αύξηση των αποφοίτων από κλάδους επιστήμης και τεχνολογίας (κατά 25.5%) και την αύξηση της απασχόλησης σε δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση (στο 35.9%)

[59] Regulation (EU) 2015/1017 of the European Parliament and of the Council of 25 June 2015
[60] European Commission, An agenda for new skills and jobs: A European contribution towards full employment, COM(2010) 682 final, 2010
[61] European Commission (Directorate-General for Research and Innovation), Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union, SEC(2010) 1161, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011

Μία ακόμα εμβληματική πρωτοβουλία για τη στρατηγική είναι το Ψηφιακό Θεματολόγιο για την Ευρώπη (Digital Agenda)[62]. Ο σκοπός του είναι να βοηθήσει την ευρωπαϊκή οικονομία και να δώσει την ευκαιρία σε πολίτες και επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν τις ψηφιακές τεχνολογίες στον μέγιστο βαθμό. Η πρωτοβουλία αυτή έχει τρεις κύριους στόχους:

1. Την βελτίωση της επικοινωνίας, με ταχύτερα και πιο προσιτά μέσα
2. Την υποστήριξη της έρευνας στον τομέα της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών και της πληροφόρησης, οι οποίες συμβάλλουν στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας

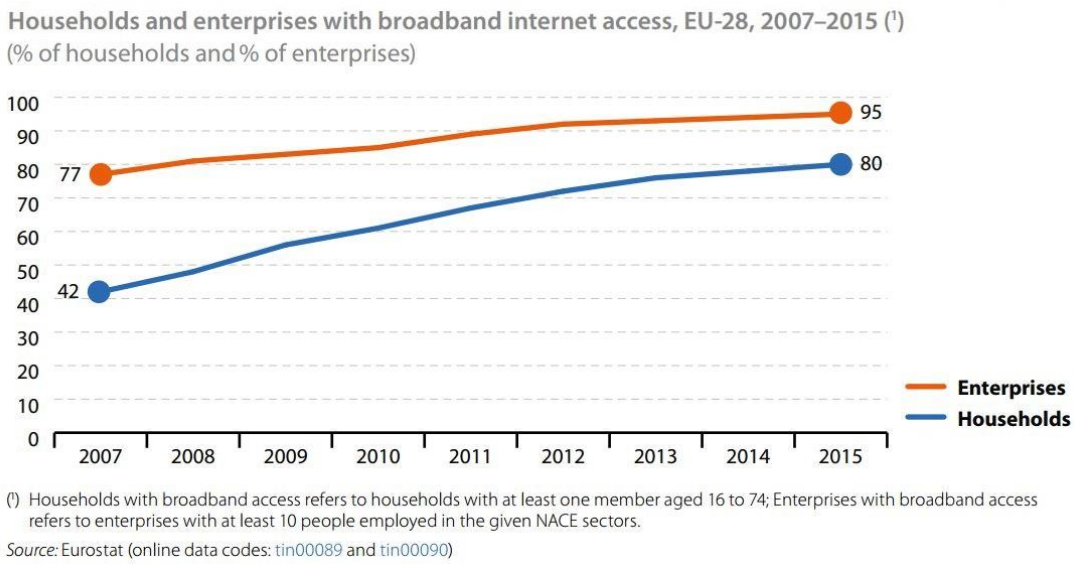
[62] European Commission (Directorate-General for Communication), Digital Agenda for Europe, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2014

3. Την δημιουργία θέσεων εργασίας και δεξιοτήτων, σχετικές με τις ψηφιακές τεχνολογίες

Γενικότερα, η πρωτοβουλία αυτή θέτει την τεχνολογία ως έναν σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη της οικονομίας, την αύξηση της απασχόλησης και τη βιωσιμότητα. Το ψηφιακό θεματολόγιο θέτει και ειδικότερους στόχους, όπως είναι η πλήρης ευρυζωνική κάλυψη με ταχύτητα πάνω από 30 Mgps ανά δευτερόλεπτο ως το 2020 και η συνδρομή τουλάχιστον του 50% των νοικοκυριών στην ΕΕ με ταχύτητα πάνω από 100 Mgps ανά δευτερόλεπτο ως το 2020.

Ως αποτέλεσμα της ενίσχυσης του προγραμματισμού και της καινοτομίας, οι επιχειρήσεις αναβαθμίζουν τις τεχνολογικές τους υποδομές και προσελκύουν όλο και περισσότερες ξένες επενδύσεις. Έτσι οι θέσεις σε τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφόρησης αποτελούν σημαντικό μοχλό της αύξησης της παραγωγικότητας, οδηγούν στη μεγέθυνση των επιχειρήσεων και αυξάνουν τις θέσεις εργασίας και την απασχόληση.

Η αναμόρφωση μιας ενιαίας ψηφιακής αγοράς θα έφερνε έναν υγιή ανταγωνισμό ανάμεσα στις εταιρείες τηλεπικοινωνιών, ο οποίος θα ήταν ωφέλιμος και για τους καταναλωτές και για τους υπόλοιπους οικονομικούς κλάδους πέρα του τηλεπικοινωνιακού. Η ενίσχυση της καινοτομίας στα προϊόντα, οι διασυνοριακές επικοινωνίες, και οι πιο προσιτές τιμές τείνουν να αυξήσουν την παραγωγικότητα[63]. Μία ενιαία ψηφιακή αγορά προσφέρει ανοιχτό διαδίκτυο και ελεύθερη πρόσβαση στις υπηρεσίες του, διευκολυμένο ηλεκτρονικό εμπόριο, ενίσχυση καταναλωτικών δικαιωμάτων, κατάργηση πρόσθετων χρεώσεων περιαγωγής, ασφάλεια επενδύσεων. Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να διακρίνουμε την αύξηση των ποσοστών των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο.

(1) Households with broadband access refers to households with at least one member aged 16 to 74; Enterprises with broadband access refers to enterprises with at least 10 people employed in the given NACE sectors.

Source: Eurostat (online data codes: tin00089 and tin00090)

Ακόμα, σχετικά με τον τομέα του περιβάλλοντος, η οικολογική καινοτομία μειώνει τη χρήση των φυσικών πόρων, καθώς και τις βλαβερές ουσίες, δημιουργώντας πλεονεκτήματα οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Πιο συγκεκριμένα, βελτιώνει την παραγωγικότητα των πόρων, την ενεργειακή απόδοση και συνεπώς τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου,

[63] European Commission, An agenda for new skills and jobs, COM(2010) 682 final, Brussels, 2010

καθοδηγώντας έτσι την ΕΕ προς μία έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη. Παράλληλα, μέσω του σχεδίου δράσης της για κυκλική οικονομία η ΕΕ προτείνει δράσεις ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης ευνοώντας και πάλι το περιβάλλον, ενώ ο 'Roadmap to a Resource Efficient Europe'[64] βοηθά στη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία με χαμηλές εκπομπές άνθρακα και επάρκεια πόρων. Για την πραγματοποίηση όλων αυτών των σκοπών απαιτούνται σημαντικές καινοτομίες οι οποίες θα ξεκινήσουν με μικρές σταδιακές αλλαγές και θα εξελιχθούν σε τεχνολογικά επιτεύγματα, όπως για παράδειγμα η τεχνολογικές εξελίξεις στην επιστήμη των υλικών και την ψηφιοποίηση οδηγούν στην ανάπτυξη της ανανεώσιμης ενέργειας, αφού οι τομείς των μεταφορών, της κατασκευής, της γεωργίας είναι σημαντική για τη μείωση της κλιματικής αλλαγής και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Συνοπτικά, η ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει στην καθημερινή μας ζωή με την συμβολή της στις έξυπνες πόλεις, την κλιματική αλλαγή, την επικοινωνία, την υγεία, την απασχόληση, την ασφάλεια.

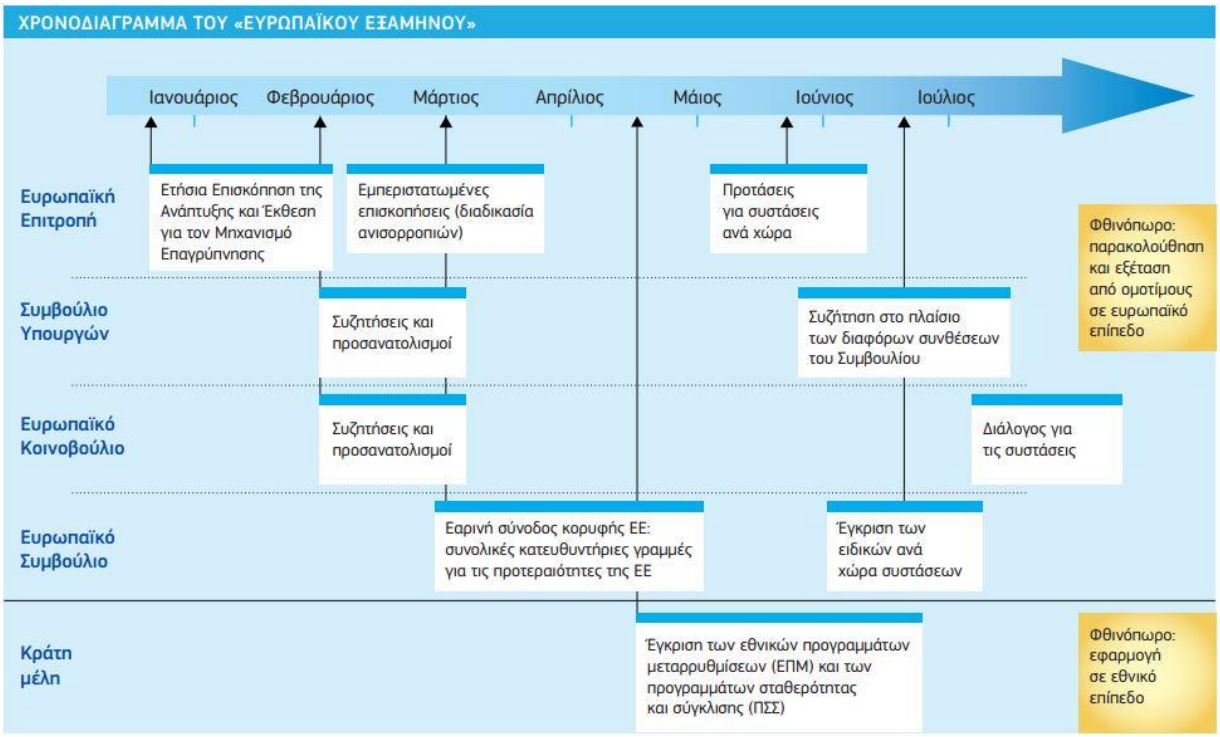
Ακόμα, η ψηφιακή τεχνολογία επηρεάζει την καινοτομία μέσω του εκδημοκρατισμού της[65]. Πιο αναλυτικά, θέτει τον χρήστη στο κέντρο, δίνοντας του τη δυνατότητα να κρίνει και να αξιολογεί τα προϊόντα και τις υπηρεσίες και να τα αναπτύσσει μαζί με τους κατασκευαστές δίνοντας ιδέες. Έτσι, η καινοτομία παύει πια να είναι ένα μονοπώλιο των κατασκευαστών και των εργαστηρίων. Έτσι, επιτρέπει την είσοδο σε νέους, ακόμα και μικρούς, παίκτες να εισχωρήσουν στην αγορά και να αποκτήσουν κυρίαρχη και ανταγωνιστική θέση, προωθώντας μία σημαντική καινοτομία. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη η πρόοδος στην ψηφιοποίηση της βιομηχανίας από την πλευρά της ΕΕ, ώστε να μπορέσει να γίνει ανταγωνιστική παγκοσμίως. Σταδιακά, λοιπόν, δημιουργούνται νέες οικονομικές πτυχές και κατά συνέπεια νέες αγορές και θέσεις εργασίας (πχ Airbnb).

[64] European commission, Roadmap to a Resource Efficient, COM(2011) 571 final
[65] Carlos Moedas, Innovation, driving force behind European Competitiveness, Notre Europe – Jacques Delors Institute, 24 November 2015

Ευρωπαϊκό εξάμηνο και πολιτική συνοχής

Ευρωπαϊκό Εξάμηνο

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο λειτουργεί ως ένας ετήσιος κύκλος της ανάπτυξης και της πολιτικής συνοχής. Κάθε χρόνο η Επιτροπή καθορίζει τις προτεραιότητες της για το τρέχον έτος, κατευθύνει τα κράτη μέλη για το πώς θα πρέπει να δράσουν με βάση τους στόχους της ΕΕ και συντονίζει τις προσπάθειες τους. Ο συντονισμός της οικονομικής πολιτικής και η συνοχή των χρηματοδοτήσεων των κρατών μελών με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι πολύ σημαντικά στοιχεία για την επιτυχία της στρατηγικής Europe 2020. Η Επιτροπή συντάσσει την Ετήσια Επισκόπησή της στην οποία παρουσιάζει τους βασικούς στόχους για ανάπτυξη και απασχόληση, προτείνοντας μια οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, που θα τονώσει τις επενδύσεις και θα ευνοήσει τους αναπτυξιακούς στόχους. Στην Ετήσια Επισκόπηση περιλαμβάνονται επίσης τρόποι χρήσης των ΕΔΕΤ ανά χώρα βάσει προτεραιοτήτων. Κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, τα κράτη μέλη δέχονται συστάσεις και καθοδήγηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο Υπουργών ώστε να ενσωματώσουν την στρατηγική σε εθνικό επίπεδο, μέσα σε ένα προκαθορισμένο χρονικό πλαίσιο.

Η χρηστή διακυβέρνηση για την ανάπτυξη και η πολιτική συνοχής[66]

Βάσει ερευνών είναι αποδεδειγμένο ότι η αποτελεσματικότητα των θεσμών αποφέρει θετικές επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, καθώς και στην πολιτική συνοχής. Η λογική βασίζεται στο ότι η αξιοπιστία των δημόσιων υπηρεσιών και η δικαιοσύνη αποτελούν βασικό και απαραίτητο συστατικό για την οικονομική επιτυχία. Το κράτος δικαίου προωθεί δημόσιες υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, οι οποίες μέσω των τεχνολογικών εξελίξεων βελτιώνονται όλο και περισσότερο. Μόνο τότε μπορεί να δημιουργηθεί ένα σταθερό επιχειρηματικό περιβάλλον, όπου θα προωθηθεί η ανάπτυξη. Για την επιτυχία της στρατηγικής Europe 2020, ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης μέσω της καινοτομίας, με τέτοιο τρόπο που θα καταπολεμάται η διαφθορά, αποτελεί προϋπόθεση.

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και η ψηφιοποίηση ευνοεί τη διαφάνεια και την αποδοτικότητα στις υπηρεσίες των δημόσιων αρχών. Η ηλεκτρονική επικοινωνία και η ηλεκτρονική διεξαγωγή διαγωνισμών για δημόσια έργα μειώνει τα δημόσια κόστη, και κατά συνέπεια τα φορολογικά βάρη για τους Ευρωπαίους.

Η διαφθορά αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξη, και η πλειοψηφία του πληθυσμού της ΕΕ ισχυρίζεται ότι αποτελεί σημαντικό ζήτημα στη χώρα του. Έπειτα από έρευνες βέβαια, διαπιστώθηκε ότι η διαφθορά είναι πρόβλημα ορισμένων κρατών μελών και ιδιαίτερα των λιγότερο ανεπτυγμένων (Κροατία, Ιταλία, Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία). Η διαφθορά διευκολύνεται σημαντικά στις δημόσιες συμβάσεις, μέσω των οποίων δαπανώνται αξιοσημείωτα ποσά από την ΕΕ στα κράτη μέλη, τα οποία τελικά γίνονται προϊόν κατάχρησης (πχ χρηματοδοτήσεις για οδικές υποδομές). Οι ηλεκτρονικοί διαγωνισμοί μπορούν να καταπολεμήσουν αυτό το φαινόμενο, όπως επίσης και ο περιορισμός της γραφειοκρατίας μέσω μεταρρυθμίσεων.

Την ίδια επίδραση στην ανάπτυξη θα μπορούσε να έχει και ένα κακής ποιότητας σύστημα διακυβέρνησης, τα οποίο δε χαρακτηρίζεται απαραίτητα από διαφθορά. Η συχνή αλλαγή της πολιτικής και των προτεραιοτήτων της κάνουν την διακυβέρνηση αναποτελεσματική μέσα από νόμιμες πράξεις. Παρόμοια μπορεί να δράσουν οι δυσλειτουργικές, πολύπλοκες και αργές διαδικασίες απόφασης και δημόσιες διαβουλεύσεις, η απουσία διαχειριστικών αρχών και γενικότερα προσωπικού, που σε καμία περίπτωση δεν οδηγούν κάποιον στόχο προς την επίτευξή του.

Ο στόχος της πολιτικής συνοχής είναι να μειωθούν οι περιφερειακές ανισότητες στην ανάπτυξη, γι' αυτό και το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης παρέχεται στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες[67]. Με την πάροδο του χρόνου έχουν ενταχθεί διάφοροι τομείς ανάπτυξης στα πλαίσια της πολιτικής συνοχής, όπου σήμερα κατέληξε να εστιάζει στους στόχους της Europe 2020. Οι ανισότητες και οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις περιφέρειες οδηγούν και σε διαφορετικές δημόσιες πολιτικές. Για παράδειγμα, οι πολιτικές που αφορούν τη μείωση των

[66] Ευρωπαϊκή επιτροπή, Επενδύσεις για θέσεις εργασίας και ανάπτυξη, Έκτη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2014

[67] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση σχετικά με την πολιτική συνοχής και την επανεξέταση της στρατηγικής 'Ευρώπη 2020', Επιτροπή Περιφερειακής Ανάπτυξης, 30.09.2015

εκπομπών αερίων θερμοκηπίου διαφέρουν ανάμεσα στις αγροτικές και τις αστικές περιφέρειες. Ακόμα, οι πολιτικές για την ενίσχυση της καινοτομίας ή της εκπαίδευσης διαφοροποιούνται ανάλογα το τρέχον επίπεδο καινοτομίας ή εκπαίδευσης σε κάθε περιφέρεια. Έτσι, η κατανομή της χρηματοδότησης ανάμεσα στους τομείς ανάπτυξης γίνεται βάσει τις ανάγκες και τις προτεραιότητες των περιφερειών που τους υποστηρίζουν. Με άλλα λόγια, η πολιτική συνοχής λειτουργεί οργανωτικά προς τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) και μάλιστα μετά την κρίση υπήρξε ο μοναδικός χρηματοδότης για ορισμένες περιφέρειες.

Τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ) αποτελούν το βασικό επενδυτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι τα εξής[68]:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το οποίο επικεντρώνει τις επενδύσεις του θεματικά, πχ στην έρευνα και καινοτομία, στο ψηφιακό θεματολόγιο
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το οποίο επικεντρώνει τις επενδύσεις του σε θέματα απασχόλησης και εύρεσης εργασίας
- Ταμείο Συνοχής, το οποίο έχει ως σκοπό τη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), το οποίο χρηματοδοτεί την ευρωπαϊκή πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, ώστε να αντιμετωπίσει τις διάφορες οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το οποίο οδηγεί με τη χρηματοδότηση του προς μια βιώσιμη αλιεία και χρηματοδοτεί έργα στις ευρωπαϊκές παράκτιες περιοχές

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) δημιουργήθηκε και λειτουργεί συμπληρωματικά των ΕΔΕΤ, στοχεύοντας να καλύψει το κενό επενδύσεων στην ΕΕ. Είναι ένα ταμείο, το οποίο λειτουργεί θεματικά ή γεωγραφικά, χρηματοδοτώντας τεχνικά βιώσιμα έργα και επιχειρώντας να προσελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις. Το ΕΤΣΕ δεν υπόκειται στην πολιτική συνοχής, γεγονός που δημιουργεί προβληματισμό για το μέλλον της πολιτικής και των ανισοτήτων, και γι' αυτόν τον λόγο η δράση του θα πρέπει να είναι αυστηρά συμπληρωματική των ΕΔΕΤ.

[68] European Parliament (Directorate-General for Internal Policies), Research for regi committee-maximization of synergies between European Structural and Investment Funds and other EU Instruments to attain Europe 2020 goals, June 2016

Κριτική για την στρατηγική Ευρώπη 2020

Προκλήσεις που αντιμετωπίζει η στρατηγική στο σύνολό της

Η οικονομική ανάπτυξη έρχεται αντιμέτωπη με τρεις προκλήσεις[69].

1.Αρχικά είναι η αντιμετώπιση της οικονομικής κατάστασης της ΕΕ, η οποία δε διευκολύνει τον στόχο για την αύξηση των θέσεων εργασίας, ενώ παράλληλα εμποδίζει τις προσπάθειες για τη μείωση του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους. Αν και η οικονομική κρίση αντιμετωπίζεται σταδιακά, η ανεργία στην ΕΕ εξακολουθεί να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, γεγονός που απογοητεύει τους πολίτες ως προς τους εθνικούς και ευρωπαίους ηγέτες.

2.Συνεχίζοντας, είναι απαραίτητη η ανανέωση των ευρωπαϊκών θεσμών και του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, καθώς επίσης πρέπει να αντιμετωπιστούν οι πιέσεις που δέχεται η ΕΕ ως απόρροια της θέσης της παγκοσμίως. Η ανάπτυξη του σκεπτικισμού των πολιτών για την ΕΕ και η αντίληψη ότι είναι πολυδάπανη, γραφειοκρατική και αντιδημοκρατική εμποδίζει τα θετικά αποτελέσματα που θα επιφέρει η οικονομική ανάπτυξη. Είναι αναγκαία η εμπιστοσύνη των πολιτών, και ως εκ τούτου χρειάζεται βελτίωση των εσωτερικών διεργασιών. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της Επιτροπής μειώνοντας τις θεματικές πολιτικές. Αυτό θα μπορούσε να γίνει είτε δίνοντας ένα θέμα σε πολλούς επιτρόπους, είτε αφήνοντας κάποιους επιτρόπους χωρίς πλήρες χαρτοφυλάκιο, αλλά με πλήρη ψήφο και δικαιώματα.

3.Είναι απαραίτητη μια πιο σταθερή βάση για την ΟΝΕ μέσω αλλαγών στις συνθήκες- γι' αυτόν τον σκοπό- και μέσω του επαναπροσδιορισμού των σχέσεων την ΟΝΕ με τα κράτη μέλη της ΕΕ που βρίσκονται εκτός ΟΝΕ. Οι απόψεις των πολιτών πάνω στο συγκεκριμένο θέμα διίστανται. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι είναι ανάγκα να εντείνουμε την ευρωπαϊκή υπόσταση, ώστε να αντιμετωπιστεί επιτυχώς η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση, ενώ άλλοι πρεσβεύουν ότι το πρόβλημα θα λυθεί σε εθνικό επίπεδο. Ίσως η απάντηση να βρίσκεται στον συνδυασμό και των δύο. Θα ήταν αποτελεσματικός, δηλαδή, ο καταμερισμός ανάμεσα και στα δύο επίπεδα, με το καθένα να αναλαμβάνει συγκεκριμένες αρμοδιότητες για πιο σίγουρα αποτελέσματα.

Η πρώτη πρόκληση αποτελεί και την πιο επείγουσα, αφού η αντιμετώπισή της σημαίνει ανάπτυξη και θέσεις εργασίας, και συνεπώς αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών.

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την ανάπτυξη θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις παραπάνω προκλήσεις, έτσι ώστε να μειωθεί το παραγωγικό κενό και να αυξηθεί η δυνητική παραγωγή, γιατί αυτό θα επηρέαζε θετικά και τους πέντε στόχους της στρατηγικής Europe 2020. Η επένδυση αποτελεί λέξη κλειδί για τον σκοπό αυτό. Η επένδυση χρειάζεται όμως επιπλέον κανονιστικό πλαίσιο, ώστε να ενισχυθεί η ασφάλεια και η αποτελεσματικότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών, καθώς

[69] André Sapir and Guntram B. Wolff, The great transformation: memo to the incoming EU presidents, Bruegel policy brief, July 2014

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

επίσης χρειάζονται καινοτόμα μέσα για χρηματοδότηση των απαιτούμενων επενδύσεων και εναρμόνιση ανάμεσα στα κράτη μέλη[70].

Παράλληλα, τα κράτη μέλη έχουν θέση καίριας σημασίας, αφού μπορούν να εμποδίσουν ή να εξασφαλίσουν τη λειτουργία της αγοράς των προϊόντων και των υπηρεσιών. Ειδικότερα θα πρέπει να δοθεί προσοχή στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία, οι οποίες αποτελούν τα 2/3 της Ευρωζώνης και το ½ του ΑΕΠ της ΕΕ. Θα πρέπει να πειστούν οι μεγάλες χώρες να δράσουν ως προς το συμφέρον τους, το οποίο είναι το καλό της Ευρωζώνης και της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, η Γερμανία, αν και έχει ένα υγιές εθνικό σύστημα, δεν επενδύει σε αποτελεσματικό βαθμό (πχ στην εκπαίδευση ή σε υποδομές)- αποτελεσματικό και για την ίδια και για την ΕΕ. Η Γαλλία και η Ιταλία βρίσκονται σε πιο δυσμενείς θέσεις με υψηλά ποσοστά ανεργίας και τεταμένα δημόσια οικονομικά, γεγονός που μπορεί να επιφέρει περισσότερα προβλήματα στην Ευρωζώνη[71].

Επιπλέον, η ενιαία αγορά αποτελεί εργαλείο της ΕΕ, το οποίο είναι απαραίτητο να συμβαδίζει τις εξελίξεις σε όλους τους τομείς, όπως ο ψηφιακός, η ενέργεια, η έρευνα.

Πιο αναλυτικά, παρακάτω αναλύονται οι προκλήσεις και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι στόχοι της Europe 2020.

Εμπόδια για την κινητικότητα

- **Ανάγκη για ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής 'αντιπροσωπείας' εύρεσης εργασίας**

Αν και η κινητικότητα αποτελεί ένα πολλά υποσχόμενο μέσο αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας, υπάρχουν ωστόσο ορισμένα εμπόδια. Αρχικά, όπως είναι αναμενόμενο είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός συστήματος γραφείων εύρεσης εργασίας[72]. Το EURES αποτελεί μία διαδικτυακή ευρωπαϊκή πλατφόρμα, η οποία συντονίζει τις ανάγκες της προσφοράς και της ζήτησης σε διεθνικό επίπεδο. Αν και είναι, λοιπόν, ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, δεν χρησιμοποιείται στον βαθμό που θα έπρεπε. Αυτό που πρέπει να γίνει είναι να εξελιχθεί και μακροπρόθεσμα να γίνει η ευρωπαϊκή 'αντιπροσωπεία' εύρεσης εργασίας. Σε βραχυπρόθεσμο πλαίσιο, θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία με ιδιωτικά γραφεία εύρεσης εργασίας και με επιχειρήσεις και να αυξηθεί επομένως ο αριθμός των θέσεων εργασίας που δημοσιεύονται στον ιστότοπό της.

- **Η γλώσσα ως εμπόδιο για την κινητικότητα και μέσα αντιμετώπισης του**

Συνεχίζοντας, η γλώσσα αποτελεί ένα από τα βασικά εμπόδια της εργασίας σε μια άλλη χώρα[73]. Εντός της Ευρώπης υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στα κράτη σχετικά με τον αριθμό των ξένων γλωσσών που μιλούν οι άνθρωποι. Πιο συγκεκριμένα,

[70] Reinhilde Veugelers, The European Union's Growing Innovation Divide, Bruegel Policy Contribution, April 2016
[71] André Sapir and Guntram B. Wolff, The great transformation: memo to the incoming EU presidents, Bruegel policy brief, July 2014
[72] Sofia Fernandes, Employment, Mobility and Social Investment: three key issues for post-crisis social Europe, Notre Europe-Jacques Delors Institute, 14 November 2014
[73] Paul-Jasper Dittrich and Natalie Spath, De Jure freedom of movement and de facto mobility in the EU internal market, Jacques Delors Institut, Berlin, 18 April 2016

στη Βόρεια Ευρώπη το 34.8% δηλώνουν ότι μπορούν να μιλήσουν τρεις ή και περισσότερες ξένες γλώσσες, ενώ πάνω από το 40% των ερωτηθέντων στις περισσότερες νότιες χώρες απάντησαν ότι δεν μπορούν να μιλήσουν καμία ξένη γλώσσα. Από τη στιγμή που η γλώσσα είναι ένα σημαντικό εμπόδιο, θα πρέπει να γίνουν περισσότερα για την βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων των μεταναστών.

Το πρόγραμμα του Erasmus+ ενισχύει την κινητικότητα στους νέους φοιτητές και τους δίνει την ευκαιρία να εξασκηθούν σε μία ξένη γλώσσα, αλλά και να αναπτύξουν την ευελιξία και την προσαρμοστικότητά τους. Λειτουργεί, δηλαδή, ως ένας προθάλαμος για την πιθανή μελλοντική και μόνιμη εγκατάστασή τους σε μια άλλη χώρα. Παράλληλα, για την εξάλειψη του εμποδίου αυτού, από την πλευρά της χώρας υποδοχής θα πρέπει να επιτρέπουν ένα διάστημα προσαρμογής στην γλώσσα και την κουλτούρα της χώρας και να υπάρχει η δυνατότητα μαθημάτων βελτίωσης της γλώσσας. Ένας ακόμη τρόπος της αντιμετώπισης του ζητήματος αυτού είναι η χρήση της αγγλικής γλώσσας σε διοικητικά έγγραφα, αφού πάνω από το 90% των νέων σήμερα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση μαθαίνουν αγγλικά (Eurostat)[74] .

- **Ασφαλιστικά δικαιώματα και φορολογικές υποχρεώσεις**

Σημαντικό πρόβλημα αποτελούν επίσης οι διαφορές στην φορολογία και τα κοινωνικά ασφαλιστικά συστήματα ανάμεσα στα κράτη μέλη[75]. Από τη μία η μετανάστευση επιφέρει τον κίνδυνο να χάσει το άτομο τα ασφαλιστικά του δικαιώματα, τα οποία έχει αποκτήσει από την εργασιακή του ζωή στην χώρα του, ενώ από την άλλη είναι αμφίβολο το αν θα δικαιούται να ασφάλιση στη χώρα υποδοχής. Είναι επομένως αναγκαία η εναρμόνιση και ο συντονισμός των κοινωνικών συστημάτων ασφάλισης μεταξύ των χωρών, διαδικασία που θα μπορούσε να επιτευχθεί με την ηλεκτρονική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συστημάτων, οπότε και την μετατροπή των πληροφοριών σε ψηφιακές.

- **Διαφορές χωρών στα επιδόματα ανεργίας**

Εναρμόνιση χρειάζεται επίσης και στα επιδόματα ανεργίας, στα οποία αν και υπάρχει η δυνατότητα μεταφοράς, διαφέρουν στην διάρκεια που δικαιούται το άτομο να τα λάβει. Οι πολίτες που αναζητούν δουλειά δικαιούνται αυτό το δικαίωμα, επειδή όμως η αναζήτηση αυτή σε μία άλλη χώρα γίνεται παράλληλα με την προσαρμογή σ' αυτή, διαρκεί συνήθως περισσότερο από τρεις μήνες. Έτσι είναι χρήσιμη η αύξηση της ελάχιστης διάρκειας χορήγησης του επιδόματος και ο συντονισμός των κρατών μελών. Η ιδανική ελάχιστη διάρκεια είναι οι έξι μήνες. Επιπλέον, επειδή αν και υπάρχει αυτή η δυνατότητα, πολλοί άνθρωποι που βρίσκονται στο στάδιο αναζήτησης εργασίας, δεν λαμβάνουν το επίδομα, γιατί δε γνωρίζουν ότι το δικαιούνται. Θα πρέπει οι ενδιαφερόμενοι να ενημερώνονται ότι έχουν αυτό το δικαίωμα και να εξοικειώνονται με αυτό.

[74] Sofia Fernandes, Employment, Mobility and Social Investment: three key issues for post-crisis social Europe, Notre Europe-Jacques Delors Institute, 14 November 2014

[75] Paul-Jasper Dittrich and Natalie Spath, De Jure freedom of movement and de facto mobility in the EU internal market, Jacques Delors Institut, Berlin, 18 April 2016

- **Συνταξιοδοτικά δικαιώματα**

Αντίστοιχο ζήτημα αποτελούσαν και τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, για τα οποία το 2014 εκδόθηκε οδηγία, η οποία ως το 2018 θα έχει ενσωματωθεί στις εθνικές νομοθεσίες. Αν και εξασφαλίσθηκε η δυνατότητα μεταφοράς της σύνταξης, εξακολουθούν να υπάρχουν κι άλλες πτυχές που η εναρμόνιση τους θα ήταν ευνοϊκή, όπως το ότι εντός της Ε.Ε. δεν υπάρχει ένα κοινό όριο στην ηλικία συνταξιοδότησης ή κοινά επίπεδα στην φορολόγηση των συντάξεων. Αυτά θα μπορούσαν να κάνουν την κινητικότητα δυσλειτουργική και να δημιουργήσουν ενισχύσουν την γραφειοκρατία[76].

- **Διαφορές χωρών σχετικά με τα νομικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα**

Οι πολίτες της Ε.Ε. επιθυμούν να εξασκούν τα επαγγέλματά τους χωρίς διακρίσεις οπουδήποτε στην Ε.Ε.. Ο αριθμός των νομικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων διαφέρει από χώρα σε χώρα, για παράδειγμα στην Εσθονία είναι 94, ενώ στην Πολωνία 640. Οι κανονισμοί που αφορούν την πρόσβαση και την εξάσκηση ενός επαγγέλματος αποτελούν εμπόδια για την κινητικότητα. Παραδείγματος χάριν ένας μηχανικός από τη μία χώρα στην άλλη πιθανότατα να χρειάζεται να περάσει από μία πολύπλοκη διαδικασία αναγνώρισης, ώστε να έχει τον τίτλο του μηχανικού και στη νέα χώρα. Επιπρόσθετα, τα νομικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα μπορεί να διέπονται από κανονισμούς για πληρωμές τελών, ποσοστώσεων και άλλους μηχανισμούς που ίσως δυσκολέψουν την κινητικότητα. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή από το 2014 και μετά ενεργεί ώστε να απελευθερωθούν ορισμένα επαγγέλματα από τέτοιου είδους κανόνες. Η Γερμανία είναι από τις πρώτες χώρες στην οποία έχουν γίνει συστάσεις με θέμα τα χρονοδιαγράμματα των τελών για τους μηχανικούς, τους αρχιτέκτονες και τους λογιστές.

Αν και η απελευθέρωση των νομικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων θα ευνοούσε την κινητικότητα, από την άλλη επιφέρει ένα σημαντικό κίνδυνο, την απώλεια της ποιότητας των υπηρεσιών. Λόγω της μείωσης των εξόδων, οι υπηρεσίες θα προσφέρονται σε χαμηλότερη τιμή, με συνέπεια πολλοί πάροχοι να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο της προσωρινότητας και έτσι να μην στοχεύουν στην καλύτερη ποιότητα των υπηρεσιών[77].

- **Κίνδυνος μη αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων**

Συμπληρωματικά με την νομοθετική κατοχύρωση των επαγγελμάτων, λειτουργεί και η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων ως θεσμικό εμπόδιο[78]. Ελάχιστα είναι τα πτυχία που αναγνωρίζονται αυτομάτως, κυρίως αυτά που σχετίζονται με ιατρικά επαγγέλματα. Θα πρέπει λοιπόν να αναγνωριστούν αυτομάτως περισσότερα πτυχία και να απλοποιηθούν οι διαδικασίες αναγνώρισης. Με την ενιαία αγορά επιτεύχθηκε η αμοιβαία αναγνώριση των αγαθών και πλέον βρίσκεται σε εξέλιξη η αναγνώριση των υπηρεσιών. Αν και έχει πραγματοποιηθεί μια αισθητή αύξηση στον αριθμό των αναγνωρίσεων και ο εξευρωπαϊσμός των

[76] Paul-Jasper Dittrich and Natalie Spath, De Jure freedom of movement and de facto mobility in the EU internal market, Jacques Delors Institut, Berlin, 18 April 2016

[77] Paul-Jasper Dittrich and Natalie Spath, De Jure freedom of movement and de facto mobility in the EU internal market, Jacques Delors Institut, Berlin, 18 April 2016

[78] Paul-Jasper Dittrich, A Deepened Single Market for Labour and Digital Innovation, Jacques Delors Institut, Berlin, 11 May 2016

επαγγελμάτων εξελίσσεται ταχύτερα, υπάρχουν ακόμα πολλά επαγγέλματα που χρειάζεται να μπουν σ' αυτή τη διαδικασία σύμφωνα με την αξία της ελευθερίας της κίνησης (πχ καλλιτέχνες, ελεύθεροι επαγγελματίες)

- **Μετανάστευση και ασύμμετρες εκπλήξεις**

Σε μία εποχή χαμηλής ανάπτυξης, η κινητικότητα αποτελεί ένα μέσο αντιμετώπισης της ανεργίας και ενίσχυσης της εκπαίδευσης, ώστε να καλύπτονται οι κενές θέσεις εργασίας σε άλλες χώρες και να αποκτά το άτομο πιο ευρεία κατάρτιση. Οι προοπτικές των πολιτών, όμως, δεν έχουν αξιοποιηθεί στο έπακρον. Υπάρχει έλλειψη σε πολιτικές, ώστε η κινητικότητα στην εργασία να απορροφά πιθανές μελλοντικές ασύμμετρες εκπλήξεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι μεταναστευτικές ροές από χώρες που αντιμετωπίζουν κρίσεις αποτελούν μία τέτοια έκπληξη σήμερα και απαιτούν και πόρους και πολιτική προσοχή. Η ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής αποτελεί τη νέα προτεραιότητα για τον στόχο της απασχόλησης[79]. Αν και η κρίση προώθησε την κινητικότητα λόγω εργασίας, από το φθινόπωρο του 2015 οι άνθρωποι διατηρούν επιφυλάξεις για τα ανοιχτά σύνορα και την ελευθερία κίνησης. Η απειλή της διεθνούς τρομοκρατίας και η μεταναστευτική κρίση ωθούν την ΕΕ και τις εθνικές κυβερνήσεις να βρίσκονται σε ένα συνεχή διάλογο σχετικά με την ελευθερία κίνησης και την συμφωνία Σένγκεν. Η Ε έχει δεχτεί αυστηρή κριτική από πολλές ευρωπαϊκές χώρες βασισμένη στο προσφυγικό ζήτημα, στην τρομοκρατία, στην μετανάστευση και την ελευθερία κίνησης. Η ισχύουσα κατάσταση αποπροσανατολίζει εν μέρει την ΕΕ να μεριμνήσει για τον στόχο της απασχόλησης και την ωθεί να επιλύσει νέα προβλήματα[80].

Τα κράτη μέλη αντιμέτωπα με προκλήσεις λόγω της κινητικότητας[81]

- **Χώρα προέλευσης**

Από την πλευρά της χώρας προέλευσης, είναι πολύ σημαντικό να σημειωθεί, ότι η κινητικότητα αποτελεί ένα μέσο αντιμετώπισης της ανεργίας βραχυπρόθεσμα και μόνο στην περίπτωση που η μόνη εναλλακτική στην χώρα προέλευσης είναι η ανεργία. Κι αυτό γιατί αυτή η μαζική κινητικότητα εργαζομένων από χώρες που έχουν πληγεί από την κρίση συνδέεται με το φαινόμενο του brain drain (διαρροή επιστημόνων), γεγονός που δεν βοηθά στην ανάκαμψη της χώρας. Η κινητικότητα αποτελεί προσωρινή λύση του προβλήματος, γι' αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται και από άλλες λύσεις, και κυρίως με πρωτοβουλίες σχεδιασμού νέων θέσεων εργασίας στις χώρες προέλευσης των εργαζομένων. Ο στόχος είναι μεσοπρόθεσμα να εξασφαλισθεί ότι θα υπάρχει προσφορά θέσεων εργασίας που θα καθιστά δυνατή για στους μετανάστες την επιστροφή στη χώρα τους, αν οι ίδιοι το θέλουν.

- **Χώρα υποδοχής**

[79] Anna auf dem Brinke and Paul-Jasper Dittrich, Labour Mobility in the Euro Area: Cure or Curse for Imbalances? , Jacques Delors Institut, Berlin, 2016

[80] Paul-Jasper Dittrich and Natalie Spath, De Jure freedom of movement and de facto mobility in the EU internal market, Jacques Delors Institut, Berlin, 18 April 2016

[81] Sofia Fernandes, Employment, Mobility and Social Investment: three key issues for post-crisis social Europe, Notre Europe-Jacques Delors Institute, 14 November 2014

Από την πλευρά της χώρας υποδοχής, η κινητικότητα των εργαζομένων μπορεί να δημιουργήσει εντάσεις ανάμεσα στους μετανάστες και τους ήδη εργαζόμενους στη χώρα, δημιουργώντας κοινωνικό ανταγωνισμό και ανταγωνισμό στους μισθούς. Αυτό αποτελεί μία πρόκληση για την Επιτροπή, αφού από τη μία θέλει να ενισχύσει την κινητικότητα για να μειώσει την ανεργία και από την άλλη χρειάζεται να κατευνάσει τις εντάσεις αυτές. Η Επιτροπή θα πρέπει να εξασφαλίσει την αξία της ισότητας των μισθών για την ίδια εργασία στην ίδια χώρα και να βεβαιωθεί ότι η κινητικότητα δεν θα υποβιβάσει τα δικαιώματα των εργαζομένων της χώρας υποδοχής. Ακόμα θα πρέπει να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο της μη δηλωμένης εργασίας, στην οποία οι μετανάστες είναι πιο επιρρεπείς, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν τέτοιου είδους εντάσεις, ενώ εντείνει ακόμα περισσότερο τον άνισο κοινωνικό ανταγωνισμό. Το πρόβλημα αυτό βρίσκεται υπό την προσοχή των εθνικών αρχών, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την εξάλειψη αυτής της παράνομης κατάστασης. Το 2014 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο υιοθέτησαν μία νέα οδηγία για να περιορίσουν την παρανομία και την απάτη, της οποίας την εφαρμογή παρακολουθεί η Επιτροπή. Παρόλα αυτά η έλλειψη εποπτείας ή η έλλειψη πόρων για την πραγματοποίησή της σε κάποιες χώρες κάνουν την οδηγία ανεπαρκή.

Τελειώνοντας, μία εναλλακτική παρουσιάζεται στις εργασίες που δεν απαιτούν μόνιμη ή φυσική παρουσία και έχουν πιο ευέλικτες συνθήκες. Οι δουλειές αυτές μπορεί να γίνονται από το σπίτι ή από οπουδήποτε αλλού. Η ψηφιακή επανάσταση ευνοεί τέτοιου είδους εργασίες, ειδικά αν αναλογιστούμε ότι η μετακόμιση σε μια άλλη χώρα είναι πολύ δαπανηρή, ιδιαίτερα για τους άνεργους[82].

Τα δημοσιονομικά μέτρα ως εμπόδιο για την 'Ευρώπη 2020'

Η κρίση στην ΕΕ έκανε απαραίτητη τη λήψη δημοσιονομικών μέτρων, τα οποία όμως αύξησαν τα ποσοστά φτώχειας, αλλά οδήγησαν και στην αύξηση του χάσματος των γενεών[83].

- **Αύξηση νεανικής ανεργίας**

Αρχικά, όπως είδαμε, οι νέοι είναι εκείνοι οι οποίοι υποφέρουν περισσότερο από την ανεργία και εκείνοι που εργάζονται περισσότερο με προσωρινές συμβάσεις. Εξαιτίας του δημόσιου χρέους, οι εθνικοί προϋπολογισμοί συρρικνώθηκαν και οι κυβερνήσεις έσπευσαν να σταματήσουν τις δαπάνες γρήγορα, δημιουργώντας κόστος στη σταθερότητα. Στην ουσία έκανε την ύφεση βαθύτερη στις χώρες που αντέδρασαν κατ' αυτό τον τρόπο και ενίσχυσε την ανεργία, και κυρίως τη νεανική ανεργία. Είναι απαραίτητο να βρεθούν τρόποι για την αύξηση της ζήτησης εργασίας στη Γερμανία και σε άλλες χώρες με δημοσιονομικά περιθώρια.

- **Κυβερνητικές δαπάνες: εύνοια στους μεγαλύτερους**

Συνεχίζοντας, οι δομικές αλλαγές στις κυβερνητικές δαπάνες είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς τα νέα δημοσιονομικά μέτρα για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης στην ΕΕ, οδήγησαν στην αύξηση της φτώχειας. Στον

[82] Anna auf dem Brinke and Paul-Jasper Dittrich, Labour Mobility in the Euro Area: Cure or Curse for Imbalances? , Jacques Delors Institut, Berlin, 2016

[83] Pia Hüttl, Karen Wilson and Guntram Wolff, The growing intergenerational divide in Europe, Bruegel Policy Contribution, November 2015

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

παρακάτω πίνακα μπορούμε να παρατηρήσουμε πώς διαφοροποιήθηκαν οι δαπάνες από το 2008 ως το 2013. Διαπιστώνουμε ότι στις χώρες, που αντιμετώπισαν τα εντονότερα προβλήματα λόγω της κρίσης, αλλά και σε όλες τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, οι συνταξιούχοι ήταν εκείνοι που επωφελήθηκαν από τις

General government expenditures by function, percentage point changes in composition, from 2008 to 2013

	EU*	Programme countries	Italy	Core countries	United Kingdom	CEE	Nordics
Health	-0.2	-2.5	-0.5	0.7	1.3	-0.4	-0.1
Education	-0.4	-0.3	-1.1	-0.1	-1.0	-0.3	-0.6
Old age	2.1	2.9	1.8	1.1**	3.0	2.3	2.2
Family and children	-0.2	-0.2	0.1	-0.2	-1.2	0.3	-0.4
Unemployment	0.6	1.1	1.3	0.2	0.0	0.0	0.6

Source: Bruegel based on Eurostat gov_10a_exp database. Note: expenditure on family and children is defined as provision of social protection in the form of cash or in-kind benefits to households with dependent children, cash benefits such as maternity allowances, parental leave, benefits geared towards child care. Education excludes spending on tertiary education. * EU refers to 27 member states excluding Romania (because of data limitations). ** excluding the Netherlands. Programme countries = GR, ES, PT; core countries = BE, DE, FR, NL, AT; CEE = BG, CZ, HU, PL, SI, SK; Nordics = DK, SE, FI.

μεταρρυθμίσεις. Τα ποσοστά επί των προϋπολογισμό των δαπανών για τους ηλικιωμένους αυξήθηκαν, ενώ μειώθηκαν οι δαπάνες για την εκπαίδευση, καθώς και οι δαπάνες για τις οικογένειες

και τα παιδιά στις περισσότερες χώρες. Οι ηλικιωμένοι, συνεπώς, ευνοούνται εις βάρος των νέων γενεών και των οικογενειών, διευρύνοντας το χάσμα των γενεών.

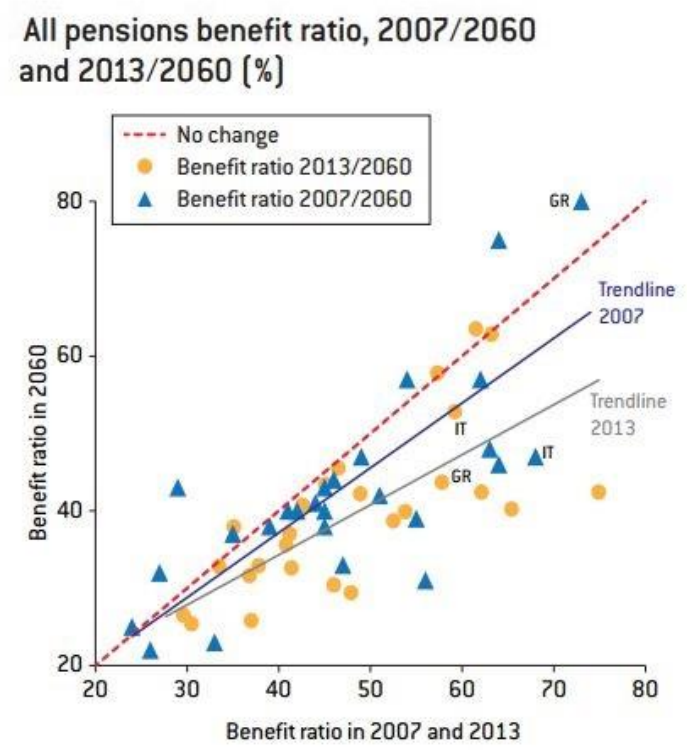
- **Εύνοια για τους τρέχοντες συνταξιούχους εις βάρος των μελλοντικών**

Ακόμα, ο τομέας που θα πρέπει να δοθεί σημασία είναι ο τομέας των συντάξεων, διότι από τη μία οι αλλαγές στις συντάξεις είναι πιο δύσκολο να εφαρμοστούν από πολιτική άποψη, ενώ από την άλλη, μεταρρυθμίσεις σ' άυτον τον τομέα ελοχεύουν τον κίνδυνο κάποια γενιά να αδικείται. Οι πιο δραστικές συνταδιοδοτικές μεταρρυθμίσεις πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλλία, όπου το σύστημά τους θεωρήθηκε μη βιώσιμο. Με τον όρο της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος εννοούμε την εξασφάλιση της επάρκειας των συντάξεων για τις μελλοντικές γενίες. Κατά τον σχεδιασμό των μεταρρυθμίσεων αυτών, ο μεταρρυθμιστής πρέπει να λάβει υπόψιν του δύο μεγάλες προκλήσεις, την αύξηση του προσδόκιμου ζωής και την υπογεννητικότητα, δηλαδή τη μείωση των εσόδων, διότι μειώνεται ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας, και η αύξηση των δαπανών, λόγω περισσότερων συντάξεων και μακροχρόνιας περίθαλψης.

Για να εξετάσουμε την επιρροή των μεταρρυθμίσεων στο γενεαλογικό χάσμα θα πρέπει να εξετάσουμε την πορεία της αναλογίας οφέλους ανάμεσα στις γενιές. Η αναλογία οφέλους, όπως προβλέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ορίζεται ως το όφελος της μέσης σύνταξης προς τον μέσο όρο των μισθών στο σύνολο της οικονομίας[84].

Αναλύοντας το πώς η αναλογία κινείται κατά τη διάρκεια της κρίσης, διαπιστώνουμε πώς οι αλλαγές στις συντάξεις, και γενικά στις δαπάνες που προορίζονται για τις μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες επηρεάζουν την ισότητα

[84] Pia Hüttl, Karen Wilson and Guntram Wolff, The growing intergenerational divide in Europe, Bruegel Policy Contribution, November 2015

Source: Bruegel based on European Commission *Ageing Report* (2009 and 2015 edition). Note: the benefit ratios take into account both private and public schemes.

μεταξύ γενεών. Στο διάγραμμα γίνεται μία σύγκριση της θέσεις των συνταξιούχων του σήμερα (2007 και 2013) και εκείνων του 2060. Προκύπτει, λοιπόν, ότι δεν έχουμε ίσο καταμερισμό, ενώ οι τρέχοντες συνταξιούχοι είναι οι ευνοημένοι (στη γραμμή των 45° αποτυπώνεται η ισότητα μεταξύ των γενεών).

Για τη διασφάλιση της σταθερότητας της αναλογίας, μία λύση είναι να γίνουν αναπροσαρμογές στις εισφορές των εργαζομένων και στα επίπεδα που επωφελούνται οι συνταξιούχοι, ώστε να υπάρξει ίσος καταμερισμός ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες. Θα λειτουργούσε έτσι ως αντιστάθμισμα στα πάγια προγράμματα παροχών που απευθύνονται μόνο σε μία ομάδα. Οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις δεν είναι οι μόνες που είναι απαραίτητες για την ύπαρξη της ισορροπίας. Για τις μελλοντικές γενιές έχει ιδιαίτερη σημασία η ποιότητα και η ποσότητα των παραγωγικών περιουσιακών στοιχείων που θα κληρονομήσουν ή θα δημιουργήσουν οι ίδιοι, δηλαδή το ανθρώπινο και περιβαλλοντικό κεφάλαιο. Με άλλα λόγια οι κοινωνικές επενδύσεις στην καλύτερη εκπαίδευση και στην παιδική φροντίδα συμμετέχουν στη δημιουργία του μελλοντικού εργατικού δυναμικού και επηρεάζουν την μελλοντική παραγωγικότητα και δυνατότητα εργασίας. Παράλληλα η επένδυση στην εκπαίδευση μειώνει την μελλοντική εισοδηματική ανισότητα και συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, μειώνοντας το χάσμα ανάμεσα στις γενιές.

- **Ανακατανομή φορολογικού βάρους**

Παράλληλα για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να γίνουν αναθεωρήσεις στα φορολογικά συστήματα. Είναι ανάγκη το φορολογικό βάρος να μετατοπιστεί σε ένα βαθμό σε εκείνους που έχουν επηρεαστεί λιγότερο από την ύφεση, ίσως μέσω φόρων κληρονομιάς και περιουσίας. Συγχρόνως θα πρέπει να υπάρξει ευρωπαϊκός συντονισμός και ευρωπαϊκή μέριμνα για την φοροαποφυγή.

Τελειώνοντας, η αποτυχία να αντιμετωπιστούν πιο δυναμικά τα αυξανόμενα κοινωνικά προβλήματα θα υπονομεύσει τη βιωσιμότητα του χρέους, αφού μία γενιά χωρίς προοπτικές και υποστήριξη δεν μπορεί να ανταπεξέλθει σε ένα τέτοιο ζήτημα.

Προβλήματα και εμπόδια της ενεργειακής πολιτικής

Συνεχίζοντας με τον τομέα του περιβάλλοντος, η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ δεν θεωρείται επιτυχημένη. Κάποιες υποθέσεις της Europe 2020 έχουν υπονομευθεί, ενώ κάποιες πολιτικές έχουν θεωρηθεί ανεπαρκείς, δημιουργώντας την ανάγκη για επαναπροσδιορισμό των βασικών στόχων της ατζέντας για την επόμενη δεκαετία.

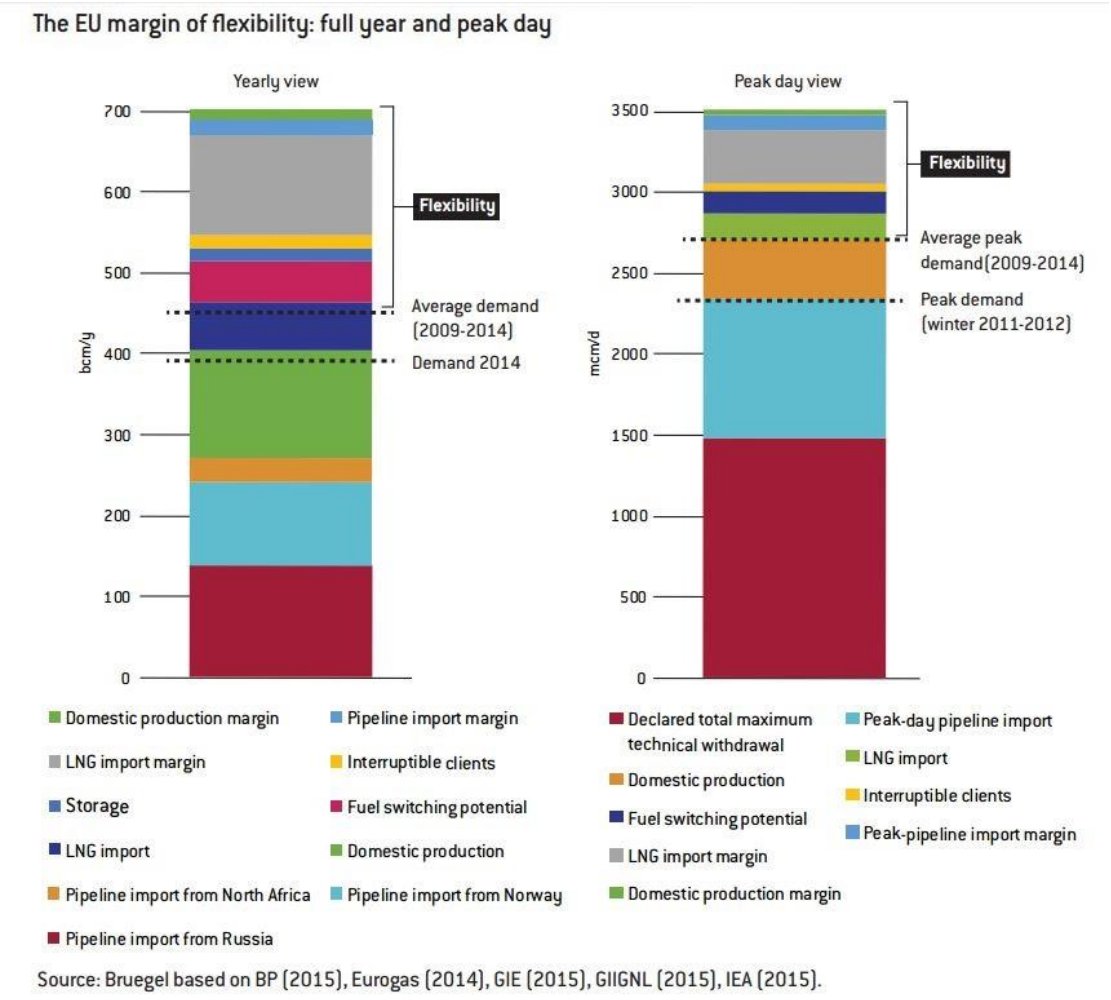
- **Η εξάρτηση της ΕΕ από εισαγωγές πόρων**[85]

Πιθανή διακοπή προμήθειας

Αρχικά, η κρίση στην Ουκρανία στα μέσα του 2014 απέδειξε ότι η αύξηση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης δεν επαρκούν για να εξαλειφθεί η εξάρτηση της ΕΕ από εισαγωγές αερίου, όπως θεωρεί η Europe 2020. Η κρίση αυτή, λοιπόν, δημιουργεί ανασφάλεια σχετικά με την προμήθεια φυσικού αερίου από την Ρωσία, και κυρίως μέσω των αγωγών που περνούν από την Ουκρανία. Το ζήτημα αυτό είναι πολύ κρίσιμο και βρίσκεται στις προτεραιότητες της Κομισιόν για μέριμνα, αφού το φυσικό αέριο αποτελεί το ¼ των πόρων για παραγωγή ενέργειας στην ΕΕ, με το 1/3 αυτού να προμηθεύεται από τη Ρωσία, ενώ αν δεν υπάρχουν κατάλληλες υποδομές είναι αδύνατο να γίνει προμήθεια μεγάλης ποσότητας. Εκτός από τη Ρωσία, υπάρχει ο κίνδυνος διακοπής προμήθειας και από άλλους προμηθευτές. Για παράδειγμα, η Νορβηγία που αποτελεί έναν ασφαλή προμηθευτή, μελλοντικά αν υπάρξει κορεσμός στους πόρους της, θα μειώσει και τις εξαγωγές της. Αντίστοιχα, στην Αλγερία θα μπορούσαν να ξεσπάσουν απρόσμενες περιφερειακές πολιτικές αναταραχές. Γενικότερα, ο εφοδιασμός της ΕΕ με φυσικό αέριο κινδυνεύει να διακοπεί για γεωπολιτικούς και τεχνικούς λόγους. Ακόμα και η σταθερή ζήτηση δεν είναι λύση, από τη στιγμή που η ενδοευρωπαϊκή παραγωγή μειώνεται και η ΕΕ παραμένει ευάλωτη και εξαρτημένη από τις εισαγωγές της.

Σχετικά με την ασφάλεια εφοδιασμού, ο στόχος είναι να διατηρηθούν αχρησιμοποίητες πηγές ενέργειας ως μία εναλλακτική λύση σε περίπτωση αδυναμίας προμήθειας από κεντρικούς προμηθευτές για ένα απεριόριστο χρονικό διάστημα. Η μείωση, λοιπόν των εισαγωγών δεν αποτελεί την κυρίαρχη λύση, γιατί στην περίπτωση κάποιας κρίσης, αν ο προμηθευτής είναι ένας, ο εφοδιασμός θα διακοπεί και αυτό θα είναι πρόβλημα, όποια κι αν είναι η ποσότητα εισαγωγών. Όπως διακρίνεται από το παρακάτω σχήμα, η ΕΕ μεσοπρόθεσμα (σε διάστημα ενός χρόνου) μπορεί να διακόψει την προμήθεια από Ρωσία και Νορβηγία, που είναι οι δύο μεγαλύτεροί της προμηθευτές. Αλλά και σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, εξακολουθεί να μπορεί να διακόψει ένα μέρος των εισαγωγών της, αφού έχει τη δυνατότητα να καλύψει την ανάγκη της από άλλες πηγές.

[85] Simone Tagliapietra and Georg Zachmann, Rethinking the Security of the European Union's Gas Supply, Bruegel Policy Contribution, January 2016

Απουσία σύνδεσης κρατών-μελών[86]

Σε επίπεδο κρατών μελών η κατάσταση διαφοροποιείται, όταν μία χώρα εφοδιάζεται από ένα μόνο προμηθευτή, γιατί τότε η μοναδική εναλλακτική τους είναι η εγχώρια παραγωγή. Η ΕΕ στερείται αλληλοσύνδεσης ανάμεσα στις περιφέρειές της, κάνοντας αδύνατη τη μεταφορά αερίου όπου χρειάζεται. Είναι επομένως απαραίτητη η μέριμνα για τη σύνδεση των χωρών ΄ώστε να εξασφαλισθεί η προμήθεια φυσικού αερίου σε όλο το εύρος της ΕΕ.

Ύπαρξη αποθεματικού: εφικτή;

Μία επιπλέον ασφάλεια έναντι μιας πιθανής κρίσης είναι η ύπαρξη αποθεματικού, η αποθήκευση δηλαδή πλεονάσματος για μελλοντική χρήση. Αυτό το μέτρο όμως απαιτεί ακριβή τεχνολογία για τη δέσμευση και την αποθήκευση του άνθρακα, ενώ είναι κάπως αμφιλεγόμενο για την αποτελεσματικότητά του. Η Κομισιόν υποστηρίζει ότι δεν μπορούμε να γνωρίζουμε σίγουρα τις επιρροές που μπορεί να έχει στην τιμή του άνθρακα η ύπαρξη αποθεματικού[87].

- **Αδυναμία ανταγωνιστικότητας**

Η ενεργειακή πολιτική υστερεί και σε όρους ανταγωνιστικότητας. Από τη μία το ατύχημα στους πυρηνικούς σταθμούς στη Fukushima, οδήγησε στο κλείσιμο

[86] Simone Tagliapietra and Georg Zachmann, Rethinking the Security of the European Union's Gas Supply, Bruegel Policy Contribution, January 2016
[87] Georg Zachmann, Elements of Europe's Energy Union, Bruegel Policy Brief, September 2014

αυτών των σταθμών, αλλά και στην αύξηση του ήδη υψηλού κόστους για τη δημιουργία νέων. Παράλληλα, όπως ήδη αναφέρθηκε οι τεχνολογίες δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα είναι ιδιαίτερα δαπανηρές και συνεπώς δύσκολα μπορούν να γίνουν ανταγωνιστικές απέναντι σε τεχνολογίες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με χαμηλές εκπομπές άνθρακα. Η μόνη λύση για την ΕΕ για την απεξάρτησή της από τον άνθρακα είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι οποίες έχουν αυξημένο κόστος μετάβασης. Εκτός αυτού, όμως, η άνθηση του σχιστολιθικού αερίου στις ΗΠΑ δημιούργησε μεγάλο χάσμα στην τιμή της ενέργειας ανάμεσα σε Ευρώπη και ΗΠΑ. Η Ευρώπη, ενώ ήδη βρίσκεται σε δύσκολη θέση λόγω της κρίσης, αναγκάζεται να στραφεί στην χαλυβουργία για να ανταπεξέλθει ανταγωνιστικά. Τα σχέδια για τις ανανεώσιμες πηγές παύουν να είναι η προτεραιότητα[88].

- **Νέες ορυκτές πηγές**

Παράλληλα, οι οδηγίες της ΕΕ για την μείωση των εκπομπών δεν έχουν υιοθετηθεί από όλους τους φορείς, αφού οι νέες ορυκτές πηγές ενέργειας είναι ιδιαίτερα δελεαστικές για να μείνουν ανεκμετάλλευτες. Ο πρώτος στόχος του πακέτου για την ενεργειακή πολιτική γίνεται λιγότερο φιλόδοξος και αποτελεσματικός.

- **Η βιομάζα παραμένει ανεκμετάλλευτη**

Συνεχίζοντας, η βιομάζα είναι μία σημαντική ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, κατά την οποία η χρήση 1 τόνου βιομάζας μειώνει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από καύση ορυκτών κατά 2.5 τόνους, ενώ ακόμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (πχ χρήση στάχτης για τη μείωση μίας πλημμύρας). Αν και η βιομάζα είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική, συχνά παραβλέπεται. Χρησιμοποιείται εντός μικρής εμβέλειας ή ακόμα και από τους ίδιους μόνο τους παραγωγούς της, δεν εκπροσωπείται επαρκώς ή σωστά και μπορεί ακόμα και να απουσιάζει από τις στατιστικές και τις έρευνες[89].

- **ETS: ανάγκη για αναδιαμόρφωση**

Ακόμα, το ETS χρειάζεται αναδιαμόρφωση[90]. Αν και η σταδιακή μείωση των αδειών στις βιομηχανίες που εκπέμπουν άνθρακα, οδηγεί στη μείωση των εκπομπών του, το ETS θεωρείται αναξιόπιστο, γιατί η μεγάλη πληθώρα προσφοράς αδειών, οδήγησε στην κατάρρευση των τιμών των αδειών. Η ισχύουσα τιμή του άνθρακα είναι 5€ ανά τόνο, δηλαδή πολύ χαμηλή για να έχει κάποιο ουσιώδες αποτέλεσμα στις λειτουργικές και επενδυτικές αποφάσεις εντός της βιομηχανίας. Έτσι το ETS κινδυνεύει να αντικατασταθεί από μέτρα εθνικού και τομεακού χαρακτήρα τα οποία θα επιφέρουν λιγότερα αποτελέσματα. Θα πρέπει, λοιπόν, το ETS να επαναπροσδιορίσει τη λειτουργία του και να οδηγήσει στη μείωση της χρήσης και των εκπομπών άνθρακα, ώστε να δοθούν και τα κατάλληλα κίνητρα για την επένδυση σε εναλλακτικές με χαμηλές εκπομπές άνθρακα και την ανάπτυξή τους. Ένα ακόμα μη λειτουργικό σημείο σχετικά με τον άνθρακα είναι στους τομείς εκτός ETS που μπορεί να χρησιμοποιείται ο άνθρακας. Στους τομείς

[88] Georg Zachmann, Elements of Europe's Energy Union, Bruegel Policy Brief, September 2014
[89] Thomas Pellerin-Carlin, Europe: facing Climate Change, Notre Europe Jacques Delors Institute, 4 April 2016
[90] Georg Zachmann, Elements of Europe's Energy Union, Bruegel Policy Brief, September 2014

αυτούς υπάρχει ο κίνδυνος διαφοροποίησης της τιμές του άνθρακα στις διαφορετικές τεχνολογίες. Είναι απαραίτητο να διευρυνθεί το κομμάτι που υπόκειται στον έλεγχο του ETS και να περιλαμβάνει όλους τους σχετικούς τομείς.

- **Απουσία μιας ενιαίας αγοράς ενέργειας**[91]

Την ίδια στιγμή θα ήταν ευνοϊκή η ύπαρξη μιας ενιαίας αγοράς ενέργειας, όπου θα λειτουργούσε ο ελεύθερος ανταγωνισμός για τις καλύτερες υπηρεσίες στις χαμηλότερες τιμές, με σεβασμό προς το περιβάλλον. Η τροφοδοσία, όμως αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργεί κάτω από εθνικούς κανόνες και σχεδιασμό, όπου αν και υπάρχει σύγκλιση στις εθνικές τιμές τροφοδοσίας, οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν διαφορετική τιμολόγηση. Μόνο η εσωτερική αγορά θα μπορούσε να είναι αποδοτική και να εξαλείψει το επιπλέον οικονομικό κόστος και το κόστος ευημερίας. Από την άλλη, τα κανονιστικά εθνικά περιβάλλοντα και οι δομές σημαντικών τομέων που καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες ενέργειας διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Αυτό πιθανόν να έκανε αναποτελεσματική μια ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική, διότι θα ήταν δύσκολο να ανταποκριθεί σε όλες τις συνθήκες. Για τον λόγο αυτό, οι αποτυχίες μεμονωμένων αγορών θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε επίπεδο κυβέρνηση, ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά.

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας και η ενεργειακή πολιτική[92]

Η επίτευξη των στόχων '20-20-20' θα έσωζε ετησίως €60 εκατομμύρια για την ΕΕ από εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Εκτός αυτού , όμως, η ενεργειακή πολιτική συνοδεύεται από οικονομικά οφέλη και ρίσκα. Μία ενιαία στρατηγική βιώσιμης χρηματοδότησης, η οποία θα συνέδεε όλες τις πρωτοβουλίες της ΕΕ θα της επέτρεπε να γίνει πιο αποτελεσματική διεθνώς και να μεγιστοποιήσει τις οικονομικές δυνατότητες των ευρωπαίων πρωτοπόρων. Το G20 Study Group προσδιορίζει τα θεσμικά εμπόδια και τα εμπόδια αγοράς και αναλύσει πώς θα ενισχυθούν οι ικανότητες του χρηματοπιστωτικού συστήματος για να δοθούν κίνητρα σε ιδιωτικές πράσινες επενδύσεις.

- ***Έλλειψη διαφάνειας***

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας παράγει πολύ χαμηλές εκπομπές αερίων, όμως έμμεσα συμμετέχει στις εκπομπές μέσω των επενδύσεων και των δανεισμών του. Η πρόκληση που αντιμετωπίζει είναι να διαθέτει πληροφορίες πάνω στο φυσικό κεφάλαιο από τους πελάτες του και τις επενδύσεις του και να τις αποδίδει σε ειδικά χαρτοφυλάκια και θεσμούς. Μέχρι το τέλος του 2016, όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενσωματώσουν στη νομοθεσία τους την οδηγία για την υποχρεωτική γνωστοποίηση υλικών πληροφοριών σχετικές με το περιβάλλον από τις μεγάλες εταιρίες. Ο στόχος είναι η αύξηση της διαφάνειας της έκθεσης σε περιβαλλοντικές ανισορροπίες. Το διεθνές συμβούλιο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας εγκαθιδρύει μία ειδική ομάδα πάνω στη χρηματοπιστωτική διαφάνεια σχετικά με το περιβάλλον, η οποία θα εξετάζει πιθανούς φυσικούς κινδύνους, κινδύνους του

[91] Georg Zachmann, Elements of Europe's Energy Union, Bruegel Policy Brief, September 2014
[92] Dirk Schoenmaker and Rens van Tilburg, Financial Risks and Opportunities in the time of Climate Change, Bruegel Policy Brief, April 2016

παθητικού ή μετάβασης που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, καθώς και τι είναι σημαντικό να αναφέρεται από τις εταιρίες. Αν και σημειώνεται πρόοδος όσον αφορά τη διαφάνεια, τα δεδομένα του Bloomberg δείχνουν ότι από τις 25000 ερωτώμενες επιχειρήσεις, το 75% δε δημοσιεύει κανένα στοιχείο πάνω στην αειφορία.

- ***Κίνδυνοι και εποπτεία***

Οι κίνδυνοι για το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα πρέπει να προσδιοριστούν με βάσει τα δεδομένα από τις εκθέσεις των εταιριών. Στην συνέχεια θα πρέπει να εξετασθεί η ανθεκτικότητα του συστήματος έναντι των κινδύνων αυτών μέσω διαφόρων τεστ, όπου χρησιμοποιώντας διαφορετικά σενάρια εστιασμένα στον άνθρακα, το πετρέλαιο και το αέριο θα ελέγχεται η ευπάθεια των χρηματοπιστωτικών θεσμών. Στο σημείο αυτό υπάρχει διαφοροποίηση ανάμεσα στα κράτη μέλη λόγω των διαφορετικών εποπτικών φορέων. Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών προτείνει ένα νέο φόρουμ για τους κινδύνους της βιωσιμότητας και της χρηματοδότησης, όπου θα κοινοποιούνται οι καλύτερες μέθοδοι πάνω στις περιβαλλοντικές γνωστοποιήσεις και τα τεστ ευπάθειας των θεσμών ανάμεσα στους διάφορους χρηματοπιστωτικούς επόπτες. Οι ευρωπαίοι επόπτες θα μοιράζονται τις καλύτερες πρακτικές και θα συντονίζουν τις ενέργειες τους στο Συμβούλιο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Το φόρουμ θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και πιο γενικά σε ζητήματα διεθνούς συντονισμού για καλύτερα αποτελέσματα στην εφαρμογή της ατζέντας.

- ***Πράσινη επένδυση: ανάγκη για ενίσχυση***

Επιπλέον, οι χρηματοπιστωτικές εταιρίες πια εκτός από τα χρηματοπιστωτικά και οικονομικά, υιοθετούν και περιβαλλοντικά κριτήρια στις επενδυτικές τους στρατηγικές. Τα κριτήρια αυτά βοηθούν στην αποφυγή της υπερέκθεσης σε οικολογικούς κινδύνους. Ένας, όμως, πιο φιλόδοξος στόχος είναι η πράσινη χρηματοδότηση, παράλληλα με τη μείωση των επενδύσεων σε άνθρακα. Η πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί στο σημείο αυτό είναι να ξεπεραστούν τα βραχυπρόθεσμα κίνητρα για επενδύσεις με περιβαλλοντικούς κινδύνους. Η Κομισιόν θα μπορούσε να βοηθήσει μέσω ενός σχεδίου για τις κεφαλαιαγορές, στο οποίο θα έθετε πράσινα σημεία αναφοράς για τους επενδυτές και θα ανέπτυσσε σχέδια για την αύξηση των κεφαλαίων για τη δημιουργία απαραίτητων υποδομών για πράσινες επενδύσεις. Έτσι, ο χρηματοπιστωτικός τομέας θα μπορούσε να βοηθήσει στη μετάβαση σε μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές άνθρακα.

Τέλος, όλα τα παραπάνω, κάθε μέτρο και κάθε δράση θα είναι επιτυχή μόνο αν η κοινή γνώμη σιγουρευτεί πως είναι πράγματι ευνοϊκά και φιλικά προς το περιβάλλον. Για τον λόγο αυτό, η οικειοποίηση με την ενέργεια θα πρέπει να ξεκινά από το σχολείο. Οι καταναλωτές περνούν από τέσσερα στάδια: άγνοια, κατανόηση, συμμετοχή, διαχείριση. Έτσι συμμετέχουν ενεργά στην ενεργειακή μετάβαση, καθώς από απλός καταναλωτής έχει την ευκαιρία να μετατραπεί σε δημιουργό

καινοτομίας, η οποία θα λειτουργήσει προς όφελος του στόχου της στρατηγικής για την ενέργεια.[93]

Καινοτομία και εμπόδια

- ***Έλλειψη επενδύσεων***

Η καινοτομία αποτελεί το μέλλον της ΕΕ και την απάντηση στην αναζήτηση λύσεων σε όλα τα παραπάνω ζητήματα. Η Ευρώπη θα πρέπει να επενδύσει στην ανάπτυξη των ιδεών. Οι τράπεζες, όμως, είναι διστακτικές στην χρηματοδότηση επιχειρήσεων που βασίζονται στην γνώση, γιατί δεν μπορούν να αξιολογήσουν τα γνωστικά αντικείμενα. Η στάση αυτή εντάθηκε ακόμα περισσότερα με την οικονομική κρίση. Έτσι τα δάνεια που χορηγούνται είναι υψηλού κινδύνου με συνέπεια να αποτρέπουν τις επενδύσεις. Τα επιχειρηματικά κεφάλαια από μόνα τους είναι μικρά για να μπορούν να χρηματοδοτήσουν την συνεχή ανάπτυξη και την διεθνική δράση των επιχειρήσεων και συνεπώς χρειάζεται να δοθούν κίνητρα για επένδυση και να διαμορφωθούν κανονισμοί που θα την ευνοούν (πχ διανοητική ιδιοκτησία)[94].

- ***Αδυναμία των patents***

Το δικαίωμα στην διανοητική ιδιοκτησία (δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, εμπορικό σήμα, πνευματικά δικαιώματα) δημιουργήθηκε για να ενισχύσει την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της ΕΕ και για να πλαισιώσει την Europe 2020 για τους στόχους της στην έρευνα και καινοτομία. Αποτελεί μία εξασφάλιση για τους ερευνητές-καινοτόμους, δίνοντας τους κίνητρο για καινοτομία. Όμως, το ζήτημα αυτό είναι αμφιλεγόμενο λόγω του κόστους και της πολυπλοκότητάς του. Συγκριτικά με τις ΗΠΑ η εξασφάλιση αυτή είναι 15 φορές πιο ακριβή και αποτελεί παράγοντας την ευρωπαϊκής αποτυχίας στην καινοτομία. Για τον λόγο αυτό, η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς καινοτομίας, όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, φαίνεται ακόμα πιο χρήσιμη[95].

- ***Απουσία εξειδίκευσης στις ΤΕΠ***

Η Ευρώπη έχει αποτύχει να εξειδικευτεί σε νέες τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφοριών (ΤΠΕ), γεγονός που δεν ευνοεί καθόλου την ανάκαμψή της μετά την κρίση. Ορισμένοι τομείς έχουν σημειώσει μια μικρή πτώση, ενώ άλλοι προσπαθούν να επανέλθουν στα επίπεδα πριν την κρίση. Συγκριτικά με τις ΗΠΑ, η ΕΕ βρίσκεται σε πολύ δυσμενή θέση, καθώς όλες οι παγκόσμιες τάσεις σχετίζονται με εταιρείες που εδρεύουν στις ΗΠΑ, για παράδειγμα η αυξημένη ζήτηση σε smartphones και tablets καλύπτεται κυρίως από την Apple, που βρίσκεται στις ΗΠΑ και από τη Samsung στην Κορέα. Η έλλειψη ανάπτυξης στις ΤΕΠ αντικρούεται με

[93] Thomas Pellerin-Carlin, Innovation at the heart of the Energy Union, Notre Europe Jacques Delors Institute, 8 June 2016

[94] European Commission (Directorate-General for Research and Innovation), Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union, SEC(2010) 1161, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011

[95] European Commission (Directorate-General for Research and Innovation), Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union, SEC(2010) 1161, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

τις φιλοδοξίες των πολιτικών για ανάπτυξη της καινοτομίας μέσω της Ένωσης Καινοτομίας και του ψηφιακού θεματολογίου[96].

- ***Χάσμα εντός της ΕΕ[97]***

Ανάμεσα στα κράτη μέλη υπάρχει ένας σημαντικός διαχωρισμός, σε εκείνα που έχουν τη δυνατότητα για καινοτομία και σε εκείνα που υστερούν. Οι διαφορές αυτές αποδίδονται στα διαφορετικά σημεία εκκίνησης και τις συνθήκες που επικρατούν ανά χώρα. Ως συνθήκες μπορούν να θεωρηθούν η διαθεσιμότητα εισροών για έρευνα και ανάπτυξη, ο δημόσιος προϋπολογισμός και οι δημόσιες υποδομές, η συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που σχετίζονται με την καινοτομία, τα κίνητρα που έχουν οι επιχειρήσεις να καινοτομούν, καθώς και η αξία της καινοτομίας τους στην παγκόσμια αγορά. Όλα τα παραπάνω έχουν διευρύνει το χάσμα ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ σχετικά με τον τομέα της έρευνας και καινοτομίας. Για παράδειγμα, η Γερμανία, η Δανία, η Φιλανδία και η Σουηδία βρίσκονται στο τιμόνι της ευρωπαϊκής καινοτομίας, ενώ η Βουλγαρία και η Ρουμανία και γενικότερα οι χώρες του νότου δυσκολεύονται να ακολουθήσουν τις εξελίξεις. Το γεγονός αυτό φέρνει σε αδιέξοδο την – ήδη επιβραδυμένη- διαδικασία οικονομικής σύγκλισης ανάμεσα στα κράτη μέλη, ενώ ευνοεί την απόκλιση τους.

Παράλληλα, η αδυναμία της ΕΕ να ακολουθήσει στο σύνολό της τις καινοτομίες και να συμβάλει και εκείνη στην έρευνα και ανάπτυξη, διευρύνει άλλο ένα χάσμα, εκείνο ανάμεσα στην ΕΕ, από τη μία, και στις ΗΠΑ και την Ασία, από την άλλη. Η ΕΕ αδυνατεί να 'φτάσει' τις εξελίξεις καινοτομίας των ανταγωνιστών της, και υστερεί και πάλι σε όρους ανταγωνιστικότητας.

Ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων

Ο προγραμματισμός, επομένως, αποτελεί ζητούμενο και τα άτομα με υψηλές ψηφιακές δεξιότητες και επιχειρηματικό πνεύμα είναι περιζήτητα. Η μύηση των νέων στον προγραμματισμό θα επιδρούσε θετικά στη στρατηγική ''Ευρώπη 2020''. Πρώτα απ' όλα είναι απαραίτητο να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα, ώστε το άτομο να επιλέξει την ενασχόλησή του με την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του σε τεχνολογίες αιχμής. Η κινητοποίηση αυτή μπορεί να γίνει με καμπάνιες ενημέρωσης, συμβουλευτικά προγράμματα, ακόμα και με διαγωνισμούς και μαθητείες στον εργασιακό χώρο ή ανοιχτά μαζικά διαδικτυακά μαθήματα.

Σε κάθε περίπτωση ο στόχος είναι η μύηση στις νέες τεχνολογίες, η οποία δεν μπορεί να περιοριστεί στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης-αφού είναι δύσκολη η έγκαιρη ευθυγράμμιση του εκπαιδευτικού συστήματος με τις εξελίξεις-, αλλά εντάσσεται στα πλαίσια της δια βίου μάθησης. Είναι αναγκαίο να αναπτύσσονται συνεχώς τα συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ΕΕ, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες των βιομηχανιών και στις αναδυόμενες κυρίαρχες τάσεις. Το πώς γίνεται η διδασκαλία των νέων απαιτούμενων δεξιοτήτων διαφέρει από χώρα σε χώρα, αφού μπορεί να γίνεται σε πανεπιστημιακό-μεταπτυχιακό επίπεδο, σε πανεπιστημιακά προγράμματα ή και

[96] Reinhilde Veugelers, New ICT sectors: Platforms for the European growth? , Bruegel Policy Contribution, August 2012

[97] Reinhilde Veugelers, The European Union's growing Innovation Divide, Bruegel Policy Contribution, April 2016

σε ανεπίσημα προγράμματα σε συνεργασία με τη βιομηχανία. Ανεξάρτητα του τρόπου διδασκαλίας, η εκπαίδευση θα πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας, ελκυστική, προσιτή και χωρίς αποκλεισμούς[98].

Ακόμα, για τη μείωση του χάσματος στις ψηφιακές δεξιότητες δεν αρκεί μόνο η συνεχής μύηση νέων στον προγραμματισμό και η εκπαίδευση, αλλά και η εκμετάλλευση όλου του δυνατού εργατικού δυναμικού με τέτοιες δεξιότητες. Για τον λόγο αυτό, η κινητικότητα και πάλι κρίνεται απαραίτητη, ώστε να μην παραμένουν εργαζόμενοι σε περιοχές με χαμηλή ζήτηση, είτε εντός είτε εκτός της ΕΕ. Η αναπροσαρμογή επομένως της μεταναστευτικής πολιτικής θα διευκόλυνε και θα απλοποιούσε τις συνθήκες μετακίνησης[99].

Παράλληλα, θα ήταν βοηθητική η ύπαρξη ενός θεσμικού πλαισίου. Η συγκρότηση μίας επιτροπής σε κάθε κράτος μέλος, η οποία θα είναι υπεύθυνη για τον τομέα των ψηφιακών δεξιοτήτων και τη συνεχή παρακολούθηση της εθνικής αγοράς εργασίας και των αναγκών της σε νέες δεξιότητες, θα έκανε πιο έγκαιρες και ομαλές τις αναπροσαρμογές του εκπαιδευτικού συστήματος και την κάλυψη των αναγκών σε δεξιότητες.

[98] Ανακοινωθέν της Μπριζ σχετικά με την ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ,περίοδος 2011-2020

[99]Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ψηφιακές δεξιότητες: Η διεθνής διάσταση και η επίδραση της παγκοσμιοποίησης, Ευρωπαϊκές Κοινωνίες, 2014

Συμπεράσματα

Με *μια συνοπτική ανασκόπηση* της πορείας των στόχων της στρατηγικής Ευρώπη 2020 μπορούμε να διακρίνουμε ότι:

- Σχετικά με τον τομέα της απασχόλησης, η κρίση ανέστειλε την πρόοδο που είχε σημειωθεί τα προηγούμενα χρόνια, με αποτέλεσμα ο δείκτης απασχόλησης να απέχει περίπου 5% από τον στόχο.
- Όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης, η πορεία είναι πιο επιτυχημένη, καθώς τα ποσοστά εκείνων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση και εκείνων που συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πλησιάζουν στον στόχο τους.
- Ο δείκτης που μετρά τους ανθρώπους που βρίσκονται υπό τον κίνδυνο της φτώχειας η του κοινωνικού αποκλεισμού σημείωσε αύξηση με την εμφάνιση της κρίσης, με αποτέλεσμα να απέχει ακόμα περισσότερο από τον στόχο της στρατηγικής.
- Αναφορικά με τον τομέα του περιβάλλοντος, οι στόχοι 20-20-20 αν και δεν έχουν επιτευχθεί όλοι πλήρως, βρίσκονται πολύ κοντά στο επιθυμητό αποτέλεσμα.
- Τέλος, η έρευνα και καινοτομία δεν έχουν αναπτυχθεί στον επιθυμητό βαθμό, αφού οι επενδύσεις βρίσκονται στο 2.03% με στόχο το 3%.

Έτσι, η ΕΕ είναι κοντά στο να πετύχει τους στόχους της σχετικά με την εκπαίδευση, την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια, αλλά όχι όσον αφορά την απασχόληση, την έρευνα και ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας. Όπως είδαμε και παραπάνω, κάθε στόχος για την επίτευξή του μεταφέρεται από *ευρωπαϊκό σε εθνικό επίπεδο*, ανάλογα τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα. Οι διαφορετικές δυνατότητες που έχουν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες μεταξύ τους διευρύνουν το χάσμα ανάμεσα τους και προκαλούν μεγαλύτερες ανισότητες. Για τον λόγο αυτόν, η πολιτική συνοχής παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της στρατηγικής, αφού επιδιώκει το μεγαλύτερο κομμάτι της χρηματοδότησης να χορηγηθεί στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες-περιφέρειες. Με το ευρωπαϊκό εξάμηνο, η Επιτροπή συντονίζει τις χρηματοδοτήσεις και θέτει τις προτεραιότητες της, κατευθύνοντας τα κράτη μέλη.

Στην προσπάθεια της να επιτύχει τους στόχους της η ΕΕ έρχεται αντιμέτωπη με την πρόκληση της *ανισότητας των δύο φύλων*. Σύμφωνα με τις εκθέσεις του Eurostat, παρατηρείται ότι οι γυναίκες είναι πιθανότερο να σταματήσουν να εργάζονται ή να μειώσουν την ένταση της εργασίας τους. Έτσι, παρόλο που η θέση της στην απασχόληση έχει βελτιωθεί σημαντικά, η ενίσχυση της γυναικείας συμμετοχής στην εργασία εξακολουθεί να είναι σήμερα απαραίτητη. Η ενασχόληση της με τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών κρατά το ποσοστό των άνεργων γυναικών σε υψηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο αντρικό. Η ΕΕ εισάγει την έννοια της ευελιξίας με την εμβληματική της πρωτοβουλία 'ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας', ώστε να αντιμετωπίσει αυτή την ανισότητα.

Παρόμοια τάση σημειώνεται και σε επίπεδο φτώχειας, όπου οι γυναίκες σε κάθε ηλικιακή ομάδα είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο της φτώχειας και

του κοινωνικού αποκλεισμού σε σύγκριση με τους άντρες, όπως είδαμε στα αντίστοιχα διαγράμματα.

Σχετικά όμως με την εκπαίδευση οι άντρες τείνουν να εγκαταλείπουν το σχολείο συχνότερα, ενώ οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση. Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει ανισότητα ανάμεσα στα φύλα, την οποία η ΕΕ επιδιώκει να αντιμετωπίσει έχοντας την ισότητα των φύλων ως προτεραιότητα σε κάθε δράση της.

Ακόμα μία πρόκληση που αντιμετωπίζεται είναι το *δημογραφικό ζήτημα*. Αναφορικά με αυτό, η πρόκληση βρίσκεται στη διεύρυνση του χάσματος των γενεών ως απόρροια της οικονομικής κρίσης. Οι νέοι πλήττονται συχνότερα από την ανεργία, αφού είναι πιο επιρρεπείς στις απολύσεις και στις εργασίας με χρονικές συμβάσεις. Ακόμα , οι δημοσιονομικές μεταρρυθμίσεις ως απόρροια της κρίσης φαίνεται να τείνουν στο να ευνοούν τους μεγαλύτερους και τους συνταξιούχους εις βάρος των νέων. Συνεπώς, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός απειλούν περισσότερο τις νεότερες ομάδες, διευρύνοντας ακόμα περισσότερο το χάσμα γενεών.

Γενικότερα, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι οι στόχοι της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και της φτώχειας είναι άκρως συνδεδεμένοι μεταξύ τους, αφού η βελτίωση του ενός τομέα θα έχει θετικό αντίκτυπο και στους άλλους δύο. Η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, επανδρώνει το εργατικό δυναμικό με δεξιότητες και γνώσεις, διευκολύνοντας την εύρεση εργασίας. Η απασχόληση βελτιώνει το εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο κατ' επέκταση, και οδηγεί στη μείωση της φτώχειας.

Η ΕΕ για να ενισχύσει την απασχόληση και την εκπαίδευση προτείνει ως λύση την κινητικότητα. Η *κινητικότητα*, όμως, συνοδεύεται από μία σειρά εμπόδια και προκλήσεις. Αρχικά, η εγκατάσταση σε μία ξένη χώρα χρειάζεται χρόνο για την προσαρμογή και την εκμάθηση της γλώσσας του νέου τόπου. Αν και τα προγράμματα της ΕΕ (Youth on the move, Erasmus+, Erasmus pro) βοηθούν σε αυτό το κομμάτι, υπάρχουν κι άλλα ζητήματα που εμποδίζουν την κινητικότητα. Χρειάζεται ο συντονισμός των κρατών μελών σε ζητήματα, όπως η κοινωνική ασφάλιση, οι συντάξεις, τα επιδόματα (ανεργίας, παιδιών), αλλά και συντονισμός των νομικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων και αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων.

Παράλληλα όμως με αυτά, χρειάζεται να δοθεί προσοχή στις εντάσεις και τον κοινωνικό ανταγωνισμό ανάμεσα στους ήδη εργαζόμενους μιας χώρας και στους μετανάστες. Ο ανταγωνισμός αυτός θα μπορούσε να φέρει τον κίνδυνο της αδήλωτης εργασίας και της παρανομίας. Εκτός, όμως, από την χώρα υποδοχής, και η χώρα προέλευσης αντιμετωπίζει μία σοβαρή πρόκληση. Η κινητικότητα μπορεί να αποβεί καταστροφική για την χώρα αυτή, λόγω της μαζικής μετανάστευσης καταρτισμένου εργατικού δυναμικού (brain drain). Γι' αυτό θεωρείται και ως ένα βραχυπρόθεσμο μέσο επίλυσης, με την προοπτική στο μέλλον να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας και να είναι δυνατή η επιστροφή των μεταναστών.

Όσον αφορά τον περιβαλλοντικό της στόχο, αν και η πορεία της ΕΕ για τη μείωση της *κλιματικής αλλαγής* είναι θετική, θα πρέπει να πραγματοποιηθούν παραπάνω δράσεις για την απεξάρτηση της ΕΕ από εισαγωγές φυσικού αερίου, και ιδιαίτερα σε επίπεδο κρατών μελών, όπου και πάλι υπάρχουν διαφοροποιήσεις στον βαθμό εξάρτησης. Αν ο στόχος αυτός δεν πετύχει, ελλοχεύει ο κίνδυνος να διακοπεί η προμήθεια από μεγάλους προμηθευτές, σε περίπτωση κάποιας φυσικής καταστροφής, πολιτικής κρίσης ή γενικότερα απρόσμενης εξέλιξης. Η σύνδεση των κρατών μελών, ώστε σε περίπτωση ανάγκης να μπορεί η μία χώρα να προμηθεύει την άλλη, η ύπαρξη αποθεματικού ή η διατήρηση δυνητικών προμηθευτών είναι πιθανές λύσεις προς έρευνα για την ΕΕ.

Σημαντική είναι ακόμα η ύπαρξη μιας ενιαίας ενεργειακής αγοράς, που ο ελεύθερος ανταγωνισμός θα μείωνε τα κόστη (οικονομικά, ευημερίας) και θα βελτίωνε την ποιότητα των υπηρεσιών. Οι εθνικοί κανόνες, όμως, κάνουν δύσκολη την ευθυγράμμιση των κρατών σε μία κοινή ενεργειακή πολιτική.

Ακόμα, η βιομάζα που παραμένει ανεκμετάλλευτη, οι νέοι ορυκτοί πόροι που μειώνουν το ενδιαφέρον για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και μία σειρά γεγονότων (ατύχημα Fukushima, άνθηση σχιστόλιθου στις ΗΠΑ), τα οποία πλήττουν την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, στρέφουν την προσοχή της Ευρώπης στην έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία.

Η *έρευνα και η καινοτομία* αποτελούν το κλειδί για το μέλλον της ΕΕ, αλλά και για τους στόχους της στρατηγικής ειδικότερα. Οι τεχνολογικές εξελίξεις και η ψηφιοποίηση διευκολύνουν τις δράσεις για κάθε στόχο, τις κάνουν πιο γρήγορες και αποτελεσματικές με λιγότερη γραφειοκρατία και διαφάνεια.

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με το περιβάλλον, η έρευνα μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και να βοηθήσει στη μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Επιπλέον, μπορεί να συμβάλει στην εξέλιξη των ανανεώσιμων πηγών, κάνοντας τες πιο προσιτές και εύχρηστες, και να βρει νέες μεθόδους ανακύκλωσης. Την ίδια στιγμή, η καινοτομία στη βιομηχανία εισάγει νέους τρόπους παραγωγής, αυξάνοντας την παραγωγικότητα της, και συνεπώς κάνει την βιομηχανία πιο ανταγωνιστική. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, και συνεπώς μειώνει την ανεργία και την φτώχεια. Τέλος, η αύξηση της έρευνας, άρα και των ερευνητών, κινείται μαζί με την αύξηση της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ανεξάρτητα από τα ευεργετικά αποτελέσματα της έρευνας και ανάπτυξης, η ένταση της έχει γνωρίσει μικρή αύξηση στην ΕΕ και ο στόχος της είναι σχεδόν αδύνατο να εκπληρωθεί ως το 2020. Η απουσία επενδύσεων και η διστακτικότητα των τραπεζών να χρηματοδοτήσουν τις επιχειρήσεις δε βοηθούν στην εξέλιξη της καινοτομίας. Και βέβαια όλα όσα οραματίζεται να επιτύχει η ΕΕ μέσω της Ένωσης Καινοτομίας και του ψηφιακού θεματολογίου γίνονται ανέφικτα ελλείψει επενδύσεων και κινήτρων για νέες ιδέες και εφαρμογές. Η ΕΕ, όμως, απαρτίζεται από ένα πλήθος χωρών, τα οποία διαφέρουν ως προς τις δυνατότητες τους να καινοτομήσουν, με αποτέλεσμα να αποκλίνουν μεταξύ τους και να μην μπορούν να ακολουθήσουν στο σύνολό τους τις τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες. Η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ πλήττεται επομένως και σε όρους καινοτομίας, με τις ΗΠΑ να έχουν το προβάδισμα στα τεχνολογικά επιτεύγματα και στις νέες ΤΕΠ.

Παραπομπές

André Sapir and Guntram B. Wolff, The great transformation: memo to the incoming EU presidents, Bruegel policy brief, July 2014

Anna auf dem Brinke and Paul-Jasper Dittrich, Labour Mobility in the Euro Area: Cure or Curse for Imbalances? , Jacques Delors Institut, Berlin, 2016

Carlos Moedas, Innovation, driving force behind European Competitiveness, Notre Europe – Jacques Delors Institute, 24 November 2015

Dirk Schoenmaker and Rens van Tilburg, Financial Risks and Opportunities in the time of Climate Change, Bruegel Policy Brief, April 2016

EEA, Annual European Union greenhouse gas inventory 1990-2013 and inventory report 2015, Technical report No 19/2015, Copenhagen, 2015

European Commission (Directorate-General for Communication), Digital Agenda for Europe, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2014

European Commission (Directorate-General for Education and Culture), Education and Training Monitor 2016, Publications Office of the European Union, 2016

European Commission (Directorate-General for Education and Culture), Education and Training Monitor 2015, Publications Office of the European Union, 2015

European Commission (Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion), Employment and social developments in Europe 2011, Publications Office of the European Union, 2012

European Commission (Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion), Employment and social developments in Europe 2015, Publications Office of the European Union, 2016

European Commission (Directorate-General for Research and Innovation), Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union, SEC(2010) 1161, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2011

European Commission, A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy, COM(2015) 80 final, Brussels, 2015

European Commission, An agenda for new skills and jobs: A European contribution towards full employment, COM(2010) 682 final, Brussels, 2010

European Commission, Innovation Union Competitiveness Report 2013, Brussels, 2013

European Commission, Key data on Early Childhood Education and Care in Europe, Eurydice and Eurostat Report, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2014

European Commission, Life and Climate Change mitigation, Life Environment, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

European Commission, Regulation Youth on the move: An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union, COM(2010) 477 final, Brussels, 2010

European commission, Roadmap to a Resource Efficient, COM(2011) 571 final

European Commission, Social Europe: Aiming for inclusive growth. Annual report of the Social Protection Committee on the social situation in the European Union (2014), Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015

European Commission, Taking stock of the Europe 2020 strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2014) 130 final, Brussels, 2014

European Commission, The European Platform against poverty and social exclusion: A European Framework for social and territorial cohesion, COM(2010) 758 final, Brussels, 2010

European Commission, Towards a job-rich recovery, COM(2012) 173 final, 2012

European Council, Conclusion from 17 June 2010, 2010

European Council, Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European Cooperation in Education and Training (ET2020), Official Journal of the European Union, 28.5.2009

European Parliament (Directorate-General for Internal Policies), Research for regi committee- maximization of synergies between European Structural and Investment Funds and other EU Instruments to attain Europe 2020 goals, June 2016

EUROPOP2013 (European Population Projections, base year 2013) main scenario, site; http://ec.europa.eu/Eurostat/web/

Eurostat, Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 Strategy, 2016 Edition, Publications Office of the European Union, 2016

Georg Zachmann, Elements of Europe's Energy Union, Bruegel Policy Brief, September 2014

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/europe_2020_indicators_-_poverty_and_social_exclusion/

http://ec.europa.eu/programmes/erasmus_plus/

http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/

http://ec.europa.eu/youthonthemove/

http://www.oecd.org/pisa/

Paul-Jasper Dittrich and Natalie Spath, De Jure freedom of movement and de facto mobility in the EU internal market, Jacques Delors Institut, Berlin, 18 April 2016

Paul-Jasper Dittrich, A Deepened Single Market for Labour and Digital Innovation, Jacques Delors Institut, Berlin, 11 May 2016

Pia Hüttl, Karen Wilson and Guntram Wolff, The growing intergenerational divide in Europe, Bruegel Policy Contribution, November 2015

Regulation (EU) 2015/1017 of the European Parliament and of the Council of 25 June 2015

Reinhilde Veugelers, New ICT sectors: Platforms for the European growth? , Bruegel Policy Contribution, August 2012

Reinhilde Veugelers, The European Union's Growing Innovation Divide, Bruegel Policy Contribution, April 2016

Simone Tagliapietra and Georg Zachmann, Rethinking the Security of the European Union's Gas Supply, Bruegel Policy Contribution, January 2016

Sofia Fernandes, Employment, Mobility and Social Investment: three key issues for post-crisis social Europe, Notre Europe-Jacques Delors Institute, 14 November 2014

Thomas Pellerin-Carlin, Europe: facing Climate Change, Notre Europe Jacques Delors Institute, 4 April 2016

Thomas Pellerin-Carlin, Innovation at the heart of the Energy Union, Notre Europe Jacques Delors Institute, 8 June 2016

United Nations Framework Convention on Climate Change, Paris Agreement, Paris, United Nations, 2015

Ανακοινωθέν της Μπριζ σχετικά με την ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ,περίοδος 2011-2020

Ευρωπαϊκή επιτροπή, Επενδύσεις για θέσεις εργασίας και ανάπτυξη, Έκτη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2014

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρώπη 2020: η αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρώπης, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2013

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ψηφιακές δεξιότητες: Η διεθνής διάσταση και η επίδραση της παγκοσμιοποίησης, Ευρωπαϊκές Κοινωνίες, 2014

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση σχετικά με την πολιτική συνοχής και την επανεξέταση της στρατηγικής 'Ευρώπη 2020', Επιτροπή Περιφερειακής Ανάπτυξης, 30.09.2015